

૨૧૭૭

સંદેવંત સાવલિંગા ના નવ અવતાર

૨૦૬૨ નીવારતા.

છગવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

શા. મોહનલાલ આકરભાઈ

અમદાવાદમાં

માણિકચોક નજીક કાગદીઆળામાં ખોલા

હોળના મકાનમાં અમદાવાદ વિક

દ્રારિયા પ્રેમમાં

છગનલાલ ઊમેશ્વર દે છાપી

સવત ૧૯૩૯ સને ૧૯૮૩

કીમત રૂ. ૧૨-૦

૨૧૭૪

સદેવંત અને સાવલીંગાના નવ અવતારની વારતા.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ અથ ત્રીચે
સદેવંત માવળીંગાની વારતા લખીએ છીએ.

દુહા = સમર સરસ્વતી સારદા, માગુ ખુત્રી વીશાળ જે
ધી ટળે મુરખદશા, પ્રગટે જ્ઞાનની ધાર. સત્ય થકી સજન
ભક્ષા, અને સત્યે વરસે મેક, સત્યવંત સુખીયો સદા, દુઃખ ન
પામે તેક, સત્યે રાજ રીધ મળે, સત્યે ઉગે ભાણ, સત્યે સુ
જસ પામે ઘણો; સત્ય કોઠ કધ્યાણ, સત્યવંત તમે સાંભ
જો કથા કહુ રસ ખાણ. યુક્તિ ગુક્તિ એહમાં સમાજે ચ
નુર મુખણ.

ચોપાઈ = સદેવંત સાવલિંગા તાણી વાત ભાણું હવે ન
વ ભવ તાણી; સાંમગજે દઈને કાન, મન બુદ્ધિ પોતાનું
જ્ઞાન, હુકારા વણ વાત નધાય, માગ્યા વીણ ન પીરસે મા
વ, લગન વીના નથી ગીત ગવાય, મરણે વીના હૃદય ન ક
ટાય, સોતા વક્તા મુણજે સહુ ; યુક્તિ ગુક્તિ જોડીને કહુ
સજનન મુણીને હરખીત થાય, દુરજનનું મુખકુ કરમાય.

ચોપાઈ ત્રણતાબની—એક સમે પારવતીને શીવ, ક
ઈસાશ વનમાં ગયા સદોવ, અસંખ્ય જુગની જોઈ વાવ, વ
ળી બેઠા જો તેની માંય.

કોઈ સમયને વિશે મહાદેવ અને પારવતી કઈસાશ જુ
રીને વિશે બેઠા છે તેવામાં પારવતી શીવને કેકડા લાગી
કે હે સ્વામી તમે મને ચાર દીશાના દરો તથા વન દખા
ડ્યાં પણ ઈશાન દીશાનું વન દખાડ્યું નથી, માટે કીરપ

કરીને તે દખાડે; તે જોવાની મને ઘણીજ હુશ છે તે સાંભળાને મહાદેવ કહે છે કે હું પારવતી એ વનમાં શું જોતુ છે, ત્યાંતો પાણી અને પથ્થર વિના ખીજી કંઈ નથી; માટે હું મારૂં ધ્યાન મુકીને નહીં આવું ત્યારે પારવતી ખોલી જો તુમે મને દખાડવા નહીં આવો તો હું અલોપ થઈ જઈશ એવું સાંભળીને શીવે કહ્યું કે જો હું તને દખાડવ તો આવું પણ તે વનમાં અનેક પ્રકારના ઝાડ અને ફુલ તથા જનવરને ઘેખીને તું કંઈ પ્રકારની હઠ કરે તો ત્યારે પારવતી જોલી જ રૂ સ્વામી વગડામાં હું શાની હઠ કરીશ માટે ચાલો મારે તો કંઈ હઠ નથી કરવી એમ કે જેવાથી માહાદેવ પારવતીને વનને વિશે લઈ ચાલ્યા જાય છે એવામાં અંધ વિચાર આવ્યા ત્યાં જીએ છે તો અનેક પ્રકારના ફુલની વાડી તથા પથરમાંથી પાણી પણ ખગખગ નિકળે જાય છે અને કેટલાક પક્ષીઓ ઝીણું સ્વરે કરીને ગાય છે અને ઘણાં સુગંધી પવન પણ મંદમંદ વાયા કરે છે તેવું સુંદર વન જોઈને પારવતી ઘણું આનંદ પામી પોતાના સ્વામીને કહેવા લાગી કે માહારાજ આ જગા ઘણી સરસ દખાય છે પણ જ્યાંથી આ પવન થોડોથોડો આવે છે તે જગા એ પાણી હોયું જોઈએ, કારણ કે આવી ઠંડી લેહેર આવે છે તે પાણી વીના આવે નહીં તે સાંભળી મહાદેવ કહે જો આહીયાં અશંખ જીગની નળીએરી વાય છે. અને તે વાયને સાતસે પગથીયાં છે એવી મોટાટી વાવ્ય છે અને તે પાણી ગંગાં નદી જેવું નીરમળ છે તેવારે પારવતી કહે કે એ વાવ મને દખાડો અને તેની માંહે આપણે હવા ખાઈએ તે સાંભળી મહાદેવ પારવતીને લઈને તે વાય માંહે ઉતરીને બેઠા અને પાસ્વહી શીવને કહે જો રૂ સ્વામી આ વાવમાં

ધી પાણી ભરી લાવી મને પાઓ તેવારે મહાદેવ કહે જકે
જ ભરવાનું વાશણ લાવ્યો નથી માટે શેમાં ભરી લાવીને
તને પાઉ પારવતી કહે ગમેતેમ કરી મને પાણી લાવી આ
પો તેવારે મહાદેવે સાગના ઝાડનું પાંદડું લઈને તેનો પડી
ચા કરીને વાયમાંથી પાણી ભરી લાવીને પારવતીને
આપયું.

દાહરો = શીવ જળ ભરીને લાવીયાને, વળી સોંપયું.
પારવતીને હાથ, પીવા માંડે તે કામની ત્યારે સુણા બની એ
ક વાત

ત્યારે પારવતીને મહાદેવજીએ પાણી લાવીને આપયું
તે પારવતી જેવી પીવા માંડે છે તેવામાં એક ઝાડ ઉપર
જેઠેલા જનવરનું પ્રતિબીંબ તે પાણીમાં દીકું તે વેળા પા
રવતી ઉંચે જતેવા લાગી એટલે મહાદેવ બોલ્યા જે પારવતી
તું પાણી મંગાવીને પીતી નથી અને કેમ ઉચ્ચ જીવે છે ની
ચુ જોઈને પાણી પી જા એટલે આપણે આપણા સ્થાનકે
જઈએ તે સાંભળી પારવતી કહે હે સ્વામી આ ઝાડ ઉપર
જે જનવર જેઠા છે તે ઘણાં સમજી અને શાણાં છે પણ
હાલ તે કાંઈ ઉદાશમાં હોય એમ લાગે છે માટે તેનું શુ કારણ
હશે ત્યારે મહાદેવ કહે છે કે હે સ્ત્રી તેવાં વાંદરા તો ઘણાં
ફરે છે એની વાત કહેવા બેસુ તો છ માસમાં પણ પુરી ન
થાય માટે ચાલ આપણે આપણા સ્થાનકે જઈએ તે સાંભ
ળી પારવતીને રીસ ચઢી તેથી પેકું પડીમાં લાવેલું પાણી
ફેંકી દીધું અને માંખીનું રૂપ લઈને મહાદેવની જટામાં સં
તાઈ ગઈ, તેથી મહાદેવે જાણ્યું કે પારવતી અત્રોપ થઈ તે
થા પોતે ગાંડો થઈ ધુણવા લાગ્યો અને પારવતીની ખોળક
રવાને વનમાં ફરતો ફરતો જેમ જેથ પારવતીને ન

(૮]

દેખે તેમ તેમ વધારે દુઃખના માંડ્યું.

દેહરો=પાતર પાણીનું ફેંક્યુંને વળી લીધા માંખીના
વેશ શીવજી પારવતીને ઝોળવાને કાંઈ કરતા માંડે જો
ને વેશ.

ત્યાર પછી શીવજી કાલાવાલાં કરીને કહે જે એ પા
રવતી તું જે કહીશ તે હું કરીશ અને હવે હું તારાથી થા
ક્યો હવે તું પ્રગટ પાણે થા અને તાહાર મુખ દેખાડ એ
યું સાંભળીને પારવતી શીવની જટાયાંધી નાકળીને પોતાનું
મુળ સ્વરૂપ કરીને શીવની સામી ઉભી પારવતીનું શકતીનું
ખાળ વધારે તેથી કરીને સંતાઈ જાય અને શીવને પાણુ મ
લમ પડે નહીં માટે શીવ કરતાં પારવતી વધી ઘણી કરત
અસ્ત્રી વધી, હવે શીવે કહ્યું કે હે પારવતી તું ક્યાં ગઈ હ
તી, તારા વિનાતો હું ગાંડો બની ગયો હતો તે હવે તને
રખીને શુદ્ધ ઠેકાણે આવી, હું ઝોળી ઝોળીતે ચાક્યો મા
ટે તું ક્યાંથી આવી પારવતી કહે જે હતો તમારી પાસેજ
હતો હવે મને પેલા વાંદરાની વાત કહો ત્યારે મહાદેવજી ક
હે જે આવી રીતે એના આઠ ભવ થયા અને નવમો ભવ
થવાનો છે. પારવતી કહે જે એ નવ ભવ મને કહી સંભ
ળાવો હવે તેના નવ ભવ શીવજી કહે છે અને પારવતી સાં
ભળે છે.

ચોપાઈ=શીવ કહે સાંભળ તું નાર, નવ ભવનો કહું,
હું વિસ્તાર; પહેલેથી મરી બ્રહ્માણુ સાર વીજે ચક્રો ચક્રો
વી નર નાર ચોથે હરણો હરણી કહી, મોર મોરડી પંચમ
સહી, છઠે હંસ હંસાલી સાર સાતમે રાય રાણી અવતાર
આઠમે વાંદર વાંદરી થયાં; વીજેગથી તે બહુ દુખ ભડયાં;
નવમે થશે નર અવતાર તે સંભળો કહું વિસ્તાર, વીજેગ

(૯)

થી ટળી હોશે સન્નેગ દુખ કીટી હોશે સુખ થોક.

હાહો સાત અવતાર એના વીજ્ઞે ગયા હવે આઠમે થજ્જે તેમ નવમે સંજ્ઞે પામશે સહી, એનું અમર રેહશે જ્ઞેને નામ.

એ રીને કહીને શીવજી કહે કે ચાલો હવે આપણે સ્થાનકે જઈએ તેવારે પારવતી કહે જે હું મહારાજ તમે જે વાત કહી તેના મોઘમ કહી પણ તેના નવ ભવ શી રીતે થયા અને તે શાથી વીજ્ઞે પામ્યા તે સરવે માંડીને કહો નહીં તો પાછી સંતાઈ જઈશ, તેવારે શીવ કહે અરે એમ નહીં કરતી એક વુખતો સંતાઈને મારૂં તેમ કાઠી નાંખું ને વળી શું બોલી તું કહે તેમ કરૂં પણ કહે જે નવભવનો સ ઘળો વિરતાર મને સંભળાવો મહાદેવજી કહે ને પારવતી સાંભળે છે મથમ કેળના ઝાડમાંથી નિકળીને ખીજ ભાગે વિશે બામણ થયાં તે નાનપણમાં રામનાથ જ્ઞેશીની દીક્ષીને મુરે વીવાહ કીટા અને દશ વરસનો થયો ત્યારે તેના બાપજી કાશીએ ભણવા મોકલ્યો, ત્યાં કેટલાએક દીવશ રહીને બાપી વિદ્યા શીખીને ધન કમાઈને ઘેર પાછો આવે છે, તેવા માં તેના સસરાનું ગામ રસ્તામાં આવ્યું તે ગામની બાજોળે કુવા ઉપર બામળે વીસામે કર્યો તેવામાં ગામના લોકોએ તેને ઓળખીને તેના સસરાને કહ્યું કે તમારો જેમાઈ કાશીએથી આવ્યો છે તે ઘેર જાય છે તે સાંભળી રામનાથ જ્ઞેશી કુલા પાસે આવી પોતાના જમાઈને તેડી ગયો અને તેના સાડ રસોઈ કરાવીને અગ્રી તરેહથી જમાડ્યો હવે રાત પડી તે વખત પોતાની દીકરીને પોતાના સ્વામી પાસે મોકલી ભટજી તેણીને એકાંત સ્થળમાં લઈને મુઠ રહ્યા પણ સંસારની વાતમાં સમજ્યા નહીં તેવારે તેની સ્ત્રીએ તેને કામબો

(૧૦)

ગ શીખવ્યો તે કરવાથી ભટલ ઘણા ખુશી થયા અને તેને
 વીશે ઘણાજ સોલ થયો હવે કેટલાએક દીવશ સાસરામાં ર
 હીને પોતાની સ્ત્રી સાથે લેઇને બાપના ગામના તરફ જાય છે
 એવામાં મોઢાટા જંગલમાં આવી પોહોત્યાં ત્યાં બંનેને ઘ
 ણી તરસ લાગી અને પાણી કાંઈ દીઠામાં આવતુ નથી એ
 વામાં જોતાં જોતાં કોઈ એક બાવાની તુમરીમાં પાણી દીક
 છે માગવાથી બાવાએ આપ્યું તો ખરૂં પણ તે નતડાંકને
 આશરે હતું તેથી સ્ત્રી કહે છે સ્વામી આ પાણી તુ પીએ
 મ સામ સામી વાદ કરતાં કરતાં કંઈ સુકાવાથી બંને મરણ
 પામ્યા એવામાં મહાદેવ અને પારવતી આકાશ મારગથી
 જાય છે તેવામાં પારવતી બંનેને મરેલાં જોઇને શીવને કહેવા
 લાગી જે આને સજીવન કરો તેવારે શીવ થકે સજીવન કરૂં
 તો ખોટું પણ આખર પાછાં મને નડશે માટે તુ હડ સુકી
 દે ત્યંદે તારવતી કહે ગમેતેમ થાઓ પણ એ બંનેને જીવતાં
 કરે. ત્યંદે મહાદેવજીએ પાણી મંત્રીને જાણ્યું એટલે બંને
 જાણુ શીવન થયા અને તેમની પાસે તુમરી હતી તે શીવ
 ના પ્રભાવથી પાણીથી ભરાઈ ગઈ તે જોઇને બામણે પોતાની
 જોળી માંહેથી લાડવા કાઢાડીને બંને જાણુ ખાત્રા અને તુમ
 ડીમાંથી પાણી પીધુ એવામાં તેમને બોગ કરવાની ઇચ્છા થ
 ઇ તેથી બાણુજી કહે કે હે સ્ત્રી આપણે આ વનમાં રાત રહી
 શુ તો જનવર હેરાન કરશે માટે કોઈ ગામ નજીક જઈએ
 તો દીક એમ ધારી બંને જાણુ એક ગામની ભાગોળે આ
 વીને શીવના દેહેરામાં ઉતર્યાં એવામાં વિષય કરવાની વે
 મની મરજી થઈ તેથી સકપ્રશને લીધે માહરૂં સીંગ તેમને
 અડચણ કરવા લાગ્યું તેથી તે શીવસીંગ તેણે જોયેલી તાં
 ખુ અને બોગ કરવા મંડ્યા.

કામાને નહીં શરમ, કામી જન ધરમ ન ધારે
 કામાને નહીં લાજ, કામી જન મરેને મારે;,
 કામીને નહીં ભાન, કામી જન કાંઈ ન વીચારે,
 કામાને નહીં શુદ્ધ જ્યારે કામાતુર થાયે,
 કામી કરમ કરે ઘણું પાપ પુન્ય નવી ગણે;
 કામી સમો પાપી નહીં, અવગુણથી દુઃખમાં પડે.

ત્યારે શીવ પારવતીને કહે જે મેં તુને કહ્યું નહોતું
 કે આને છવાડવાથી હરકત કરશે કે જે મારી મુરતી અ
 ને ઉઝેડી ફેંકા દીધી ત્યારે પારવતી કહે કે તમે તમારૂં શ
 રીર બદલીને તેની પાસે જઈ બીવરાવો પછી માહાદેવજી
 ખાવાનો વેશ લઈને હાથમાં જ્વળી અને દંડ પકડીને દર
 માં આવીને તેઓને કહે કે અરે દુષ્ટો તમે દેવળમાંથી
 નીકળો નહા તો આપદઈશ તે સાંભળી પેલા બંને કંઈ
 જે અડીયા તારા આપનું શું થાકે છે જ જ તારા સાટુ
 આ જગા કરાવી છે એ રીતે બોલીને શીવને બંને જોડે
 મારવા માંડ્યાં તેથી માહાદેવજીને ગુસ્સો થયો અને અ
 પ દીધા કે તમારા આઠે ભવ વીજેગમાં જજો તે સાંભળી
 તાં વેત બંને જાણા પે ભાન થઈ ગયા અને ત્યાંથી નારાંત
 વનમાં ગયાં, નદીના કીનારા ઉપર એક ગામ દખ ને ત્ય
 બેશીને વીચાર કરવા લાગ્યા જે અપણું કાશીએ કરવત્ર
 મુકાવીએ તો શીવનો આપ લાગશે નહીં એ વીચાર કર
 તો વાહાણું વાયુ તે વારે અસી કહે જે આ ગામમાં જ
 ધને તુમે ખાવાનું લઈ આવો પછી તેના ધણી ગામમાં ખ
 વાનું લેવા ગયો એવામાં કોઈ રાજાનો કુવર સવારમાં ર
 મળી નીકળ્યો હતો તે ત્યાં આવી અડ્યો તે વારે અસી

ને દીડી તેથી કામ વીકાર જાગ્યો અને તેને કહે જે તુ મા
 રી રાણી થા, અને મારે ઘેર ચાલ્ય ને સમી રીતે આ
 વીશ તો ઠીક છે નહીં તો જખરાઈથી લઈ જઈશ તે સાંભ
 બી અસ્ત્રીએ વિચાર્યું કે હુમાણાં તો ગયા વિના છુટકે
 નથી માટે હાલ જાઉં અને પાછળથી હરેક ચુકતી કરીને છ
 ટીશ એમ ધારી કુવરની સાથે ગઈ અને કહે કે હાલ મા
 રે વરત છે તે માસ પુરા થયા પછી ભેગ કરીશ તે વાત
 કુવરે માની અને તેને એક મેદલ રહેવા સારૂ આપ્યો હવે
 તેના ધણી નદીના કીનારા પર જુએ છે તો પોતાની અ
 સ્ત્રી દીડી નહીં તેથી દુખ પામતો કાસીએ જઈને કરવત
 મુકાવ્યું હવે પછી અસ્ત્રીએ વિચાર્યું કે હવે હું શી રી
 તે છુટું એવે રાતની વખત મેદલમાંથી ઉતરી ત્યાં નીચેએ
 કે ઘોડો બાંધેલો હતો તેના ઉપર પુરૂષના વેશ પહેરીને બે
 ઠી તે એક રાતે દીડી તે પણ ઘેડાની પાછળ પાછળ જવાલા
 ગ્યો થોડે દુર ગયા પછી પેલીએ પાછું વાળીને જ્યુ તો રાત
 તને દીડા રાવતે તેને દીડીતે વારે વીચાર કરવા લાગીકે આ
 રાવત માહારૂ શીર કપાવશે માટે એને બોલાવું તો ખરીએમ
 ધારી રાવતને કહ્યું કે તુ કોણ છે રાવત કહે હું રાજાનાચાક
 રહુ પણ જે તુ માહારી અસ્ત્રી થાય તો તને કંઈ દુખઆવ
 ના નહીં દઉં તાર લેણીએ વીચાર્યું કે હાલ તેની મરણ્ય
 જખ હા કહું ને પછી એના ઘાટ ઘડીશ એમ, તેને સાથે રાખ્યો
 તેવામાં રસ્તે ચાલતાં વેગજેવી એક ગામ દખાને પેલા રાવત
 ને કહ્યું કે આ ગામમાંથી ખવાતુ લઈ આવો પેલા રાવત
 પણ ભરૂસો રાખીને ગામમાં ગયો તેજ વખતે પેલીએ ઘોડો
 સટકાવી દીધો અને થોડી વારમાં પાંચ સાત મઉ પોંચીગઈ
 ત્યાં જઈને વિચાર કરત લાગી કે મારો દવામી કયાં ગયો

હજી એ કહેતો હતો કે માહાદેવજીએ આપ દીધા તેથી કાશીએ જઈ કરવત મુકાવીશ માટે નહી કાશીએ ગયો હજી એમ ધારી પોતે પણ કાશીએ ગઈ ત્યાં જઈ કરવત વાળાને પુછ્યું કે ભાઈ અહીંયાં કોઈ પ્રાણી આવ્યો હતો તે વારેકર વતવાળો કહે એક પ્રાણી આવ્યો હતો તેને શીવે આપદીધો હતો કે અઠ ભવ બીજાને જાણે તેથી તેણે મને કહ્યું કેમ હારો આપ નોવારાણુ કરવા કરવત મુક તે વારે મેં કહ્યું કે શીવનો આપ મટશે નહી અને તું કરવત મુકાવીશ તો એક ભવનુ રૂપ દેહ મુકવાનુ મળ્યું એમ કહી કરવત મુકાવ્યું તેને યેડીજ વાર થઈ છે તે સાંભળીને તે અસ્ત્રીએ પણ ઘોડો અને બીજા સામન ધરમ કરીને પોતે પણ કરવત મુકાવ્યું ત્યાંથી મરીને બંને જાણુ ચક્રવો ચક્રવી થયાં ને વનમાં રેવાં લાગ્યા એવામા તે બંને એક આડની ઘટામાં બેઠાં હતા એક દવ લાગ્યો તે બળતો બળતો આડ નજીક આવ્યો અને તે પણ બળવા માંડ્યું તેથી તેના પાંદડા બળીને નીચે પડવા લાગ્યાં તે માંડે માંડે એક બીજાને કહે છે,

દાહરો—પત્ર વધુને જાણુરે, વળી તમે વનના રાજ અબ અપને કબરે મીલગે અને દુરદુર પડે ફેરે જાય;

પાંદડા કહે છે અરે ભાઈ આપણેજીવ્યા પડીએ છીએ હવે કબરે મળીશું તે વારે આડ બોલ્યું કે આપણુ મળવું તો ઘણું મુશ્કેલ છે કારણુ કે તેમાં કાંઈ આપણો ઉપાય નથી કે અહીંયાથી બચીએ, પણ આપણા ઉપર પેલા જનાવર બીચરાં બેઠાં છે તે કેમ ઉડતા નથી કાંઈ કરતાં ઉડી જાય તો જીવતાં રહે.

દાહરો—દવ બળતો દબીનેરે, કાંઈ તરૂવર કહે સુણ રાય; અમે તો બજીએ પાંખો વિના, લુંડા પાંખી ઉડી

કેવું નવ જાય.

ઝાડ કહે છે હું પંખી તમે તો પાંખિવાળા છો તેથી ઉડો અને અમારે તો પાંખો નથી માટે બળીએ છીએ તે સાંભળી પંખી કહે છે.

દાહરો—ફળ ખાવાને ઘર કર્યારે, વળી બેસીએ ની ત ડાળ; તમે બળો ન અમે ઉડીએ તો, વળી પ્રીતી તે કેમ પરખાય;

હું તરૂંવર અમે નીરંતર તારા ફળ ખાધા છે અને વળી તાહરો ઉપર ઘર કરીને રહીએ તાહારી ડાળ ઉમર બે સીએ અને હવે તું બળે ન અમે છવીએ એ વાત ઠીક ન હોઈ માટે અમે તો તારાં બેગાં બળીશું.

દોહરો—હળદી તો જરદી તબ્બેને, વળી ચુનો તબ્બેસ ફેંત; દોનું મીલે કંકુ ભયાને, માટે બઝીહારી તેનું હેત.

પંખી કહે છે હું ભાઈ સાંભળ જેમ હળદરને ચુને બેગા થાય છે તે વેળા હળદરની પીળાશ મટી જાય છે ન ચુનાની સફેદી મટી જાય છે. ન પછી કકુતા જેવો લાલર ગ થાય છે માટે અમે પણ તેવીજ પ્રીતી કરનારા છીએ તે કેમ ઉડી જઈએ અમે પણ તમારી સાથે બળીશું એમ કહી તે ચકલો ચકલી બને બળી મુવા ત્યાં ચોથા ભવમાં એક વગડામાં હરણુ અને સરણી થયા તે એક દીવશ ધા સ ચરવાને જાય છે તેવામાં એક પારધીએ તેમને ઘેરયાં તે વેળા હરણુ કહે છે.

દાહરો—પાપી પારધી કયાંથી આવીયાને કાંઈ લેવા અમરારે પ્રાણુ વગર વાંકે અમને મારશે તો તેમાં તાહર શુ રારશે કામ

હરણુ પારધીને કહે છે પાપી તું અમારા વગર વાંકે

(૧૫)

મીઠું લેવાને ક્યાંથી આવ્યો અને અમને મારવાથી તારૂં શુ
સારૂં થશે તે સંભળી પારધી કહે છે.

દાહરો—હુતો પાપી નથી પણ કાંઈ મને મોકલ્યો.
રાજાએ અહીં, ભક્ષણ કરવા તેહને, હુતો લઈ જઈશ તમ
ને તહી.

પારધી કહે છે હે હરણ હુતો પાપી નથી પણ રા
જાએ ભક્ષણ લેવા સારૂં મને મોકલ્યો છે, તેથી હુ તમને
ત્યાંહાં લઈ જઈશ, એમ કહે છે તેટલામાં હરણો કુદા મારીને
નાશી ગયો અને હરણી પકડાઈ ગઈ તેને ઝાલીને પાર
ધી લઈ જાય છે તેવારે હરણી બોલી.

દાહરો—જાણે વીરા મારા પારધીને, કાંઈ દયા કરી
મુજને છેડ; સ્વામી માહારો નાશી ગયો, માટે કીરપા કરી
મને મેરેલ.

એવી રીતે હરણીનું ગરીબીનું બોલવું જાણે પારધી
ને દયા આવી તેથી તેને છોડી દીધી પછી તે હરણી પોતા
ના હરણને બોળવાને વનમાં ફરતી ફરતી એક પરવત પાસે
તે હરણને મુએલો પડેલો દાંડો તેથી પોતે પણ માંચુ કુટીને
મરાણ પામી તીયાંથી બંને જાણ મોરની યેતીમાં પેદા થ
યાં તેથી મોરને સંજોગ મેલો નથા માટે તે ભવ પણ વી
જોગમાં ગયો. ત્યાંથી મરીને હાશ હાશી થયાં તે એક દી
વશ વનમાં રમવાને નીકળ્યાં હતાં તેવામાં એક મોટો નાગ
ગ આવ્યો તે બંનેને ગળી ગયો તે વખત બંને જાણ પર
મેસ્વરનું નામ સંભારે તેથી મરીને હસને જીવ દેવપુર
નગરને વિશે સુંદર અસ્ત્રીને પેટે દીકરી થઈ જેનું નામ ગુ
ણવંતી એવું દીધું એવે તે ગુણવંતાના બાપે તેનો બીવાડ
વક્ત્ર કવરની સાથે કર્યો અને તેની માથે તથા જેના ભાં

ધર્મ અને કાકાએ જુદે જુદે ગામ વીવાહ કરીએ એવામાં
 ભગતના દીવસે તે ચારે જણ પરણવા આવ્યા તેઓ માંહે
 માંહે લડવા લાગ્યા પેલો કહે કે હું પરણ્યું ન પેલો કહે કે
 હું પરણ્યું એવી રીતે ચારે જણા તકરાર કરવા મંડ્યા. તે
 જોઈને ગુણવંતી કન્યા કરોત્ર કરીને વીચારવા લાગી જે મા
 હરા વાસ્તે આ બધા લઢી મરે છે માટે મને ધાકાર છે એ
 મ ધારીને અગ્નીમાં બળી મુઠ, તેની સાથે એક જણ મો
 હ કરીને બળી મુઠો અને બીજા રાજ છોડીને દશાંતર ના
 શી ગયેઃ ત્રીજા તેનાં હાડકાં ને રાખ ગંગાએ વહેવરાવી
 આવ્યા અને એથો વલ્લભ નામનો કુંવર પોત ન ઘેર જઈ
 સ્ત્રીના પીડ મુકી જમવા લાગ્યો હવે જે દશાંતર નાશી ગ
 ચા હતો તેને વનમાં ફરતાં ફરતાં એક જોગી મળ્યો તેને
 કહ્યું જે હે માહારાજ હું દુખીયો છું માટે આજનીરાત તમા
 રા મઠમાં સુઈ રહેવા દા બાવો કેહ કે એ સામી યુવકીમાં
 સુઈ જા, પછી તેમાં સુતો એવામાં મધરાતને સને પેલાને
 હ ષેલો જાણી બાવાએ ઉડીને એક બોયરામાંથી મડકુ લ
 વ્યો તે મુડકુ એક બદશાહની આરતનું હતું તે જોમી
 કબરમાંથી કાઢાડી લાવેલો હતો તે દહાડે બોયરામાં મુકે અ
 ને મધરાતે પોતાના મઠમાં લાવીને અત્રા છાંટી સજવન
 કરીને તેની સાથે બોગ કરે છે તે પેલા રાજના છોકરાએ
 દીકું એટલે તે બીચાર કરવા લાગ્યો કે એ જોગીએ જે પા
 છી છાંટ્યું તે ક્યાંથી લાવ્યો અને ક્યા મુકે છે તે જોગી
 જોઈએ એમ ધારી હજવે રહીને બાહાર નીકળી તે જોગી
 ને અત્રતને સીશો મુકતાં દીઠો તે જોઈને પોતે સુઈ રહ્યો ત્યા
 ર પછી તે જોગીએ મઠદાને સજવન કરેલું હતું તેની સાથે રંગ
 બોગ કરીને પાછું મડકુ કરીને બોયરામાં મુકી આવ્યો સ્વા

(૧૭)

રમાં જોગી ફરવા નીકળ્યો, તે બેગા પેલા રાજકુવરે છાનોમ
ના અત્રતના શીશો ખાવાના મઠમાંથી ચોરી લીધો તે લઈ
રસ છે ચાવતો થયો અને તાકીદથી જતાં સ્ત્રી બગી મુઠ હતી
ત્યાં આવીને શીશામાંથી અત્રત છાંટ્યું. એટલે બન બગી
મુએલાં સજીવન થઈને ઉડ્યાં તે વતના ગામ ગામ ખબર
થવાથી પ્રથમની પેઠે ચાર જણ એકઠા થઈને શુદ્ધ કરવા
મંડ્યા તેવામાં તે કન્યાના બાપે નન્દરમાંથી મોઢોટા અને
હુશીયાર શાહુકારને બોલાવીને કહ્યું કે તમે ન્યાય કરો જે આ
કન્યાનો વર ખરે ખરો કીધો થાય તે સાંભળીને શાહુકારે
ખુબ વિચાર કરીને કહે જે સાંભળો જેણે જીવતાં કર્યાં તેનો
તેનો બાપ થાય કેમકે તેને જન્મ આપ્યો માટે તેનો બાપ
થયો અને જે હાડકાં તથા રાખ ગંગામાં નાંખી આવ્યો
તે દીકરો થયો, દીકરો હોય તેજ વહેવરાવે, અને તેના ભે
ગો બગી મુવો હતો ને પાછો તેની સાથેજ જન્મ પામ્યો તે
થી તેનો ભાઈ થયો અને જે પીંડ મુકીને ખાતો હતો તે
સ્વામી થાય માટે તેને પરણાવવી જોઈએ, એ રીતે પંચા
તીએ ધનસાક કીધો તેવારે રાજાએ વક્ત્રમ કુવરને તેની દી
કરી પરણાવી તે લઈને પોતાના નગરમાં ગયો

એક દીવશ તે સ્ત્રી અને ભરથાર બને જણ ગામ
બાહાર હવા ખાવાને ગયાં ત્યાં એક મોઢો વાઘ આવ્યો તે
ધેખીને બંને જણ દોડવા લગ્યાં, અને વાઘ કુંભરની પુઠે
પડ્યો. તે આધો જતાં તેને પકડીને મારી નાંખ્યો, ને પગ
માં ભરાવી જંગલમાં લઈ ગયો, એટલે રાણી પશુ જંગલ
માં જોળવા લાગી તે ઘણા દીવશની મુખી તરસી ફરતી ફ
રતી એક પાહાડની નજીક આવીને ત્રીસે વેશીને વિચાર ક
રે છે કે કદી વાઘ પાહાડ આવ્યો નહીં, આવી ગયો નહીં હોય એ

(૧૮)

મ વિચારેછે એક ચેરે તે બાંચારીને લુટી લીધા તેથી ઘણું દુઃખ પામીને એક કુવામાં પડીને મરાણ પામી તે વાંદરી થઈ ને રાજકુવર પણ મરીને વાંદરો થયો એ રાતે શીવજીએ પારવતીને કહ્યું અને વળી પોતાની આંગળી સામી કહે જે હે પારવતી, મેં કહ્યું તે વાંદરાને વાંદરી આ ઝાડ ઉપર બેઠાં છે તેજ છે એમ સાંભળી પારવતી કહે જે હે મહારાજ એ જીવોને તમારા શ્રાપથી સાત ભવ સુધી દુખ પડ્યું માટે હવે તો તેમને સુખી કરો, અને વીજેગ ટાળી સંજેગ કરો તેવારે મહાદેવજી કહે કે હે પારવતી તું ધીરજ રાખ હવે એમને ધીરે ધીરે સુખ થશે.

માટે તેવારે એમને માણસનો ભવ આવશે એટલે સુખ અને સંજેગ થશે ત્યારે પારવતી કહે હે મહારાજ તેમને માણસનો ભવ આપો અને આટલું માહાર કહ્યું માનીને આ બીચારાં રાંકને માણસ કરો ત્યારે શીવ કહે છે જે આ વખતે અત્રત્ર ચોદશીયુ છે માટે હમણાંજ આ વાયમાં બને જ છા પડે તો હમણાંજ માણસ થઈ જાય એવો વાયનો મહી મા છે માટે જે એમાં હમણાંજ પડે તો નક્કી બને જાણ વદરાં મટીને માણસ થાય,

હૈહરો=ઉંચા તારા ટગમભેને નીચેરી મહંજળ વાયને તેમાં પડે ધી જતાવરાં તો વળી સરજે નરને નાર.

ચોપાઈ=સરજે નરને નાર વળી ઇશ્વરેતો એમ કહે એ નાળીએરી વાવ; અવતાર અમર રહે, આપ્યું સિદ્ધાશન કોય રાજ દીધું ચક્રવે; અનેક જુગ વહી જાય, અવતાર તે અમર રહે.

એવી રીતે શિવ કહીને પારવતીને લેઈ ત્યાંથી આ ક્ષી નીકળ્યા હવે શીવે કહેલું પેલી વાંદરીએ સાંભળ્યું ને

(૧૯)

વાંદરાના સાંભળવામાં આવ્યું નહીં, તેથી વાંદરી વાંદરાને કહે
દાહરો-સાંભળ લુડા વાંદરાને, તારૂં હૈયું રાખ નીરધા
ર પડીએ અમરત વાવ્યમાં તો વળી આવે મનુષ્ય અવતાર.
હે વાંદરા આપણને શિવે કહ્યું માટે વાવ્યમાં પડીએ
તો મનુષ્ય થઈએ ત્યારે વાંદરે કહે છે.

દાહરો= દેહી પોતની બાળી કરીને બાવો ચોળે
જ્જને રાખ, વાંદરી માં જાણો હસ્વરાંર એવા લગોટા ફેરજે
ને લાખ.

હે અસ્ત્રી એમને ઇસ્વર કેમ કહેવાય. એવા તો રાખ્યે,
ળી ઝટા વધારી લંગોટીવાળી ઘણાએ બાત રખડે છે, મા
દેહુનો નહીં પડું જો એવાનું કહ્યું કરીએ તો જીવ ખોઈ
એ પછી વાંદરીએ ઘણું એ કહી સમજાવ્યો પણ વાંદરાએ
માન્યું નહીં એટલે છેવટ થાકીને એકથી વાંદરીએ તે વાવમાં
શ્રી રામ કહી પડતું મુક્યું તે પડતાં વાંતજ સોળ વરસની
ઈંદ્રના ઘરના જેવી અપ્સરા થઈ રહી તેમાં પોતે નગ્ન રા
રીરે ઉભી રહી છે પછી વાંદરો તે સ્ત્રી જોઈ મહા મોહીત
થઈ ગયો ને પોતે તેની પાછળ વાવ્યમાં પડવા માંડ્યું એટ
લે સ્ત્રી બોલી.

દાહરો-સાંભળ લુડા વાંદરાને વળી હવે ન ભરતો કાળ;
અમરત ચોઘડીયું વહી ગયું, હવે સામો ઉગતોરે કાળ,

હે લુડા વાંદરા હવે તું પડીશ તો મરી જઈશ કારણ
કે એ પણ ગઈ જો તું મારા સાથે પડ્યો હોત તો તારૂં કા
મ થાત એવું સાંભળી વાંદરો મનમાં પરતાઈ ધણી શોક ક
રવા લાગ્યો અને સ્ત્રીને કહે છે.

દાહરો—અમે તે વન ફેરાં વાંદરાને, વળી કરીએ તે
કાળોરે ડાખ તુતો વાંદરાની મુંદરીને, તને લઈ જઈ જુપાળ

હે ભુડી ત્યારે હવે માહારા શા હવે સ થશે તને તો
 આવે રૂપવતી જોઈ કોઈ રાજા સહ જશે ને મારે તો હા
 જો હાજો ભટકવું પડશે ત્યારે સ્ત્રી ખેલો કે મુડા વાંદરા તુ
 શીદને ચીતા કરે છે તને મુઝીને હું ક્યાંઈ જગ્યા નહી તુ
 પેહેલેથી તક મુકયો ન હવે વીમ સે શું વળે હવે તુ જનમાં
 જઈ વનફળ સહ આવે તો આપણે બંને જણ ખાઈએ એ
 વું સાંભળી વાંદરે વનમાં વનફળ લેવા ગયો એવામાં હારા
 શેન રાજા, મનરંજણો પ્રધાન, તથા એક ઘાયળે એ ત્રણ
 જણ શીકાર રમી પાછા ઘેર જતા હતા તેઓ એ વાવ્ય
 ઉપર આવ્ય ને તે વાવ્યની પાસે એક ઝાડ હતું ત્યાં
 જઈ એકા પછી રૂપાની ઝારી ઘાયળને આપીને તે વાવ્ય
 માં પાણી ભરવા મોકલ્યો ઘાયળે ઝારી સહ નેવો વાવ્યમાં
 એક જ ને ત્રણ પગથીયાં ઉતર્યો એકટરે વેલો સ્ત્રીએ
 ના અવાજ સાંભળ્યો કે કોઈ પુરુષ આવે છે ને હુતો ન
 જા છું તેથી પોતે માંહીથી ઘાંટો કાઢાડીને કહ્યું કે ખમડ
 દાર કાણુ આવે છે ઘાયળે એકએક આચીતો વાયમાંથી
 ભયંકર અવાજ સાંભળ્યો એટલે તે ખીંગ્યો તેથી કાથમાંથી
 ઝારી પડી ગઈ.

સાહલો = ખકખડ ઝારી હાથિયું પડી, માથેથી પાઘ
 હી ઉડી જોડા વીસારી ત્યાં તે રહેલો પુખ પાડી રાજા આ
 ગળ ગયો.

ઘાયળે થરથર ધુજતો ધુજતો ઉઘાડે માંથે નાકો ના
 એ રાજા પાસે આવ્યો, રાજાએ પુછ્યું કે પાણી ભાલ્યો ત્ય
 રે ઘાયળે કહે માહારાજ મળું તમારૂં પાણી હુનો મહારા
 એકરાના તસીજે માંહીથી છૂતો આવ્યો હું માંહી ઉત
 ર્યો એકએક એવો મોઠો ભયંકર અવાજ થયો કે તે સાંભ

(૨૧)

જીને છગી મુવો ને આરી હાથમાંથી વાવ્યમાં પડી ગઈ પા
 ઘડી પાણી માથેથી પડી ગઈ ને મારા નેપા પગ મુકીને ના
 શી આવ્યો છું, તે હાથએ લમો વળ્યો નથી તે સાંભળીરા
 જા ઠાલ તરવાર લઈ વાવ્ય ઉપર આવ્યા ને વાવ્યમાં એ
 કે પગથીયું ને ખીજે પગથીએ ઉતરયા કે માંદેથી ગરુગણા
 ટ કરતો અવાજ થયો તે સાંભળી ત્યાં રાજા ખમચાઈને ઉ
 ભા રહયા પછી માંદેથી સ્ત્રી બોલી કે કોણ આવે છે હું ન
 જા છું, ત્યારે રાજાએ કહયું કે તુ ડાકેણ છે. ચુડેલ છે, કે
 કોણ છે ત્યારે સ્ત્રીએ કહયું કે હું દુઃખની મારી સ્ત્રી છું પ
 રા નવસ્રી છું ને તમે પુરુષ છો તેથી તમને ના કહું છું પ
 છી રાજાએ પોતાને ખભે દાપટો હતો તે વાવ્યમાં નાખ્યો
 એટલે તે લઈ પેહરીને ઉભી રહી પછી રાજા ધીરે ધીરે હીમ
 ત ચલાવો વાવ્યમાં ઉતર્યો ને જુવે છે તો મહા રૂપવંતી
 કોઈ ઇંદ્રની અપહરા જેવી સ્ત્રી દીઠી તેને જોઈ અજાણ ગ
 યો પછી રાજાએ સ્ત્રીને કહયું કે તુ આવી જગામાં કેમ રહે
 છે, મારી સાથે ચાલ હું રાજા છું માટે તારે જે જોઈશો ને
 આપીશ ને તને માફા સુખ બોગવાપીશ પછી સ્ત્રી કહે મા
 હારાજ હું તો કુતારી છું ત્યારે રાજા કહે હું તાહારી સાથે
 પરણીશ સ્ત્રીએ કહયું કે તમે મને વચન આપો કે હું કહું
 તે તમારે કરવું પછી રાજાએ તેને એવું વચન આપ્યું એટલે
 સ્ત્રીએ કહયું કે એક તો મારી સાથે વાંદરો છે તે મારો જ
 વ બ્રાણ છે તેને સાથે રાખવો ને ખીજા એ કે હું તમારી
 સાથે છ માસ પછી સગ્ન કરીશ રાજાએ કહયું કે એમ કે
 મને પછી રાજા પોતે વાવ્યથી બહાર આવી ધાંચળને કહયું
 કે તુ ગામમાં જઈ એક રથને પાંચ સાત સીપાઈ લઈ આવ
 હી ધાંચળે રાજાના કહેવા પ્રમાણે ગામમાં જઈ લઈ અ

(૨૨)

વ્યો ઐટલે રાજાને સ્ત્રી કહે છે કે આ રથ મંગાવ્યો છે તે
માં બેસો હવે પેલો વાંદરો વનમાં ગયો હતો તે આવ્યો તે
વામાં સ્ત્રીએ પડેલા ઉઘાડી બાહાર મેલે કાઢાડી બેસુ
ઐટલે પેલો વાંદરો થેકડો મારી રથમાં પેસો ગયો તે રાણી
પાસે જઈ બેઠો પછી રાજાને રાણી ગામમાં આવ્યાં ત્યાં
જાએ રાણીને એક ડંડીયા મેહેલમાં ઉતારે આપી તેમાં
રાખીને તેની હજુરમાં નોકર ચાકર તથા દાશી સોંપી રા
ણી પોતાના વાંદરાને સોનાની સાકળ બાંધી પોતાના પલંગ
બાંધી રાખે છે રાજા કેંઈ વખત પાસે જાય તો સાગી ખુ
રશી નાખી બેસવું પડે રાણીની પાસે જઈ બેસાય નહીં જો
રાણીના થડમાં જવા જાય તો વાંદરો ડોળા કાઢાડી સામેલ
તઈયા કરી કરઠવા જાય પણ રાજાને રાણી પાસે આવવા
નહીં પછી રાજાએ વીચાર કર્યો કે આ વાંદરો રાણી પા
સેથી જાય તો પછી નીરાંતે વાત થાય નહીં તો આપણનેજ
થવા દેશે નહીં એવું જાણી પોતાની માનીતી રાણી પાસે
આવ્યો ને કહ્યું કે જો તમે આ સ્ત્રીની પાસેથી વાંદરો આ
મે કહડાવવાનો ઉપાય કરવો જોઈએ એમ વીચાર કરતાં કે
રતાં એક દહાડો એક મદારી વાંદરો અને વાંદરી સહ રમત
રમવા દરબારમાં આવ્યો ઐટલે રાજાએ મદારીને કહ્યું કે તુ
રાણીના મેહેલ આગળ જઈ રમત કર ને રાણીને ખુબ ખુ
શી કર કે તને રાજા થઈ કાંઈ વચન આપે તે વચન લેઈ
તુ રાણી પાસે જ વાંદરો છે તે માખી છે એમ કહી રાજા
મદારીને પેલેલા પચાસ રૂપીયા આપીયા તે સહ મદારી રા
ણીના મેહેલ સામે આવી રમત કરવા માંડી. ઐટલે રાણી
વાંદરાને ઝૂંખે લાવી બેઠા પછી મદારીએ ખુબ રમુચ ર
મત કરી તેથી રાણી ખુશી થઈ મદારીને કહ્યું કે તુ માંજે

તે આપુ ત્યારે મદારીએ કહ્યું કે આપનું વચન પછી રાણી
એ મદારીને વચન આપીયું એટલે મદારી કહે કે આ વાંદ
રો છે તે મને આપો તે સાંભળી રાણી માફા ચીતામાં પ
ડી કે આણે શું મળ્યું ને ના કહ્યું તો વચન જાય તેથી
વાંદરો મદારીને આપ્યો ને મદારીને કહ્યું કે અજયી છ
મહીને આ વાદરાને બરોબર શીખવી પેલેલ વેહેલો મારી
પાસે રમવા લાવને હું તને કાંઈ ઈનામ આપીશ હવે મદારી
વાંદરો લઈ ન જાય છે, તેટલામાં જતાં જતાં વાંદરો રાણીને કહે છે
દાહરો—ખાઓ પીઓને ઘન વાવરો, વળી કાપડા
પેહેરોને સાર. તમ માટે અમે વેચાવી આરે; ભુંડી મદારીને
દરબાર,

દે સ્ત્રી હવે તુ ખા પીને મજા કર ને હું તો હવે જા
ઉ છુ એમ કહીને વાંદરાની આંખમાં ચોપારે આંસુ ચાડ્ય
જાય છે તે જોઈ સ્ત્રી કહે છે.

દાહરો—વચન ચુક્યો તુ તો વાંદરાને, ભુંડા બોલી સળવે તુ
તો વેણ, તુજ ઘટ સાલે મોરી પ્રીતડીને, વળી મુજ ઘટ
સાલે તારા નાણ.

હે વાંદરાં તુ વળી ચુક્યોને હવે બોલે શું થવાનું તને
મારી પ્રીત સાલે છે ને મને તુ રૂવે છે તે તારા નાણ સાલે છે
પછી મદારી વાંદરાને લઈ પોતાને ઘેર ગયો છ મહીના થ
વા આવ્યા છે એટલે રાજાએ રાણી સાથે પરણવાની તથા
શી કરી સામન તથા ચાર કર્યો છે ને સજનના બે ત્રણ દીવસ
ખાડી રહ્યા છે એટલામાં પેલો મદારી વાંદરાને લઈ રમતર
માડવા આવ્યો ત્યાં રાણીએ પોતાના સોતરીયા ચોકમાં મ
દારીને રમવા બોલાવ્યો રાજા પ્રધાનને સાથે લઈ જાવાને રમ
આવ્યા એટલે મદારીએ રમત ચાલતી કરી તુણ વાંદરાને

(૨૪)

ખુમ રમાર્યો તેથી રાજી થઈ રાજીએ ને રાજીએ મદારીને સરપાવ આપો પછી મદારીએ વાંદરાને કહ્યું કે તુ રાજીને સલામ કર એટલે વાંદરાએ રાજીને સલામ કરી ને રાજીને સલામ કરવાનું કહ્યું એટલે પુઠ ફરવીને બેઠો ને સલામ કરતો નથી તેથી મદારીને રીસ ચઢી એટલે વાંદરાને પાચ શાત લાકડીઓ ઝગાટી દીધી તેથી વાંદરાના આંખમાંથી આંસુ આવ્યાં તે જોઈ રાજી કહે છે.

દુરો-મુણ સલસણા વાંદરાને તુલો ભતી ન શક્યોજો ને કાળ તારા શરીરે પડે લાકડીને તેંતા મારા શરીરે ઉઠે ઝાળ.

દે વાંદરા તારાથી કાળ ના ભરાઈ તેથી તને કુખ પડે ને ને તારા આંસુ જોઈ મારા શરીરે ઝાળ ઉઠે છે પછ રાજીએ પોતાનો નવ લખ ફૂંપીયાનો હાર હના તે તોડા નાંખ્યો એટલે મદારી વાંદરાને મારતો છુટો મુઠી મોતી વીણુ વા લાગ્યો વાંદરા છુટો થયો એટલે વિચાર્યું કે રાંઠ પોલ કુખ ભોગને છે ને જને માર ખારાવે છે મટે લાવ લાગ આવ્યો છે તેથી કુદી રાંડતુ કેક મરડી નાંખુ એમ ધારીને થકડો માર્યો તે એક ઘાણુ ઝાલ્યું પાણુ ઘાણુ ફટી પડ્યું એટલે ને નીચે પડ્યો ને તરત માણુ નીકળી ગયા, તેણે રાજીએ જોઈ મદારીને કહ્યું.

ચીપઈ-તોફરે નવસર હાર, ભુંડા મોટી વેણુવા લગ્યે હમાણું હતો કર માંહી મદારી વાંદરા ક્યાં ગયો.

મદારી વાંદરા સાચુ બુવે છે તો મરીગએલો દીકો પછી રાજી વાંદરાને મરીગએલો જોઈ વિચાર કરે છે ને મનને કહે છે.

હડ હધ્યા કર પાંખડીરે હવે ભવીને શુભ કરેશ;
તે શુ મદારી ગાહરિ પ્રીતીરે ફટા તેના જગરે પડેશ.

રાણીએ ધારણું કે મારો જે જન્મ ધણી તેનો મ
રી ગયો હવે માફારે છવીને શું કરવું છે. માટે હવે તેની
પાછળ મરવું એમ કહી જેની તેની પાછળ પડસ જાય છે એ
ટલે રાજા તેને જાણવા ઉડ્યો પછી તેમની પાછળ પ્રધાન
પણ ઉડ્યો રાણી પડી એટલે રાજા પણ રાણીની પાછળ
જાણવા ગયા તે પડ્યો. ને પ્રધાન રાજાને જાણવા ગયો તે પ
ણ પાછળ પડ્યો, એટલે ત્રણે જાણના છવ તીકળી ગયા આ
વો બનાવ જોઈ મદારી ગભર્યો કે હવે મારો શી વલે થ
શે ને માફારે માંચે તોફાન આવશે; એટલે મને રીખતી
રીખતીને મારશે. માટે લાગ્યો એકદમ મરી જઉં એટલેકુખ
તો બપોર ન પડે પછી મદારી પાણુ પોતાને હાથે છત્રકાફોડીમ
રી ગયો. જે પાંદરો હતો તે રાજા શાળીયાનને પેટે છેકરો થ
ઈ અવતર્યો, તેનું નામ સદાંત એવું પાડ્યું જે રાણી હતી
તે તેજ ગામમાં નગર શેઠ પદમશાને ઘેર આવ્યો, તેનું ના
મ શાવકીઆ પાડ્યું જે હીરાસેન રાજા હતો તેનું યન તો પ
રાણુવામાં ને પરણવામાં રહી ગયું તેથી ઘણા નગરીમાં
માણિકચંદ શેઠને ઘેર આવતર્યો. તેનું નામ રૂપસા પાડ્યું
ને પ્રધાન જે મનર જણા ચતુર હતો તે બાલાખરિંટ થયો.
ને જે મદારી હતો તે રાણીનું રૂપ જોઈને મોહીત થઈ ગ
યો હતો તે રાંડીરાંડને પેટે છેકરો થઈને અવતર્યો પણ રાં
ડીરાંડને થજો માટે તે છેકરાને લઈ જઈ વગડામાં મુકી
આવી તે બાવા ધુવંતીમસતી નજરે પડ્યો. એટલે પોતે પો
તાના મઠ (આશ્રમમાં) લાવી ઉછેરી મોહોટો કર્યો તેનું ન
મ ગિરજા પાડ્યું હવે રાજા શાળીયાનને ઘેર છેકરો અ
વતર્યો તેની વધાપણી દરઘેર ચાલી.

એકપદ=વાગમંગળને ઘોડા, વધારા જોતે ગયું હ

ધેર લીલા લેહર ગાય છે સાહેલીયાં; થડ થડ થડકે ક્રોધ? ક
વીસવર કહી ગયા; શીખા ખાંચી યાળીવહન, સદેવત ક
વર જનમીયા.

રાજને ત્યાં માહા કાંતીવાન કંવર જનમ્યો તે દહા
કે ન વધે તેવો રાતે વધે; સદેવત જ્યાં ભાણે ખાર વરસનો
થયો એટલે તો તેનું રૂપ જાળવે વેળાએ કામદેવ જેવું થઈ
રહ્યું પોતે રોજ સાંજ પડે કે પોતાના રેવંત ઉપર જવાહીર
નું રત્ન જડીત પલાણું માંડી પોતે સ્વાર થઈ હવા ખાવા
નીસરે સાવળીગા પાણુ એવી માહા તેજસ્વી ઇંદ્રના ઘરની
અપહરણ જેવી ભાણી ગાણીને ચતુર થઈ છે તે દર
રોજ નિશાળે જાય છે; ને પોતાને મેહેલે પોતાના પીતાએ
સદાવરત ખાંધ્યું છે કે કોઈ અભીયાગત માગવા આવે તો
તેને આપે પણ પાછો ન કાઢે. સાવળીગા ઘણું શાન્તિ
શાણુગાર ધારણુ કરી પોતાની સાજસે સાહેલીઓ રોજ સાં
જની વખત નવ ડેરીએ ગરબા ગાવા જાય છે એવામાં ખાવા
ધુધળીમલના ચેલા ગોરખે કહ્યું કે માહારાજ તમે તમારી જ
ટા કેમ ચોળતા નથી; ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે ખયા મેં જટા
કીસ તરસે ઘાડે મેરેકે એક સારા દીન લગતાહે નેમેર
તો ખસતીમે મંજનેક જાના પડાહે સો નિવરાસ મિલતી ન
હી એઈ ખાસતે નહીં ઘાતા, તારે ગોરખે કહ્યું કે માહાર
જ મેં મંજનેક જાઉં; તુમ તુમારી જટા આજ ઘેઓ, ગુરુકહે
ખયાજાવે તો ખરા લેડીત લાલાખાંટની પોળમાં મતજની
ગોરખો કહે કીક માહારાજ મેં નહીં જાઉં. પછી ગોરખે મ
થાના કેશ છુટા મહ્યાં અખડ બહુત લગવી ખરમ અંચ
જો ઝેળી હડો પડે પાવહી ચક્રમક ચીપીએ સેવીસીઝી અ
ને કળામે સી નરની અઃચા કીની હાથમાં હડો લઈ કછો ભીં

જેથી જાની અલેખ અલેખ કરતો વસ્તીમાં ચાલો જ્યાં પદમ
શાશેકની હવેલીના સોનેરીયા ચોકમાં આવી અલેખ જત્રાવ્દો.

ચોપાઈ = સતકા બાંધ્યાં સદાવ્રત કે કુડાં બાંધ્યાં કામ
નાં ધરમીકી મુરત ધર્મ ભીક્ષા દાને ભામની.

બાવાએ કહ્યું કે જે સદાવ્રત સતનાં બાંધ્યાં હોય તો ભીક્ષા
આપ અને જે કપટનાં કર્યાં હોય તો જઈએ એમ કહી
મેલ નીચે જઈ ઊભો પછી સાવળીંગા અવાજ સાંભળી જ
રૂંપે આવી જુએ છે તો બાવાને ઊમેલો દીઠો નહીં ત્યારે
હાક મારી કહે છે.

ચોપાઈ-મારા મોહોલુ હેઠ અલખ ખાવે જમાવીયા ન
વરા નોહોતા મારા હાથ બાવાજી પાછા ચાલીયા.

સાવળીંગા કહે કે માહારા મોહોલ નીચે આવી મને
દાર લાગી તેથી બાવાજી પાછા ગયા એવું સાંભળતાં ખાવે
સનમુખ આવી કહે છે,

ચોપાઈ-દેવું હોયતો દ શબ્દ પાળો શામની અતીત
હોએ છે તારે દાર ભીક્ષા દાને ભામની.

બાવાને સનમુખ ઊભો જેઠ સાવળીંગા કહે છે.

ચોપાઈ = ઊભા રહેને બાવાજી આજ ભીક્ષા તુમે લી
જુએ તમ આવે લીલાલેકર આશીશ અમને દીજુએ.

એમ કહી સાવળીંગા પોને સોનાના યાજ ભરી બાવા
ને લોટ આપવા આવી તે જેઠ ખાવો કહે છે.

ચોપાઈ-નાંખ્યાં નજર કેરાં બાણુ આટો કેમ લીજુએ
ખાવો માત્રે જોનન કેરાં દાન અતીતક દીજુએ.

તે સાંભળી સાવળીંગા બેલી.

ચોપાઈ-તમેરે પુજ્યા દેવ તમે જ રંગીયો તમે પપચા
જેથી રાજ તમારે નાશી કેવીઓ.

હે બાવાજી તમે સંસાર યુક્તી જોગી થયા ને તમારે નર
રીતો ખપ શો તારે ખાવો કહે છે.

ચોપાઈ-નથી પુબ્બ મે દવ, નથી પુબ્બ દરી બો ગુરૂએ અ
પ્યા શબ્દ નાંખુછું નીત ફરીઓ.

ખાવે કહ્યું હતો દેવ દવીને જોળખતો નથી; પણ
ગુરૂના વચને કરીને અહીં ફરા ખાઊછું શાવણીગા તેના બો
લ સાંભળી તેનું રૂપ જોઈ ઘણી મેહીત થઈ ચેત્તાને કહે છે

કામની રૂપ શરૂપ રૂદમાં જાણીએ શહેર સમુદા મર
જાય મન ગમતુ માણીએ.

શાવણીગા કહે બધું શહેર ઊંચું વળયું કે કોઈ નારી ન
થી માટે નગરમાં જઈ કાઠ સારી જોઈ પરણા તે સાંભળી
ચેત્તા કહે છે.

ચોપાઈ-તુડી હે રૂપ સ્વરૂપ હાજર રહો તુમ ખડી રને
જોખન કેરાં દાન લગન કરને અખ ઘડી.

ચેત્તા કહ્યું કે તારા જેવી રૂપાળી કોણ છે માટે તુજ
લગન કર એવું સાંભળી શાવણીગાને રીસ ચહડીને ચેત્તા
કહ્યું.

દાહરો=ખાવા મારા ખાવણીયાને વળી નજર રાખ
તારી ઠીક ફાડી નાંખીશ તાહારાં તુમજં તો તુ શેણેરે મ
ગીશ બીખ.

એવું સાંભળી ચેત્તા કહે છે.

દાહરો=મુનમે અંચળ નારાયાંને વળી ખોસનકુ જરા
શીખ વાડેથી લાવું બીજાં તુમજાંને વળી તેમરે માયુ હુ
તો બીખ.

હે શાવણીગા જરા વિચાર કરીને માત્ર તું તુમજાં ફા
ડી નાંખીશ તો વાડે ઘણું નીપજે છે તે સાંભળી શાવણીગા

કરોધ કરી દેહે છે.

ચોપાઈ-વાંકાં કરી નેણુ ખાવાઈ તમને મારશું ઝેરી
પડશે ઉમે બજાર તુમડાં કુટશે હથથું

તે સાંભળી ચેતો દેહે છે તું ચેવી કવી કામાણુમારી છે
તે નજર કરી મારીશ એમ કહી કહે છે.

ચોપાઈ-સુનએ ચચલ નાર કલ ઉડ મર જાઈએ દુને
જેખત કેરા દાન કુવા દેકે જાઈએ.

હે શાવળીગા ગુમાન કરે છે તે શું કેટલા કાળ છવ
વાની છું ત્યારે શાવળીગા કહે છે.

ચોપાઈ-મુત્રા જાતને છે અતીત, કોણુ તારી જાત
આવવા દે પિતા મુજ આજ પછે છે તારી વાતડી.

શાવળીગા કહે મુત્રા તુ અતીત થઈને આવી હડ કર
છે માટે મારા ખાપને કહી તારી વજ્રે કરાવીશ ત્યારે ચેતો કહે છે

ચોપાઈ=ખડો પીતલ તરિશ શેઠ લુટાવે કુમ વાડીયાં તે
રે સરખી કહીકા કયા ભાર કાયક મેણું મારીયાં.

હે સ્ત્રિ તાહારો ખાપ તો મોહોટો ઉમરાવ છે, છુટે
કુલની વાડીયો લુટાવી દે છે ને તુંતો કુલની ક્ષત્રી જેવો છે તે
માં આટલો ગુમાન કરી મેણું મારે છે તેમાં વચન સાંભ
ળી શાવળીગાને કરોધ ચહુડયો ને આંખો કરઈ કરી ખાપ
ના સામુ જોયું,

ચોપાઈ-માવો માજે લોટ કે સેડર જાણે આપણે સા.
ક્યાં નેણુ કરાં ખાણુ ખાવો પડયો ખારણુ.

જ્યારે સાવળીગાએ રાતાં ચોળ જેવું લોચન કરી ખા
વાના સામી નજર કરી જોયું કે ખાવો તેનું તેજ જોઈ અં
જાઈને ભોંય ઉપર પડયો. તે પડતાં કીખાઈ સાંભળી સાવ
ળીગાની જોજાઈ પોતે મારીએ આંખી જુએ છે તો ખારણુ

આમજ બાવાને પડેલા દીકા તે જોઈ વીચાર કરે છે નાજુંદ નાના છે પણ કામાણગારા નિકળ્યાં બાપડા બાવાને જોતેજો તમામાં બોંધ પાડ્યો. એમ વિચાર કરીને કહે છે.

ચોપાઈ-નાજુંદ નાનેરા બાગ, કામાણ કયાંથી શીખીયાં, જોગી મારયો અબધુત ઘરેઘર ભીખીયાં.

હે નાજુંદ આ બાપડા ભીખ માગનારને તમે મારયો, તે સાંભળી શાવળીગા પોતાની જોજીન કહે છે.

દાહરો-મેરે મારયો હાયતો હુઅ મરૂન નીકર મરજી ભાભી તારો વીર, ડાભી આંખને ફડકડે, વળી ફાટી પડ્યોરે ફકીર.

દાહરો-એક મારયોને બીજો મારયો તો, વળી નગર માં ધારો જોને વાત; જોગી મારયો જટા ધારીયોરે બાઈ જેવો રે ઓરખ નાય.

હે બાઈ આ એક મારયો ને બીજો મારયો તો; વેરેષ ર તમારી વાત થશે, એમ કહી પોતે ગ્રેહલમાં પેસી ગઈ હવે ગુરૂ ચેલા પામે આવીને ચેલાને કહે છે.

ચોપાઈ-ચેલારે તુટા જોને આલ તુટીરે જાણે આલ લી ચંદ્રારે બદની નાર કામાણ ગારી કોણ મળી.

હે ચેલા તને શું થયું તારે માંયે આલ તુટયો કે ત ને કોઈએ કામાણ કર્યાં, તે સાંભળી ચેલા કહે છે.

ચોપાઈ-નથીરે તુટયો ગુરૂ આલ, નથીરે તુટી આલ લી કામાણગારી નાર શાવળીગા મુજને મળી.

હે ગુરૂ મને શાવળીગા કામાણગારી મળી છે તેણે કામાણ કર્યાં છે. બીજી કાંઈ થયું નથી તે સાંભળી ગુરૂ શાવળીગાને કહે છે.

ચોપાઈ-પુરૂષ ચંચળ નાર, લડકેસે મયુ લડી, ફી

રે લઈગા ઉતાર આ સે ક્યું પડી.

હે રાંડ તેં મારા ચેત્રાને કુમ મારયો; તને શ્રાપ દઈ બાળી ભરમ કરી નાંખીશ. નહીતો સાચે ચાચુ કહે તે સાંભળી શાવળીગા નરમ થઈ આવાને કહે છે.

ચોપાઈ-દીઠી જોખનવંતી નાર જીવડો ચાલ્યો છળીને એમાં શો અમારો વાંક શું આવ્યા ચેત્રાની વારે ચહીની હે માહારાજ માહાર જોખન ને રૂપ જોઈ તમારા ચેલાનો જીવ છળી ગયો તેમાં હું શું કરું ત્યારે ગુરૂ કહે કે તું એને ઉઠાડ પછી શાવળીગાપોતે ચેત્રા પાસે આવી કહ્યો.

ચોપાઈ-ચેત્રાજી બેઠા થાઓ આંખુ તમારી આંખડી પેહેરવા આપુ પોતાંબર લાલ ચહડવાને આપુ આપડી.

હે માહારાજ હવે તો ઉઠો પાણુ ચેલો ઉઠતો નથી તારે સાવણીગા પોતે ચેત્રાની સામુ હરીને લાલચ દે છે.

ચોપાઈ ઉઠોને માહારાજ આપણુ કરીએ જોડડી કરાવું જોજન બત્રીસ જમાડુ રસ રોટલી,

હે માહારાજ તમારે જમવાની ઇચ્છા હશે તે તમને જમાડીશ ને તમે ઉઠો તે સાંભળી ચેલો કહે છે.

ચોપાઈ-મળ્યાંરે તાહારાં પકવાને બળી રસ રોટલી સલામત મારા મેહેલા કરો લોટ, બળારે તાહારી જોડડી.

હે સ્ત્રી મારેતો તાહાર કંઈ જોઈતું નથી પછી ગુરૂ ચેલા ઉપર હાથ ફરવી ચાલે છે ને કહે છે.

ચોપાઈ-ચેત્રા ન સધુ હોય તો નારા મહેર નહી આપ મારશે માહાજન કેગ લોક કોઈ નહી કહે બાપડુ

બાવા રીશ ચહડાવી લોઠીને કહે છે તુમ સખ લોક

ઉપરસે ચઢે જાણે નહીંને સારા રોડેર હુમ્મલો કરવાનું
ખાસ લોકો માનતા નથી એવામાં સદવંત કુવર ઘેડે બેસી
ફરવા નીકળ્યા હતા પોને ત્યાં લોકો ભરાયેલા જોઈ પોતે
ત્યાં આવ્યા ને ત્યાં બધા લોકોને ખસે ખસે કહે છે. પણ
માનતા નથી એવું જોઈ પોતે ઘાડો લઈ વચમાં પડ્યો ને
પોતાની પાસે ચાબકો હતો તે લોકોને જપાટવા મંડ્યો એ
ટણે લોકો દોડાદોડ કરવા લાગ્યા પછી આવે પોતાના આશ્ર
મ ઉપર ગયો, ને ઝોરખાને કુવરે પાસે બેસાવી પુછ્યું કે
અધ્યા ત્યાં શું હતું કે લોકો ભરાયા હતા તેવારે ઝોરખા
કહે છે માહારાજ તમારા નગરમાં જીવતી ડાકાણ છે તેમને
વળગી હતી પણ મારા ગુરૂએ મને જાણી દીધા. ને
અહીંયાં લાવ્યા નીકર ઉગરત નહીં તારે કુવરે કહ્યું કે માહ
રાજ ડાકાણ બાકાણની તો વાતો ને સાચે સાચુ કહા તેવારે
એણે કહે માહારાજ તમારા નગરમાં મે સ્ત્રી દખા તેના તે
ને કરી મરજા ખાઈ ફેંટા પડ્યો એમ કહી કહે છે.

એપાઈ અપછરાની અગુસારગેઠ પદમની કુવરી ત્રી
લોકની માંચ અપછરા એ. ઉતરી છેદીઝયળ અચળ અલ
એલ ચપળાશી ચમકે બનમે એ મોહનની આખજ્યુ ચક્રિ
રતન જળકે નેનમે.

હે રાજ કે જેનો આખની ઉપમા કેવી કે જા ॥ મે
૧૮ વનને વિશે ચપળા કહેતા વિજળીનો ચમકારો થઈ રહ્યો
તેમ તેની આખ ઝમકારા મરે છે એવી જ્યાં એણે ઉપમા
હી એટલે સદવંતને પ્રોત્થ થયો ને કહે તુ મને તેહનુ નામ
અમ બનાવ્ય ને તે ક્યાં રહે છે તે સાંભળીને એણે બાંટયેક
દોહરો—ઉઝા નીરીએરીનાં ઝાડવાને, સામી સરઈ
ધાની ઝીળ; અલર કસ્તુરી ચક્રિ મજીને રત્ન ઝીરે સાં.

જીવનની પેળ.

ન્યાં એવી નીશાની સાબળી કોટણે સદવંત પોતે
સ્વો ધરથો લાલા ખાગેટની પોળમાં આવી જીએ છે તોએ
કથી એક ઘણી ઉચી હવેલીઓ દોડી તેથી વિચારમાં પ
ડ્યો કે આમાં સાવજીંગાની હવેલી કઈ હશે એવો વિચાર
ર પોતે પોળ વચે ઉભા રહી કરે છે એટલામાં રાજસભામ
થી લાલાખાગેટ ધેર આવ્યા તે સદવંત કુવરને શેરી વચે કે
લા રહેલાં જોયા પછી સદવંત કુવરને બોલાવી કહે છે,

ગોપાઈ-શેરી વચે સદવંત આવીયાને, વળી ઉભાં રહુપાં
જીને માહારાજ સાચે બોલો કુવર સલક્ષ્મણે તમે આ
બ્યા છો કેને કાજ.

હે સદવંત કુવર તમે અહીં શેરી વચે કેને સરખા
વી ઉભા છો તાર સદવંત લાલાખાગેટને કહે છે,

દાહરો— લાલાખાગેટ મન વરયાને વળી તમ
થી વાલેડું નહીં કોય. તમારી શેરીમાં એક નારી રહેને, તે
નો મેળાવો કરી દાયે મોય.

ગોપાઈ-મેળાવો કરી દાને મોય, આણુ કડા કંઠી ચે.
કડા બુટાવી દેકે ધનમાલ, રૂપણ્યા આણુ રોકડા. પાલખી કે
ડાં મુખપાલ, અણુ હાથી ઘોડલાં; અણુ આણુ રાજ પા
ટ, આણુ રથ જોડલાં;

સદવંતે કહ્યું કે હે ખાગેટ હું તમને કરે તે આણુ
પણુ મને એ નારીનો મેળાવો કરી દા ખાગેટ કહે બાઈએ
નારી કઈ એતુ કાંઈ નામ ઠામ હશે કે ખાણે આરે નારી
જે એવી નારીઓ તો મારી પોળમાં સી છે જો તેતુ નામ
ઠામ કહો તો ખતાવુ તારે સદવંત કહે પડમશાની ફીકરી સા
રફી માં તેને મેળાવ કરી આણુ હું તમને કહશે તા. આ

પીરા તે સાંભળી ખારોટ કહ્યું છે,

દાહરો-દામ નથી હરામનારે, ઓ રાજ લોભ લીચેન
હી જ્યે ઘેર ઘેર મારાં માત પિતાને રાજ મુખથી તે કેમ
કહેવાય.

ખારોટ કહે રાજ દામ લોભથી નહીં લલચાય એને
કાંઈ કમિ નથી કે તમારી સાથે પછસા સારૂ પ્રીત કરે ને મા
શયી એને મેડે જઈને કેમ કહેવાય મારા મેહેલામાં તો મારે
બધે માત માત પીતા જેડું છે હું એને કહું ને એ જઈને એ
ના બાપને કહે તો મારી ઇજ્જત જતી રહે માટે મારાથી તે
તે ન કહેવાય તે સાંભળી સદવંત કહે છે કે ખારોટ તમે જો
મને ન મેળવો તો તમારૂં વચન જાય ને માફરે તો એની
પછરાડી તો જીવ કહાડવો પણ એના મેળવો કરવો ખારોટ
કહે એવું તમારે શુ કામ છે કે એના પછાડી જીવ કહાડો
છો તાર સદવંત કહે કે જે ખારોટ મને બાવાએ કહ્યું મે
પ્રવચ્છ મા દિવ જાય પણ એવિ તારિ કોઈ ઠકાણે દિ
ડી નથી તેમ પણ કાને સાંભળી નથી ને ઇંદ્રને ઘેર પણ એ
વી અપછરા નહીં દેાય એવું એનું રૂપ છે તે સાંભળી એ
ના ઉપર મોહ થયો કે મારે એ સિ જોવી ખારોટ કહે કે એ
ના મેળાપ થવો માફા રોહલો છે સદવંત કહે એ તમે મે
જાપ નહીં કરાવો તો પછી બળથી થવાનો નથી ને માફ
રે પણ પ્રાણ મુકયા વિના છુટકો નથી ત્યારે લાલા ખારો
ટ કહ્યું કે ભાઈ હમણાં તું ઘેર જ ને સાંજના આર વાગતાં
તું પાછો અહીં આવજે એટલે તે નીશાળેથી આવતી હશે તે
તને અમારીમાંથી ખતાવીશ હમણાં તો એ નિશાળે હશે એ
મ કહી ખારોટ પોતાના ઘેર ગયા ને સદવંતને કાંઈ સુજતું
નથી ને સાવત્રીગાની મનમાં જાણના લાગેલી છે તેથી

હ એન પડતું નથી ને મનમાં વીચાર કરે કે ક્યારે ચારઠ
જે ને જઈને તેને ક્યારે મળુ એમ વીચાર કરતા કરતા ત્રણ
ને ચાર વાગવા આઠવા એટલે શરવંત કુપર પોતાના શો ભ
તા શણગાર પેહેરીને તઈયાર થયા.

તરે તરેહના શણગાર સજી પોતે માહા કામરૂપ જેવે
ખના ઘોડેસ્વાર થઈ લાલાં ખારોટને ઘેર આઠવા લાલાખારોટ
સુતા છે તેથી પોતાના ઘોડો ચાંભત્તે ખાંચી પોતે લાલા ખ
રોટના પલંગ પાસે જઈ તેમને જગાડ્યા ને કહે કે ખારોટ
ચાર વાગાની વખત થઈ હુવે અને એ સ્ત્રી દખાડો મને ખાવ
એ કહ્યું તે વાત ખરી છે કે ખેડી એવું એવું રૂપ છે કે
નહી ત્યારે ખારોટ શરવંતને કહે તને એના રૂપની ખમર છે
જો તને વરાણવી ખતાણુ એમ કહી શરવંતને કહે છે,

કવિત-ચાલ લાવણીની.

ચિત્ર રૂપ ચીતમાં છાને, ચંપ વરાણ વન ચીત ભ
રી પુરવ પુન્ય કીચે જેને કોટીક સો પાવે એસી નારી, મુક
આંશશી નાક ખતીદે દત ખને દાઢમ કળી જુગ જગા આા.
તન કોમળ ચરન ખને જેશી વન કદલી નાનુક પુતળી કે
મર ચબીલી ફશ આંગુળીયા મુખ ફળી ચદ્ર ખદનને ઝટગ
હોચન જેસી અજબ ખતી રંભા પુતળી એસી અદામે સ
ખ જગ મોહ્યા સુન સુંદર પર ખતીહારી વુરખ પુન્ય કીચે
જેને કોટીક સો પાવે એસી નારી.

ખારોટ કહે હે રાજા જેને પુરવ પુન્ય કરોડો કર્યાંક
શો તોજ એ નારી મળે નહી તો મળતાર નહી એવું કહી
ખારોટ વળિ કહે છે.

કવિત-મુખ ખન્યા મેહેતાખ સરીખે, દંત જડયો સ
મ્મ શોનેરી કુરન પાનસો પેટ કહી જે છાતિ ખતી કચી કે

રી કંઈ કોઈથી થાયલ જેરા મદન કુંડને તુજ ઘેરી ચાલ ગ
જરાજ સરીખી સો કોઈ આશક કરત ફરી છુટે પસીનાભમ
ર ખાશ લે લખે બાળ નામન કાળી મુરવ કુન્ય કીએ જેનેકે
ટીક સો પાવે એસી નારી ।

એટલામાં સાવળી ગા પોતાની શેળસે સાહેલીઓને લ
ઈ જાતે હંસની ચાલ ચાલતી આવે છે અને તેનું મુખાબંધ
મુખના જેવું પ્રકાશ મારી રહ્યું છે તેવી તેને આવતી જોઈ
ખારોટ સદેવતને કહે છે કે કુંવર તમે હતાવળા જઈ ગાંધી
રીએ ઉભા રહો ત્યાં તમને તે મળશે સદેવતે વેગળેથી અ
વતી જોઈ હતી એટલે મનમાં ઘણો મોહીત થઈ રઘાતચેરલ
વાયા ઘેડમેશી ગાંધી શેરીએ ગયા.

બોપાઈ— છેડે થકી કામન લાગા, નેનરે મુજરા ચાલે
હંસ ગત ચાલ, અજે કુસનકા ગજરા; સાવલી ગા રૂપ સ્વરૂપ
ધર દિશાએ ચાલીયાં જેમ માનસરોવર માંહ, હંસગતહલી તાં

એવી થીતે તેને આવતી જોઈ રસ્તા રોકી વચે ઉભા
છે એટલામાં સાવળી ગા શેળસે સાહેલીયો હઈ ચાલી આવે
છે અને જે જે સાહેલીઓના ઘર રસ્તામાં આવે છે તે ઘર
જઈ નવડેરીએ ગરબા ગાવાને સારૂ આજુશોભિતા શણગાર
કાઢાડી નાંખી સોભી । પેઢેરવ જાય છે એમ કરતાં સાવળિ
ગા પોતે એકલી રહી તે ઘર ભણી ચાલી આવે છે એટલામાં
સદેવતનો ઘોડો રસ્તામાં ઉભેલો જોઈ ખચકાઈને વીચાર કર
વા લાગી કે રાજના કુંવર ઉભો છે તેથી સામા જવું નહ
કારણ કે એ મહા તોફાની છે તેથી મને કાંઈ કહેશે માટે
કાંઈ આડો રસ્તો કાઢાડીને ચુકાવી ઘેર જઈ એમ ધારી
તે એક ગાંધી ઉપર ફૂંકે કહ્યો.

કાઢારો-ગાંધી કરતુસી જોઈને આપજને વળી ખોરી

નુકરી ખાયા, કેઈક માણસ આડુ ઉંચુ રહ્યું તેના અડુ તે કમ ઉતરાય.

એણે સાંભળી સદાંતના મનમાં એમ આવ્યું કે ગાંધીને ઘેરથી કસ્તુરી લઈને આવે છે પણ શાવળીગાની મતજબ એવી હતી કે રાજ તુ કસ્તુરી ખોળવા આવ્યો છું તે તને રસ્તામાં નહી મળે એમ કહી આડે રસ્તે થઈ પોતાના મેડેલ ભણી આણી નીકળી ઘેર જઈ સોજે શાણમાર ધારણ કરી વાળેવળે મોતી પરીવા માહા મુલ્યવાન વસ્ત્ર પેટરી કોઈ રંભાની માફક બની ઠણીને તપ હેરીએ ગરખા ગાવા ગઈ ને રાજતા તેની વાટ જઈ ત્યાં ઊભો રહ્યો છે તેને પાછો બોલાવું એમ ધારી બારેટ પોતાની અગાસીમાં રહીને રાખને ફેલે છે.

આગા = સદાંત ઘોડીલાં ખેડાવ આવ માહારી શેરી એ સોલસે સાહેલીનો સરદાર રમે છે તપ હેરીએ.

હું રાજ તું શું ઊભો રહ્યો છે પાછો આવ એતો નવડેનીએ ગઈ ત્યાંથી રાજ બારેટના ઘર આગળ આવ્યો અ ને શાવળીગા નવડેરીએ ગઈ એવી વાત સાંભળી ઘોડો છું દો મુડી ધસ્યો ધસ્યો નવડેનીએ જઈ ઊભો રહ્યો અને બે બેજે તો એક એકથી ચહીયાલી સોળસે સાહેલીયો દીડી તેમાં શાવળીગા કેઈ તે એળખાતી નથી, તેથી પાછો નીરાશ થઈ બારેટ પાસે આવી ફેલે છે.

એપાઈ-જેને સોળસે સાહેલીનો સાથ બારેટ કમ જાણીએ, કેઈ શાવળીગા નાર અમને તો એળખાવીએ.

હું બારેટ સોળસે સાહેલીએ ત્યાં તો એક રૂપ થઈ રહ્યો છે તેમાં શાવળીગા અમને એળખાવીએ ત્યારે બારેટ કહે રાજ તારા જેવો મુરખ કોણ હશે કે મુજબ જાણી

(૩૮)

વગર છુટે મુકી નાહો તે મારા ઘેડા સાથે લઢયો ન હાર
રાં તેડી નાંખ્યાં આવો તુ ખાધા ચકવા જેવો કેમ ખતી
ગયો છે શાવળીગા તારી કીમત કરશે કે રાજા મુરખ જેવે
છે માટે જરા શાણપત આણીને તેની પાસે જ સદેવંત કહે
બાઈ એનું રૂપ જોઈ ગાડો થઈ ગયો છુ, તેથી મને કાંઈ મુ
જતુ નથી. ખારોટ કહે તું તારો ઘેડો ખાંધો ધીરજ રાખ
ને જા હું તને એની સીશાની ખતાવું છુ તે યાદ રાખજે

દોહરા=ધુધરીઆજો જેને મોઢુણેને વળી સાહુડે કસ
ખી કોર કંઈ તે લાલ માણી ઝાકેને એના હથડાના ઉઠકે
જ્જને મોર.

હે સદેવંત એની આંખો વીણુ શરમે અજબચેલી છે
ને ખીલ્યોને અંજન આંજવું પડે છે અને કપાળે ટીલડી
ચાહોડેલી છે તે ખીલ્યોના શોળે શાણુગાર ખરાખર છે એ
વુ એનું રૂપ છે તે એધાની લઈ સદેવંત ધસ્યો ધસ્યો નવડે
રીએ જઈ જ્યાં સોળસે સાહેલીઓ ગાતી હતી તેની પચે જ
ઈને ઊભો એટલે સઘળી સાહેલીઓ શરમાઈ આધુ આઢી
એકઠી થઈ ગઈ અને શાવળીગા હતી તે પોતે આધુ આઢી
તેના સનમુખ આવી ઊભી રહી અને સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ = સદેવંત કવર મુજાણુ ઊભા કેમ ફેરીએ હું
નકલંકી નાર નેણાં કેમ ફેરીએ, દખસે ફુરીજન લોક વીચા,
રશે કોઈ વાતમાં આપણુ સરખે સરખાં દાય જાઓ સજી સ
ઊના સાથમાં.

હે રાજા તમે તમારા સાથમાં જાઓ ને હું મારા સઘ
થમાં જઈ કોઈ આપણને દખસે તો વાત કરશે માટે હું ને
કલંકી નાર છું તેથી તમારે આવું કરવું ન લઈ આ કાંઈ
કોઈ જા નથી ને ખીત તે કાંઈ ઉઘાડી પતી હશે મ

(૩૯)

દે તમે જાઓ. આવા મીઠાસનાં પચન સાંમળી સદવંત મ
હા ખોહીત થઈ મયો ને શાવળીજાને કહે છે,

હે શાવળીગા તાહારા જેવી રૂપવંતી સ્ત્રી જેને મળ
હુધે તે પુરૂષ ન્યાલ છે અને તેને ધન્ય છે શાવળીગા સા
દવંતનાં મીઠાસનાં પચન સાંમળી અને તેનું રૂપ જોઈ બ
ણી મોહીત થઈ ગઈ અને સદવંત કહે છે.

ઓપાઈ—સદવંત છેડા મારો મેલ પાલવ રૂઝા ફાટશે
ચુકીને દઈશુ અમે ગાગ લાખેણા રાજ લાજસે.

દાહરો—મુઝુ શાવળીગા સદવંત કહેને વળી મેલુ તે
મનનીરે લાજ શીય પડેને મારૂ ધડ લઢેરે ગોરી તોએ ન
મેલુ તુને આજ.

દાહરો—ધુવટ મુખસે દુર કરોને તને ધુવટ નહીરે સો
હાય કીયારે કુળની છે ગોરીયાંતે વળી વદન છુપાવી ધેર
જાય.

હે રાણી મહારાથી મોં છુપાવી શીદ જાય છે શાવળી
ગા મોં તો દખાડે પણ પેસા ખાવાના જેવું થાય તો પછી
તેની શી વલે થાય તેથી મોં દખાડતી નથી પણ રાજને
સમજાવીને કહે છે.

દાહરો—આરે ધુવટમાં કપટ ધણાને વળી ધુવટ ખોલ્યો
નવ જાય જો હુ ખેલુ રાજ ધુવટો તો વળી મરે કે માંદા
રે થાય.

હે સદવંત જો તને માહાર મોં ખતાવુ તો તુ મરે અ
ગર માંદો થાય.

ઓપાઈ—મેને ખાયા કેવલીયા વછનાજ ધતુરેસે કયુ હજી
મેને રમાડે કાલે નામ ખીજુરેસે કયુ હજી

હે સ્ત્રી મેં કેવલીયા વછનાજ ખાધ છે તે ધતુરથી

કેમ ડરીશ અને વળી મેં કાળો નાગ રમાડ્યો છે તો શું થા
હુથી ડરીશ. માટે મને તાકાર મોહ દેખડ તે સાંભળી શા
વળીમા બોલી.

હે રાજા ચાર ડગલાં મને આધી જવાદો પછી તમ
ને મો. બતાવું પણ તમે મને ક્ષેત્ર ન કરશો એમ
કહી સદેવતથે ચાર ડગલાં આધી જઈ મુખ ઉપરથી પાસ
વેતો છેડો પાડેડયો ને જ્યાં રાજા સામુ જુએ છે એકસે જે
મ આકાશમાંથી એકદમ ઝગડ કરતી બીજાની નિકળી અ
ને એકાએક કોઈના જોવામાં આવે અને અંતર જાય તેવી
રીતે રાજા અંજલ મુરછા ખાઈ પરથી ઉપર પડ્યો અને
શાવળીગા દશેક ડગલાં ગઈ એટલે આંખ ઉઘડી જુવે છેતો
શાવળીગા જતી દીઠી એટલે મનમાં ઝુગવા લાગ્યો ને કહ્યું
કે હવે મને એ ક્યાં મળશે ને એને સેવાય ક્યાં થશે ને તો
શાળે એસવાનું કહ્યું તો મારા બાપે હમાણાં ભગવાનીને ઉડાડ્યા
છે ને ગાદીએ એસાડવાના તથ્યારી કરે છે તે હવે પાછા તો
શાળે કેમ મુકે એવો સોચનામાં સદેવત કુવર ગાંડા
જેવો થઈ ચઢ્યો છે અને મુખથી શાવળીગા શાવળીગા કહે
તો જાય છે.

સોહલો-શેનીએ સેનીએ સાદજ કરે દીડનો રાજાનું દી
વાનું ફો, વેણે કામણુ કની ગઈ વેર, નિશ્ચય મરણુ માહારે
ખાઈને ઝેર.

રાજા પોતે વિચાર કરતા કરતા રહેતે વાક્યા જાય છે
એટલે બીજે દિવસે પોતાના હજમ મેહતાની હજમત કરવા
જાય ને તે મળો ત્યારે રાજાએ હજમને પુછ્યું કે અદ્યા
વાહુ બીગા તું ક્યાં જાય છે ત્યારે વાહાંડીએ કહ્યું કે હજ
મેહતાની હજમત કરવા નીશાળે જઈશું રાજા નીશાળાનું તે

(૪૧)

મ સાંભળી ખુશો થયા અને વાહાલીયાને કહ્યું કે ભઈ તું
હજમત કરતાં પેહેલાં નીશાબમાં બધું સાવળીગાની ખખર
મને કહે છે તે શું કરે છે એમ કહી ઘેર ચાલતા થયા છે
૨ આવ્યા એટલે પોતાની રાણી પાટમદે બે દીવશયા રા
બ ઘેર નહીં આવેલા તેથી ઉદાસ થઈ નિદ્રા અહાર વ
છ બેઠેલા છે એવામાં સદેવતને આવતા જોયા અને ઘરમાં આવ્યા

હે રાજાજી તમારો છાર ઉદાસ કેમ રહ્યો છે અને કમ
આ કારણથી હોસતા ફરો છો પણ રાજા કાંઈ ઉદાર આપ
નશો અને એક કારણુપ રહી બેસી રહ્યા છે. હવે પેલો વાહ
લાઓ ધાવજે મેહેતાની નિશાબમાં ગયો ને ત્યાં મેહેતાજી
હીંમી ગયા છે ને એક કાર નિશાબીયા ભણે છે તેથી સાવ
ળીગા જોવામાં આવતી નથી એટલે ટાંગાટા પાડી વાલીઓ
ગાયા મંડી ગયો, (મદેવતનું નામ માયા વજાછર, તેનું છો
કામ મારા વાહાલાજી) એવી રીતે કુદતો જાય છે ને ગાં

૧ જાય છે તે સાવળીગાએ સાંભળ્યું એટલે વાહાલીયાને બોલ
વી પડદામાં રહી કહે છે કે અબ્બ વાહાલીયા સદેવતનીથ
ખખર છે ત્યારે વાહાલીયા બાહરો કે બાઈ તુમારી આંતમી
મરે છે ઘેરેલો ઘેરેલો ફરે છે હું તો જોરની હજમત કરવા
આવ્યો પણ જોર ઉધે છે માટે પાછો જાઉં છું ત્યારે સાવળી
ગા કહે તું મારા જરા નખ લેતો જા એમ કહી પડદામાંથી
પોતાના બે હાથ બહાર કાઢે છે એટલામાં વાલીયાની આંખો
અંધારા આવ્યા ને જોય પર ચકરી ખઈને પ્રવેશ તે સુધી
આવી એટલે ઉઠાને સાવળીગાની આંગળીઓના નખ ફેટારી
લીધા અને હાથેજીમાં નખ લેઈ રાજા પાસે આવ્યો તે વખતે
પટમદેને રાજા બને બેઠા હતી ત્યાં વાહાલીયા આવ્યો એટ
લે પટમદે પડદામાં ગયા પછી વાહાલીયા રાજા પાસે આ

વાને બેઠા તેને સદેવંત પુછે છે.

સોહલો-એટલામાં આવ્યો વાહાલીઓ રાત, કુંવર પુ
છે છે તેને વાત, મુતારે મુખ નથી બેઠા નથી મુખ; વાહાલી
એ દખાડ્યા જીવો નખ.

વાહાલીઆએ હાથેળી ઉઘાડીને રાજાને નખ દેખ
ડયા એટલે રાજા મોહીત થઈ વાહાલીયાને કહે છે કે આ હીર
ની કણીચો કયાંથી લાવ્યો અને તે એની કીમત શી અ
પી એવી રાજાએ નખને બદલે હીરાકણીચો કહી (કુંવર રા,
ણી પાટમદ પડદામાં બેઠા બેઠા બધી વાત સાંભળે છે રાજા
એ પણ નખને હીરાકણીઓ કહી) એટલે વાહાલીઓ બે
લ્યો મહારાજ આ હીરાકણીઓ નથી એતો શાવળીગાના
નખ છે રાજા કહે એના આવા રૂડા નખ તો હવે એ મને
મળે તો અન પાણી લેવું નહીં તો મારે તેની પાછળ પ્રા
ણ ત્યાગ કરવો વાહાલીયા તુ એના નખ લાવ્યો ત્યારે એ
તુ રૂપ કેવું છે એમ પુછે છે.

ચોપાદ—જેવી દીઠી હોય નાર, તેવી કહી ખતાવજે;
કડને કપટ કાંઈ, હૃદયે નવ રાખજે.

તે સાંભળી વાહાલીયા રાજાને કહે છે.

સોહલો—મેં નથી દીઠી નારી. હું તો ફરતો નગરી
સારી, લમને કહું છું સારીરે વાણ, વાણ જોએ વાગે મોહ બાણ

દોહરો—કર આર્જીને નખ કાપતારે, મારું હૃદયુ તે ન
વ રહયું કોર જાણે રૂબુકે રાજા વીજળીરે, જેમ ઇંદ્ર ઘટા
માં ઘમ ધાર.

દોહરો—ઇંદ્ર ઘટામાં ઘમ ધાર, રૂબુકે જેમ વીજળી, તે
દીઠી અમલેલ મુખેરે જાતી હિજળી; નીચા દીઠી. જોને ના
તે મારું નથી તાહાશ રાજામાં ઘડી એક બેઠા તોરે પા

સ. મેં દીઠીતીરે લાજમાં

હ રાજ હતો એક ઘડી તેની પાસે બેઠો હતો, પછી મેં તેને તો પડદામાં દીઠી હતી પણ તેના નખ લેતા હાથ જોયા તેટલે હતો જોયમાં જેથુ ખાઈ ગયા તે બે ઘડી એ શુધ આવી તેણે સાંભળી સદવત કુવર ચીતભરમ થઈ ને ઘોડાની ઝોડાગમાં આવ્યો 'કહેવત છે કે રાજના કુવર રીસાથ ત્યારે ઘોડાની ઘોડાગમાં જઈ સુમે ત્યારે તેની રીસ ભાગે' રાજ ઘોડાની ઘોડાગમાં ગયા એટલે રાણી પાટમ દે વહાલીયાની પાસે આવી પૂછે છે હ વહાલીયા હું રાજને ક્યારની બોલાવતી હતી પણ માહારી સાથે બોલતા નહોતા અને તું આવ્યા ત્યારે તાહારી સાથે હશે ખુશીને વાર્તે વળ્યા તેનું કારણ શું. વહાલીયો કહે ખાઈ સારખ માર નામ ન દાનો હું તમને કહું પેંડી વાણીયાણુ આપણા રાજ એ રાખીએ તે સાંભળી રાણીને પોતાના મનમાં ઘણું કરોથ અઢથો ન પોતાના મનમાં નહીં કરુ કે રાજ બે દીવશથી ઘેર નહોતા આવ્યા તે તેનાજ વાસ્તે. મારે અઢી રહી શું કરવું છે હુંએ મારે પીયર જઈશ તેમ ધારી તે રાણી રીસાયાં હવે સદવત કુવર ઘોડાની ઘોડાગમાં હું મુટ ખટસી લઈ પડ્યા છે હવે જમવાની વખત થઈ એટલે રાજએ કુંવરનેમો સાવ્યા પણ કુવર ક્યાં હોય તે બોલે પછી કહ્યું માહારાજ કુવર તો ઘોડાની ઘોડાગમાં છે પછી રાજ લાલાખાચેટને તડી ને ઘોડાની ઘોડાગમાં કુંવર પાસે આવ્યા ત્યાં કુવર પેતે સુના છે એટલે રાજએ કહ્યું કે તું કેમ રીસાયો છે તને કે ઇચ્છે આંખ દખાડી હોય તેની આંખ ફાડુ કેઈએ આંગળી દખાડી હોય તો તેના હાથ કાપુ તને કેઈએ ગાળ દીધી હોતેની જમ કપાડુ માહારા બેઠા તને કહેનાર કોણુ છે ત

રે સદેવંત કુવર પોતે મનમાં વીચાર કરે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત બેઠા ત્યાંય, કે મનમાં વીચારજી થ
રે; કહું જો મારી પેર; પીતા મારા શું કરે.

મારા પીતાને કહુ તો ખગે એમ ધારી પીતાને કહે છે

ચોપાઈ—માહારે જવું છે જોને આજ, ભંજવા ઠેરાકા
રણે; માનેને મારા તાત નીશાળીયાં લાવો ખારણે.

હે પીતા માહારે ભણવાને જવું છે મોટે નિશાળીયાને
ખાલાવો ત. સાંભી પીતા કહે છે.

સોહસો = રાજા કહે છે કુવરને વાત, રાજવંશમાં બેઠા
કરો તમે કાજ; વારે વારે કુવર ભણવું ન હોય, મોટે મન
માં વિચારી જોય.

હે સદેવંત કુવર હંમણાં તો તુ ભણી ગણી બત્રીસ લ
કણિયા થયા છે ને પાછો કહુ છે કે, માહારે નીશાળે જવું છે
એતે શું, હવે તો તાહારે રાજકાજ કરવા જવાનો વખત છે;
કે રમવાનો વખત છે આવાં પીતાનાં વચન સાંભળી કુવર
રીસઘ મનમાં ઉદારા થઈ પાતે ઉઠી ઉઠેલાતા ખારણા આ
ગજ ઉભા રહ્યા ને પીતાને કહે છે.

ચોપાઈ—સદેવંત કુવર સુખાણ, આવી ઉભા ખારણે
મનમાં છે મોટો હામ ભણવાને કારણે; જોરને તેડવોને આ
જ પીતા માને મારી વાતડી; નહીતો જો જો કાલ કરે છું
દહની ઘતડી.

હે પીતા તમે જોરને બેલવીને ભણવાં મોકલ્યા નહી
તો કાલે હું માહારા દહની ઘાત કરીશ આવાં વચન સાંભળી
રાજા માહા ચીતાવાન થઈ લાસાખરોટને કહે છે કે આને
હું શું કરું, આતો કહે છે કે માહારે ભણવું છે ને માહારે તો
એતે હવે રાજ્યાભિષેક કરી ગાદીએ બેસારવનો છે ખારોટ.

કહે હોય ચારણ નહીં કહેવાય છે એક તો સ્ત્રી હૃદ બીજી રાજા હૃદ, ત્રીજી બાળ હૃદ, ન એથી જોગી હૃદ એ ચાર હૃદો પુરી કરવી નહીં તો તમારા છુટકો નથી ને કહી તમે ના કહેશો ને એ કાંઈ ઝેર ખરું મરણ માટે. તમારે એ ન નીસાણે મુકવો પછી રાજા કુવરને કહે છે.

સોહલો-રાજા કહે છે કુવરને પાન ન કરવી તારે દેહની ધાત; માની છે મે તારી બધીરે વાત નિશ્ચે ભમવા ને જાઓ પ્રભાત.

હે કુવર તમે મરણો નહીં રે સુખેથી કાલે નીશાણે જન્મે કુવર કહે ના હાલ તમે મેહતાને બોલાવો પછી રાજા એ તરત મેહતાને તેડવા મોકલ્યો હવે રાજા પોતે કુવરને જ માહી કરી લાણા બાંધેલે તેડી રાજા દરબારમાં ગયા એટલે જોર પોતે રાજા સભામાં આવ્યા રાજાએ દંડવરત કર બેસવા આસન આપ્યું જોર કહે કેમ માહારાજ મને તેડાવ્યો હતો રાજા કહે કુવરને નિશાણે ભણવા મુક્યો છે માટે તમે મહુરત જુઓ જો સારો દાહાડો હોય તો મુકીએ જોરે વિચાર કર્યો કે ભણી ગાળીને તો હામણા ઉઠ્યો છે ને ફરી નીશાણે કેમ આવતો હશે મને લાગે છે કે કાલ પેસે ઘાયલે આવ્યો હતો તે શાવળીગાના નખ લઈ ગયો ને કાંઈ એમને લટપટ થઈ છે ખરી. માટે નીશાણમાં આવે છે ને શાવળીગાનો બાપ જાણે તો પછી માહારે જીવવાની આશા રહે નહીં. માટે હું એવું મહુરત આપુ કે એમનો મેળ પ થાય નહીં કેમકે શાવળીગાને હવે પરણાવવાની છે મા

સાસરે જાય ત્યાર પછી સદયંતને મહુરત આપુ તો પછી હરકત થાય નહીં એમ ધારી મેહતાએ રાજાને કહ્યું કે માહારાજ પાંચ સાત દિવસ મુખી બરાબર જોમ નથી ને

મહુરત આવતુ નથી. કારણ કે વચમાં વ્યતીપાત, પેંધરવ, ને પચક એમે છે માટે સાત દોવરા પછી ખસારો તો ઠીક રાજાએ કહ્યું કે સાડ ત્યારે આવશે; પછી ગોર પોતાને ઘેર ગયા.

હવે સદેવત કુતરને રીસનો ચઢી પાણી શું કરે ત્યાં સલામાં કાંઈ કહેવાય નહીં માટે પોતાને મેડેલે જઈ પોતાના જમાલખાં ને કમાલખાં એ સીપાઇ હતા તેમને બાલાવીને કહ્યું કે તુમ અખી જાડે ગોરકુ જમદી ખુશા લાવો એમ મેહેતાજ સીપાઇ હડીને મેહેતાને ખાત્રાવી લાવ્યા.

એટલે કુતરે મેહેતાને સમજાવ્યા તેથી ગોર રાજા પાસે જઈ કહે છે સાહેબ મને અફીશુની લેરમાં ખમર નહીં રહી તેથી હું બુલમાં પાછલ્યા વરસતુ ટીપણુ લાવ્યા હતો પણ ઘેર જઈ તપાસ્યું તો આજનું ચાઘડીયું એવું તો ઠીક છે કે ન ખુજો વાત રાજા કકે એમ હોય તો વરઘેડો ચહકાવી ધાંમ ધુમથી નિશાજે જાય છે ચઝેટામાં લોકોની ઠડ જોવા મળી છે નીશાજમાં રૂઢી શાવળીઓ પણ વરઘેડો આવતો જુએ છે ન મેહેતાને કહે છે.

દોહરા—હલકે મેડની જોવા મળીને વળી જુવે નાને રારે ખાજ; સેના શ્રીફળ હાથે ધરીને; ઠાકોર ચાલ્યા આવે રે નીશાજ, દોલ નગારાં વાગીયાને, મેહેતા શરણાધર્યા પુરે સાદ માનો ન માનો મેહેતાજ પાણુ નવો નીશાજીઓ અવેરે આજ.

હું મેહેતા તમારી નીશાજે કોઈ રાજાના કુતર જવું લે જતાને આવે છે તેના વગર આઠસી ખમી ધામ ધુમ હોય નહીં મેહેતા કહે આવતો હવે હવે સદેવત નિશાજે આવ્યા હ્યાં તેના ખપે મેહેતાને કહ્યું.

દાહરો—ગોર મારા ગોરજીને તમને સખી સખા નાચુ
કે પાંચ સદવંત કુવર સલસણોરે તેને બાવે તે વિધા ભ
ણાય.

હે ગોર હવે કુવર ભુમી ન જાય તેમ કરજો મહેતા
કહે સાર પછી સરવે ઘેર ગયા. એટલે સદવંત વિકાર કરે
છોકે છોકરીઓતો પડદામાં બણે છે ને છોકરા નાખા બણે છે
તેથી સાવળીંગાને મેળાપ કેમ થશે ને ગોર તો અહીંના
અહીં બેસી રહેશે એટલામાં ગોર અફીણની લેહરમાં આવ્યા
તેથી સદવંતને કહે હું મુઠ્ઠા રહુ છું ને તુ સોટી લઈ છોકરા
ને શીખવ; એમ કહી ગોરતો ઉઘી ગયા હવે સદવંત પો
તે પડદાની પાસે જઈ તેને જોડાણુ દઈ બેસા છે ને છોક
રાને શીખવવા માંડ્યા સાવળીંગા સદવંતને શબ્દ સાંભળ
પોતે પણ છેડીયોને બણાવતી હતી તે તેજ પડદામાં વિચ
ર કરે છે કે હવે સદવંતને બોલાવાય કેમ તેથી પાટી ઉપર
ઘાવ સખી પડદા તજે ખસેડી મુકી એટલે સદવંત પાટી લ
ઈને ઘાવ વાંચે છે.

દાહરો—સરસ્વત સારદાને વીનવુને, વળી ગણપત લા
જીને પાંચ પાટીયો સખીએ પ્રીતયુને, તેતે વાંચી સંભ
જાવો મને રાચ.

તે વાંચી સદેકત ખુશી થયો અને પોતે પણ પાછો તે
પાટીમાં ઘાવ સખી પડદા તજે ખસેડી મુકી;

દાહરો—માતા સરસ્વતીને વીનવુરે હતો કથન ન જ
હોરે કેણ પેહલી પ્રીત સદવંતજીને, જ્યારે મળીયાંતાં નેણેનણ
હે સાવળીંગા હતો કથન કે કેણ કાંઈ જાણુને નથી
પણ મને નાડેરાંએ જે દિવસે મળી તે દીવસથી પ્રીત
જાણુ છું તે ઘાવ વાંચી સાવળીંગા ધણી ખુશી થઈ હવે સ

દવતે વીચાર્યું કે મેહતા જાગે તે તો દખશ તેથી ઉભો થ
વા જાય છે એટલામાં શાવળીગાએ પાટી લખી પાછી ખ
શોડી મુકી

સોડલો-તીચે નજી નહી મેડું કાઢાડી બેસામેયા મા
હારી છાતી ટાહાડી; જો ગેર આપણા કરસે રીસ, તો સોં
પીશ પેરેલુ માહાર શીશ.

હે સદેવત તમે કેમ બાંદો છો જો તીચે નજી બેસ
શો તો કાહાડી નહી મુક ને જો આપણા ગેર રીસ કરશે
તો હું માહાર શીશ તંને પેરેલુ પાઠી આપીશ; આવું
સાંભળી સદેવતને હીમત આવી તથી પેતે પણ પાછી પા
ટા લખી મોકલી.

સોડલો-ભણુવર ગેણુતરના જાણુ બેદ, વાંચુધુ પણ ન
થા વિવેક, ગેર આપણા રીસાજવો છે તે રખે મને કડવું
વચનન કેહે.

હે શાવળીગા તુ મને બેસારે છે તો ખરી પણ ગેર
રીસાજવાછે તે મને કડવું વચન કેહેશે માટે જવા દે તે સોં
ભળી સદેવતને શાવળીગા પાછી પાટી લખી આપે છે.

સોડલો શાવળીમાના અક્ષર ચાર ગેર વખાણુ વાર
વાર, મનમાં ફટક લગારે ન ધન, પાટીયુ ભરીને રાજ બો
રી બારીકરો.

હે રાજ તમે લગારે મનમાં ફીકરાખણો નહી ને પા
ટીઓ લખી લેખીને પડા તમે ખશોડી મુકો ત્યારે સદેવત
કહે પાટીઓ લખે શું વળવાતું તુ કાંઈ એવું કર કે તારો ન
માહારો મેળાપ થાય આતો જેમ સ્વપનામાં જોડાએ ને જો
જીએ એટલે કાંઈ નહી એવું છે માટે તુ આંખ આંખ મળે,
એકે ઉપાય કર ત્યારે સંજોગમાં કહે આજને હાડોડો તે

ગયા પાણી કાઢે તમે જોરને ચંપા બાગમાં ઉભા
 ખી આપો ન જોરને સીધાં લેવા મોકલો ન તમે કેઠારીને
 કેહેજો કે જોર સીધાં લેવા આવે તો વાર લગાડજે પછી જો
 ર સીધાં લેવા જશે એટલે તમે છે તે નીસાળીયાને કાઢાડી
 મુકજો ન કુ છોડીઓને કાઢી મુકીશ એટલે આપણે એકાં થ
 ઇશુ એવું સાંભળી સદેવંતે તેના કહ્યા પ્રમાણે બીજે દાઢાડે
 એવો બંદાબસ્ત કરીને નીસાળે આવ્યો અને જોરને કહ્યું
 કે આજ ચંપા બાગમાં ઉભાથી છે માટે તમે ત્યાં જાજો
 જોર કહે નીસાળ મુકી જઈયું સદેવંત કહે એ વાતનો ખરી
 પાણ ત્યાં તમારા વનગોઠને સીધાં નહીંઆપે મટે તમે પડે
 જશે તો સીધાં મળશે પછી જોર સદેવંતને નીસાળ સોંપી
 ગયા પછી સદેવંતે છોકરાઓને કાઢાડી મુક્યા અને શાવળાં
 ગાળે છેડીઓને માંડી કાઢાડી મુકી અને સદેવંતે પડામ
 કદા માની તોડીને કાઢી નાંખ્યા તે જોઈ શાવળીયા કહે છે કે
 તમે આ બધા પડામ કાઢીને ઉઘાડુ રૂક કર્યું, અને આજ
 માં મેહેતા આવશે તો જા જવામ રમ્યા અને પેસો કાઢીશે
 જોરને તેડવા જશે ન હુમાંનાં મોસાવી લાવશે સદેવંત કહે
 જેમ થયાનું હજી તેમ થશે પછી સદેવંત ને શાવળીયા બેઠ
 ણ બેઠાં બેઠાં વાતો કરે છે,

રાહુરા—સાગ શાવળીયા સદેવંત કહેને વળી મેલી ને
 મનનો મોજ, જે ખાઈને હુએ મરતો મારો પીતા સાજ
 ત સાળીવાહાન.

હું રાંડ તાહારા મનમાં તો કશુંએ નથી ને હુ તાર
 સાડ જે ખાઈને મરત તો મારો પીતા સાજત કે નહી તે
 સાંભળી શાવળીયા કહે છે.

રાહુરા—નારીને મારું કીયા તર મુતને; રાજ તમેક

રા છે. પેહેલ પ્રીત કરીને પાછા ખસારે, એનો ખેમાડુના ખેદ
 કે રાજા પ્રીત કરવી તો છાની કરવી પણ એકથી ખો
 ને કાને જાય એમ કરવી નહી, ત્યારે રાજા ફરે મે ફોને સં
 ભળાવી તે ખતાવ ત્યારે સાવભાગી કહે કે જુઓ એક તો
 સાસાખારાદે પછી વાહલીઆ હજારે ન ખીલ પાટમદે રા
 જીએ ને ઘોડી ઘણી પણ મેહતા જાણે છે આટલા જાણને
 તો તમે જાણાવ્યું છે ને તમે કહે છે ને જાણ જાણે છે માર
 દે કાંઈ સમજાય રાખો. પછી રાજા જેવા ઉભા થાય છે કે
 સ્ત્રી માફા કામાતુર થઈ સદેવંતની ઘેતડીની પાટલી ત્રણી
 ખેંચે છે કે હવે ક્યાં જાવો છો એટલે સદેવંત થરથર ધર-
 જવા લાગ્યો કારણ કે એને કોઈ દોષ કોઈની સાથે પ્રીત
 કરેલી નહી ને આ પેહેલ વેહેલી થઈ તેથી દહેશત લાગીહ
 વે મેહતાને પેલા કોઠારી શીકુ આપતા નથી ને એકથી ખી
 ને હેઠળે મોકલે છે એવામાં પેલા કાળીઆ બોમીયા હતા તે
 ખોળતો ખોળતો ગોરને શોધી કાઢીને કહ્યું કે માહારાજ
 સદેવંતે તો અમને મારીને કાઢાડી મુક્યા ને પડદા ખડદા
 કાઢી નાંખ્યા છે એવું સાંભળીને ગોર ત્યાંથી ધસ્યા ધસ્યા
 નિશાજે આવ્યા ને સદેવંતને સાવજીગા ઝાઝી રહી છે
 તે જોઈને કહે છે.

દાહરે-ત્રણ કામજી છેડાને, રાજા થરથર થર થર
 થાય; એવે સમયે ગોર આવીયારે, એતો તંબુ ત્રણીરે માંય.

ચોપાઈ-તંબુ તણીરે માંય, સદેવંત શુ કરે; લોકડીય
 લાજ, હાઈયામા નવ ધરે.

ગોર ત્યાં આવી સદેવંતને કહે છે કે તુ કોઈની લાજ
 રાખતો નથી મારીને પડદા ખડદા કાઢી નાંખ્યા છે છેકરાને
 મારીને કાઢાડી મુક્યા છે માટે હું તો કાલે જઈ તમારા પી

તાને કહીશ કે માહારે હવે નીશાળ ભાગ્યાવવી નથી માહારે માહારી વાડીનો દાણો આવે છે તેટલો ખાધને બેસી મહી શ એવો ધમકીનો અવાજ સાંભળી શરમાઈને નીચું જોઈતી શાળની ખાહાર ચાલી નીકળ્યો પછી ઝોર શાવળીંગાને કહું છે કે તેં આ નુકશાન કર્યું તે સાંભળી સાવળીંગા ઝોર ને કહે છે.

દાહરો—ધરરે યુધ્યાં ને છાપરાં હાલીયારં, વળી નળીયાં તે ખડખડ થાય; વા વંદોળીઓ આવીયો. તે ઝોર પડદારે ઉડીરે ઉડી જાય.

હું ઝોર વાને વંદોળીયો ચડુડ્યો તે મારીને છાપરાનાં નેવાં ખડ ખડતા લાગ્યાં ને પડદા છુટીને એની મેજે ઉડી ગયા.

ચોપાઈ=સીખ દીઓને ઝોર ઘર દીશાએ ચાલીએ રૂડાં વધામણાં કાચ પીતાજીને આલીએ; એમ કહીને તાર ધરભણી ચાલીયાં, મળ્યા સદેવંતરાય મુંખે મુખ ભાળીયાં.

ઝોરની રબ્બ લઈ શાવળીંગા ખાહાર નીકળી એટલે સદેવંતને કહે છે કે જુઓ આખો દીવરા આપણો અકારન ગયો ને ઝોરે જાણ્યું ત્યારે સદેવત કહે છે કે માહારાથી તો કાલે નીશાળે નહીં અવાય આપણું કામ પેલા કાણીયાએ ખગાડ્યું હવે કેમ કરીશું ત્યારે શાવળીંગા કહે કે ઝોરે ડાંગર વાવી છે માટે ખત્રા છોકરાને ને છોકરીઓને એક એક દીવરા ટોવા મોકલે છે પણ તમે નથી ગયા અને હુએ નથી ગઈ માટે જઈને કહો કે કાલે તમારી વાડીએ અમે હુડા મેવા જઈશું ને હું છે તે ભાત આપળા આવીશ તે સાંભળી સદેવંત પાછો ઝોર પાસે આવ્યો ને કહ્યું કે તમારી વાડીએ જ વાનો વારો ખધાને આપે છે ને મને નહીં આપે ત્યારે ઝોર

રે કહે તમે રાજા છે મઠે અમારાથી વાડીએ કેમ મોકલાય
સદવંત કહે કે અમારે ઘેર રાજા પડ્યું તમારે આંહી તો ના
રાજીયા ત્યારે ગેર કહે કાલે તમે જાણે સદવંત કહે માટે
ભાત આપવા શાવળીગને મોકલજો ગેર પોતે કહે છે કે
ભાઈ અવશે તો મોકલીશ પછી સદવંત ત્યાંથી ઘેર અચાને
ગે પાગ પોતાને ઘેર ગયા, ખડું પી સુખતુ નથી ને
ઉદાશ થઈને બેઠા છે ત્યારે ગોરાણીએ કહ્યું કે તમે આજ
ઉદાશ કેમ છો ગેર કહે રાજાના કુવર વાડીએ જવાનો છે
ને તેનું ભાત આપવા શાવળીમને મોકલવાની છે ને જોત
ન જાય તો પછી છાવનું ઠેકાણું નથી ગોરાણી કહે એ
માં તે શું છે શાવળીગને મારી પાસે મોકલજો એટલે જુએ
વા કડી સમજાવીને મોકલીશ પછી બીજે દોવશે સદવંતે
પટ દેતા પલંગ ઉપર પાથરવાનો રત્ન જડીત આછડ હ
તા તે ત્યાં પાથરવાને કાને જાનોમાનો લઈ બચકીમાં બાં
ધ્યો હતો તે પાટ-દ રાણીએ દીડો એટલે સદવંતને કહે છે.

એ ગાઈ—દિવસ ચક્રડયો છે પોહોર બચકા કયાં બાંધી
યા પાટમદના આછડ ફાંટા કાને ચારીયા, એ વરાણાગીઆ
જ કોને તમે દખાડશો, સાચું કહેને મારા શામ પાછા ક્યારે
આવશે.

પાટમદ કહે છે કે મહારાજ આ વરાણાગી તમે આ
જ કેને દખાડશો ને આપ ઘેર ક્યારે આવશે, રાજા કાંઈ
હતર આપતા નથી ને બેઠયા બાદયા વમર ગોરતી નહી
એ ગયા ત્યાં એક અંધાતા ગાંડ તમે રત્ન જડીત આછા
પાથરી સુતા, મણુ બોંયમાં ફાંકરા હતા તેથી ખુચવા લગ્યા
રૂબળાં બિચારા કર્યો કે અહીંયાં તે શું ભાવી માથે અ
મહેલાનાં ડાંબર છે મણી પેલાની વરવાર એવીને કાચીને

(૫૩)

કાચી ડંગર વઢી નાંખી અને તેનો ચોતરો કરી તે પર ચો
છાડ પાથર્ગને સુતા ને શાવળીંગાનો વાટ જુએ છે ઝડક
પર તમામ પક્ષીઓ પોતે આખ; જામ શીતાફળ, લીંબુ.
નારંગી, બોર, ખજૂર, દ્રક્ષ, પપનસ, વિગરે સરવે ફળ
ફળાદી કોચી ખાઈને હેઠે નાંખે છે પણ કોઈ ઉગરજુ નથી
શાવળીંગા નીશાળે ગઈ એટલે ગોરે કહ્યુ કે શાવળીંગા તને
ગોરાણી બોલાવે છે શાવળીંગા કહે શુ કામ છે ગોર કહે
કાંઈ કામ છે, શાવળીંગાએ કહ્યુ હુતો કાંઈ જતી નથી પ
છી ગોરે ઘણુંક સમજાવીને તેને ગોરાણી પાસે મોકલી પ
છી શાવળીંગા ગોરાણીને ઠેઠ છે કે મહારૂ શું કામ છે ત્યા
રે ગોરાણીએ કહ્યુ કે અજ રજના કુર સદેવત વાડીએ
ગયા છે અને તુ કોઈ દોષ શ વાડીએ ગઈ નથી માટે અજ
ભાત લઈને જ શાવળીંગા કહે મેં નો વાડી દીઠી નથી ને
હુનો કાંઈ જતી નથી ગોરાણી કહે ગરજ હોય તો પુછતાં
લકામાં જઈએ, અને વાર લાગશે તો પછી ખાશે નહીં મા
ટે તાકીદની જાઓ શાવળીંગાના મનમાં જવાતુ તો હુતુને
ગોરાણીએ કહ્યુ ત્યાર હવે લાવે જઈએ, પછી ગોરાણીએ
એ લાડવા હતા તે ઉમાલમાં ખીટીને આપ્યા તે લઈ શા
વળીંગા આજી ને જતાં વિચાર કરે છે કે મારા રજ
તે આ લાડવા ખાઈ એમને વારને તો ખત્રીસ ભાતના ર
સોઈ અને તેત્રીસ ભાતનાં શાક કરી સોનાનાં થાગમાં મુકી
રૂપાની ઝરીમાં ચોખુ નીર ભરી સોળે શણગાર પેહરી જ
ઈને જમાડીશ એમ કહી એક કુવરો આવ્યો તેને પેલાં લા
ડવા ખવરાવી દીધા અને પોતે ત્યાંથી પોતાના રગ મેહેલ
માં એકાંત વાસ ઉપર આવી અને રસોઈ કરવા લાગે ત્યાં
ધીં તઈચર થઈ પછી તેની ખાતડી દાક્ષી દરબારમાં કામે

(૫૪)

કરતી હતી તેને બોલાવીને કહ્યું કે અહીં તુ થુ કરે છે
ખાનડી કહે બાઈ દરબારનાં કામજ તો ત્યારે તેને કહે તે
કામ પડતુ મકી અહીં બેસ અને કોઈને ઉપર આવવા દઈ
શ નહીં કેમકે માહારે બોળાઈની બીક છે માટે તુ અહીંને
અહીં રહેજે એમ કહી શાવળીગા રસોઈ કરવા બેડી પોતે
નાના પ્રકારના પકવાન બનાવ્યાં. શીરો લાવશી ફૂંટપાક વિ
ગરે આરીયાં ગત્રકાં કોણુ ગતાર મગ ચોળાની ફળીયા સુર
ણુ રતાણુ કોડી વિગરે નાના પ્રકારનાં શાક વધાર્યાં અને
વળી ફેળાં અગવી કોણુ ઇત્યાદીક ભાત ભાતનાં ભજ્યાં બ
નાવ્યાં એ રીતે ઘણી સુદર રસોઈ મરી મીઠુ નાંખી તથ
ચાર કરી હવે પોતે શણુગાર સજવાની તથ્યારી કરે છે અ
ને પેલી દાશી હતી તેણી એક રાવતની સાથે માથા કરી હ
તી પણ ચાર દીશથી કયાં ગઈ હતી દાશી કહે માહારાજ
કામમાં ભરાઈ હતી તેથી અવાયુ નહીં તોએ રાવત માન
તો નથીને રીસાઈને બેઠો દાશી પણ રીસાઈ એક કોરે મ
હી હવે રાવત મનાય ત્યારે શાવળીગા પાસે દાશીથી જવાય
અને શાવળીગા રસોઈ કરી રહી અને શણુગાર સજવા છે
તેથી દાશીને ઘાંટા કાઢાડે છે પણ ત્યાં કોણુ હોય તે બા
લે પછી પોતાના હાથે મજ્જુસ ઉઘાડી ગાર સજવા મ
ડ્યા ને મનમાં દાશીને ગાળો ભાંડે છે હવે તમામ રસોઈ મ
નાના થાળમાં ભરી ઉપર રૂમાલ ઢાંકી કોરે મુખી ઊડ્યો છે
અને પોતે અંતે શેણે શણુગાર સજે છે. એવામાં જુલામાં
લાકડાનાં કકડો સળગેનાં રહી ગયા છે તેની થુણી મેદેલના
ઉપર નીકળી તે તેની બોળાઈ ચોકમાં બેઠી હતી તેણી દી
ડી એટલે તે રંગ મેદેલમાં આવી અને જુવે છે તે શા
બીગાએ શણુગાર સજવા માંડ્યા છે તે જોઈ કહે છે.

(૫૫)

દાહરો શેઠ મોઢોટા સાહુકાર, પીરો ઘર પ્યારારે, ન
ર વિનાની નાર તું એવડો ખતાવ કેમ કરે, દખલે દુરીજન
લોક વિચારે કોઈ વાતમાં આપણે ઉતમ જા હજારા પડી
એ નાતમાં.

હે બાઈ આપણે મોઢાનાં છોડે થઈને આવાં તોફાન
ન કરીએ શાવળીગા બેજાઈને જાઈ અને તેનાં વચન સાંભ
ળી માહા કેપાયમાન થઈને મનમાં કેરું છે કે રાંડ દાશ
કયાં જીતી રહી એટલે એ ઉપર આવી હવે શાવળીગા પી
તાની બેજાઈને કહે છે.

ગોપાઈ=મેં માનીતી સદાશીવની માનના, સન્નુધુ શો
ળ શણગાર અંગપર શોભતા, મયમ પુછ્યું જઈ અમારી
માતને પછી કહીયું અમારા બ્રાતને.

હે રાંડ હું મારો માને કહીને પેરું છું હવે જો વ
ધારે કરીને તારા માંઠીને કહીશ, તે સાંભળી બેજાઈનેબી
ક લાગી કે નહી એના ભઈને કહી માર ખારાવશે. શાવ
ળીગાને સાડું લગાડવા સાડું સમજાવીને કહે છે.

ગોપાઈ=માઈ મેં હરીને કીચાખ્ખસ તેના ન આણે
ઓરતા તમે સજે ચોળ શણગાર અંગપર શોભના.

હે બાઈ હુતો હસતાં કેહેતી હતી એટલામાં તમે આ
ટલીબંધી રીસ શું કરવા કગે છો તેમ તેમ શાવળીગા રીસે
બગીને કહે છે કે ત્યારે એ બેજાઈ વિચારે છે કે હું જ્યારે ન
મુછુ ત્યારે એ ઉચે જઈ બેસે છે એના ભાઈને કહી શુ કર
શો એમ ધારી બેજાઈ કહે છે.

ગોપાઈ=કયા મારે શુંય કહેશો તમારા બ્રાતને પુજ
વાનાં કળ હોય, તેડવો રૂડા સાથને.

હે બાઈ માનગ મનની હોય તો શહેલીએને તેહી વ

જતે ગાજતે જાઓને એકમાં શું કરવા જાઓ. ઈંટણુ ક
હી પોતે નીચે નંધ બેઠી, શાવળીગ ને લાભીનાં વચન બાં
શું જ્યાં લાગ્યાં હવે જોજાઈને અને દારીને ખાજો લાંડી જા
ય છે ને શાગુગર પેદરાની જાય છે.

કહાં સાંકળીં અશુભ વીજવા, વળી ઝંઝાને ઝંઝકાર
ખાજુમંત્ર બરખી ચાપ ચુકડોને, વળી નાસર મોતીના હાર
ચોપઈ જુદા જુદા હાર મેનાં જાણે મેડીયાં; કેસર
ચંદન લેસાટ હજારે તે તાણીયા, રાશ ભ ચોરે અનુપંગ
મોતન કેરી રાખડી. બેઠેરે ચગા ચંગા વેશુ કુમન કેરી પક
ખડીકે કાંઈ કહાં ચીર વીછવા વાજણે ઝાંઝાના ઝંઝકાર. ધુ
ધરા ગાંજણે ફેલી ધુધરમળ અંગાર શોખતી શોભે ઇંદ્રના
છેડ, અપહરા એ ઉતરી. અંગે કુમકુમના રોજ બત્રીસી જે
ની ઉજળી. દંડપ કળયા દંત બનાં એક પુતળી, નાક સુ
ડાની ચાંચ તેને પેદરા વેસના દાય નાણાં કરે ખાચ, ચોડી
એક ટીલડી સંજ્યા સોજ શાગુગર : આપરે સમારાયાં કળજ
કાળી રેખ. આંખે નાં ડોરીનાં કર્યા સરવે શાગુગર બની
એક મુઘડ નારીયાં. હાથમાં લોઢી થળ જળ મરા ઝરીય
જ્યારે ઉઠી અલખેસ દારી પધારીયાં. ભાઈરે દાતુકી નજર બા
રી વારીયાં.

હવે શાવળીગ શાગુગર સહ મેહેલમાંથી ઉતરે છે
એવામાં દારીને આવતી જોઈ ઈંટલે રીસ કરી થળ નીચે
મુકી એક સામે તકતો હતો તેમાં પોતાનું અપમાન જોઈ
છે અને કહે છે કે આ માફારો સાળું બહુ ફેલ્યો છે તથા હું
બીજી મલકાપરીતી જે સાડી છે તે પહેરું.

દાહરા—આજી સળ મોહારે આંખેને : હુનો પેદર
ચંગા ચંગા ચીર, જેના પાજવ રૂઢા શોભતાને એના પેદર મં

લકાપરી હીર.

એમ કહી હસકો સહુ હને તે કાફડી તાંખી એ
ને ચીંગ કાફડી પેહેર્યું. પછી હાથમાં શાટી લઈ દાશ
ને કહે છે.

દાહરા બુધ વનાની તું ખાનડીને રાંડ હાથમાં કાંઈ
એ નવ જાણ. એકને દુનીજન માહારી ભભી થઈને તેતો
હાથમાં કરી ગઈ હાણ.

એમ કહી દાશને બે ત્રણ સોટીયાં જડાવી દીધી કે
રાંડ તું જતી રહી અને માહારી બોજઈ આવી અને મેણાં
મારી ગઈ તે સાંખ્યાં પડ્યાં ત્યારે દાશી કહે છે.

દાહરા સોખનડી બાઈ સહુને સરખીને વજા કોઈને
રાખને કોઈને રાંક પદમાણી મનમાં વિચારજેને બાઈ ગરી
ખનો કાફડો તમે વાંક

હે બાઈ ગરીબ તાલેત ખાંડને ખીત સરખી હોય ત
મેં તો મારો વાંક કાફડો છે પણ મનમાં વિચારો હવે શી
વજીગા જેલેલમાંથી વીજગી ગાંકે તેમ તેજ મારતી બહાર
ર નીકળી.

કવિત=મંજની મુગધ બેડા કટાક્ષ માન તુજ, નેને ને
ન મોઢે અજબ ખનાય કે અબુશગુ લીલા માણી. ખતો ડ
છી અતિ પ્યારી. કારી ઘનસારી મનખારી અતી લગટાય કે
અતી દુગટાંચું અંધારી કારી બીજરી ચમકે, માનુ અટા
રો ચકડી આવ કે, મંદરી મુજગુ શાવગીગા ચાલો જાય
ખજારમાં રાખગાર સખી લગાયકે.

કવિત=સિશ કુમ શેરદાર, બેસરતો ફોજદાર, કરન કુ
લ કારકન ગજરતો ગાછરે, નેન તો અખીર જાને ચોખા
અધુર બેન. બાંબુમંથ છડીદાર છટા છટી છછરે, કનુકે

કુછ જાન, કંચુકી ખીરાજમાન. નઈપડકી જોખ નડી જમા
દારી જાગીરે, સુંદરી સજે શાણગાર પ્રિતમક મોક્ષવેક ઝાઝ
રૂકો માનુ ત્રાખત જ્યુ ખાછરે અચરેકી ઓટ માનુ કોટ
કીચો ધુતકો એકહી ચી. અલી મોરચો હડાચો હે, મારેતો
સમસેર આી કટારી અંજનકો છતકો નગારો અગડખંબહી
ખજયોરે, મોતીરામ નેનખ ન કામકી ખદુક માન; મનકુડી
અટક ઝઘડો મચાચો હે સેજ સુખડી મીરો, આલુશાણ ખો.
આરે. આજ ગોરી પરલે મરદક ચઢાચો હે.

આ તરેહથી તેના શાણગાર અને તેના બદનતી અ
ગાજીત શોખ આપતી શાવળીગા બજારની વચમાં ચાલી
જાય છે.

ચોપાઈ = નારી ઝાઝા નેહ, બજારમાં નીસરયાં સારા
શેહેરના લોક દિવાના હો રહ્યા; જેમ હાથમાં દીવો સાર
જોવાને નીસરી, કોઈ આભે કોઈ ઝખકે વીજળી, —

સોહજો—સુદર બજારમાં ચાલી જાય, લોક કહે રૂપ
વાંતી વાએ વાય છેલ જુખ તેને કેમ સુકાય, હથયુ કટેને
કરે હાય હાય.

આવી તરેહથી શાવળીગા બજારમાં ચાલી જાય છે.
એવામાં એક વાણીઆ ઘી તાવતો હતો તે હાથમાં ચારમ
ણુ કુકુ છેલુ લઈ તાવડામાં નાંખતા જતો હતો તે શાવળી
ગાને જોઈ, મલાત યહ ભોંયમાં ઘી રેડી દીધું તેવામાં એક
જુવાન છેલ ખાણુ જમરા જતો હતો તેણે શાવળીગાને
જોઈ પેચા વાણીઆએ ઘી દેળી નાંખીતુ તેથી વાણીઆ
ને કંદ છે.

દાહરો—પડયો ખાજસુ કાજયુરે વળી ઝપટ ફરગી
ની ખય. ઘીરે વેચતા વાણીયારે, તારા ઘરત ઢોળાઈ જાય.

(૫૯)

હ વાણીયા તે એમાં શું દીકું કે તેં ઘી દેળી નાંખુ
ત્યારે વાણીયા પ્રાદાણુને કહે છે.

રાહરો—સાચા દીલથી સ્મરણ કરીને, વળી શાલોજ
ય મુરત નિરધાર; મેહર આવે તો માગીએ, આવી ના
ની નાણુક નાર.

વાણીઓ કહે છે આરો એના રૂપ ઉપર એક કુલુ તે
શું એવા પાંચ કુલાં ઉતારી ફકી દઉ કાંઈના શામુ જોતી
છે નહી. ત્યારે પ્રાદાણુ કહે છે તું તો નુકશાન કરી તેનાસા
મુ જુએ છે પણ સાવ જો હું એને ઉભી રાખીને જોલાવુ
એમ કહીને સાવણીયાના સામે જઈ ઉભો રહ્યો પણ સાવ
ળીયાએસામુ ન જોમુ ત્યારે સાવળીયાને પ્રાદાણુ એક ઘાવકહ્યો

રાહરો—નારી તું કાંઈ નથી જાણતી ને વળી જાણો
તે શે ને ઉગય; આ છેડડો તને શામે મળ્યોને, તુ રસ
ની ભાગી કેમ જાય.

એ સંભળી સાવળીયાને ઘાળી રીસ ચડી, એટલે આ
ખ કાવરી પ્રાદાણુના સામુ જોયુ એટલે ભટને ચક્ર આવ્યાં
થી મુરછા ખાઈ એક કીચડના ખાળ હોતો તેમાં પડ્યો ન
આખો તરી ગઈ.

ચોપાઈ—સજ્યા સોજ સજાગાર, મિયા ફેરે કારણે સાંધા
નેણુ ફેરાં ખાણ પ્રાદાણુ પડ્યો ખાળમાં.

હવે પેલો વાણીઓ ભટને પડ્યો જોઈ કહે છે કે ભાઈ
પાસે જઈ કેવે લાલ કમાચો અમે વેગળે રહ્યાને નુકશાન થ
યું તો પણ આમરૂ ભેર છીએ તમારી પેડે આવી રીતે બે આ
ભરૂ તો નથી થયા હવે સાવળીયા ઉભી ખજાર ચાલી ની
ફળી અને તેવુ રૂપ મહા તેજસ્વી કે તેની આકર્શની વી
જળી પુત્રમનો સંદ્ર અને ઉજાની ઝાળની માફક મકરાપા

(૬૦)

માં રહ્યું છે અને ને જુવે છે તે મોહીત થાય છે એક સી
નીની કુકીન હતી તેમાં તે ઘટ ઘડતો હતો તે એને જોઈ
તાનો હથેડો માથામાં મારવા લાગ્યો એવું ભાન જતું રહ્યું
અને એક લવાર પાણુ ઘાગુ લઈ એરાણુ ઉપર મારતો હતો તે
પોતાના પગ ઉપર મારવા લાગ્યો અને ચોરામાં ને ચારણ
ભાટ ખેડેલા હતા, તે અને કુકાનોમાં વાણીઆ, તેને જોઈ
મોહીત થયા.

ચોપાઈ-ચોરે મોહ્યા ચારણ ભાટ, બજારે મોહ્યા વાણી
યા; મોનીએ ફાડયાં શીસ, લવારે પગ તોડીયાં.

આવી રીતે સાવળીંગા કઈકને છકડો મારતી ચાલી જ
ય છે એવામાં ને ખાખમાં ભડ પડ્યો છે તેની સ્ત્રી જમવાની
વખત થઈ છે તેથી માહારાજને જોળવા નીકળી છે કે મારો
પીઠયો અમોઢીયું લઈ ક્યાં ગયો હશે એવામાં એક અદમી
કહે છે કે આ ખાયડી જાય છે એને જોઈને મુરજા ખઈ પેલા
ખાખ તં પ્રચો છે ત્યારે સ્ત્રી રીસ ચડાવી સાવળીંગા સાથે લ
ડવા લાગી કે તુ મારા ઘણીને મારીને ક્યાં જાય છે તેવામાં
સાવળીંગાએ રીસ ચડાવી તેના સાતુ જોડે એ પાણુ
લી થઈ પછી સાવળીંગાને પ્રહારો કહે છે.

દાહરો—અંદ્ર બદની અંત્ર લોચનીને, રાંડ બળ્યો તા
હારો જોને રંગ, તને દખીને મારો પીઠ પડી ગયાને, રાંડ
કાદવ ભચીયારે રંગ.

દે રાંડ બળ્યુ તાકાઈ રૂપ કે તને જોઈ માહારો ઘણીકા
દવમાં પડ્યો તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દાહરો—મુને દેખીને તરવર ડોને, વળી હસ્તીના તુ
દે જોને દત; બચોને સધચર ઘર સાકર વહેજોને, એવે
પૂતો રહ્યો નાહારો કંઘ.

(૬૧)

હે રાંડ મને જોડે તો હાથીના દંત ઉપરી પડે છે
પણ તારૂં નશીબ જોરાવર માટે તાહરો ધાણી જીવતો રહ્યો
તેથી ઘર સાકર વહેચ્ય એવું સાબળી ભટાણી ઝંખવાણી
હી ગઈ અને ત્યાંથી જઈ પોતાના ધણીને ખાંડમાંથી ઉઠા
હી પોતાને ઘર ભારી હવે શાવળીંગા બજારમાંથી ચાલી ચા
લી દરવાજા આગળ આવી ત્યારે ત્યાં દરવાજામાં એક જ
વાન અને એક ઘરડો એવા બે સિપાઈ સામ સામાએકા હ
તા ત્યારે પેલા જુવાન છોકરાએ કહ્યું કે દેખો બડા મીઠા
કયા મજાકી નાર આતી હે ત્યારે બુઢા બાલ્લો કે ભાઈ ચુ
પ રહે એતો કાંઈ જીવતી ચુકેમ હે તુ નાહાના હોકે કયા
બોલતા હે અબી બજારમાં બડા જુલમ કરકે આઈ હે, એ
ક સોનીકા ઉસકુ દેખ કે શિષ કુટ મે. એક લુહારકા પાં
ઉ ટુટ ગયા અને એક બનીએકા જારા ઘીકા કુપા ઢોળા ગ
યા એક બમન તો બીચારા બુરી તરેસે પડા હે ને જો તુ
કુચ બેલેગા તો ફીર તેરી બી એસી હાલત પાવેગી ને એતો
ભગ જાઉમા છોકરો કહે કયા અપને કુચ ઉસકુ ગાલી તે
નહી દેન કે અપનક કુચ ક ગા અપન ઉસકી સાથ સીધી
ખાત કરીજે એમ કહી છોકરો સાવળીંગાને કહે છે,

દાહરો-નારી મારી તુને બુરી કટારીને, વળી નહીરેખ
રહી તરવાર; દારે નેતુસે તુને માર હીએને વળી ઘાયલ
હીતી હે બજાર.

છોકરા કહે છે હે સ્ત્રી તેરી પાસ કુચ હથિઆર તો
હે નહી. ને તુને સારી બજારકુ કતલ કરડાલી એતો બડી
જુલમકી ખાત એ સાંભળી સાવળીંગા કહે છે.

દાહરો-દીલ્હી ચોકુ તો મીઠાં ત્રીસ મરે ને વળી
સેથો પુર તો મરે વીસ, કબજા આંજી તો કેર કરને, વ

ળી નીત મરે પાંચ પચીસ.

હું મીઠા હું શણગાર કરતી નથી, નહીં તો મને દે
એ એટલા બોંચ ઉપર પડે એમ કહી ય.ળ લઈ દરવાજા
ખાકાર ચાલી નીકળી એવામાં એની સહીપણી નદિએથી ન
હી ધેર જતી હતી તે સામી મળી તે સાવજીગાને ઉતાવ
ળી જતી જોઈ કહ્યું છે,

દાહરો-કચ્છ તાળ જોને કર ધર્યોને, વળી હાથે તે
હરખ ન માય; પગરે પડે છે ઉતાવળોરે, વળી કહોને સઘ
યર ક્યાં જાઓ.

સોહલો-જોને શઘયર ક્યાં જાય, એકા એક નીસરી;
મુજ સઘયરનો સાથ, નેતો કેમ પીસરી; તાહારા દીલનીરે
પશત, માહારા આગળ નાદ કરે; સરવે સાહેલીયાની આણુ,
અહીંથી જો ડગ ભર,

હું શઘયર યાળ લઈ તું ઉતાવળી ક્યાં જાય છે. તેમ
ને કહ્યા પગર જાય તો તને આપણી બચી શઘયરોની અ
ણ છે તે સાંભળી શાવળીયા કહ્યું છે.

મે માનીતી સીતાની માનતાને વળી દિવસ ચલતોરે
જાય, જવું છે ગોરની વાહીએરે મારાં કુસમીયાંરે કરમાય.

હું મેદન મે શીતાની માનતા માની છે ને મારે ગોદ
ની વાહીએ જવું છે ને દાહારો ચલે છે મારે મારાં કુસ કર
માય નેથી હું ઘણી ઉતાવળી જાઉં છું તે સાંભળી સઘયર
કેહું છે.

દાહરો-ખાતો તારી મીઠી ભામેને વળી વેણનાં ન
થી તારાં મુક્ત. જાઓછો ગોરની વાહીએરે ત્યાં તો કંઈ કંઈ
જાતનાં કુસ

હું મેદન તું ગોરની વાહીએ જાય છે તો ત્યાં કંઈ

કેઈ જાતનાં કુસ છે તે મન કહે તે સાંભળી શાવર્જાએ ત્રિ
ચાર કરે છે કે મેં ગોરની વાડી નથી દીધી તો એને ફ
લ શી રીતે ખાવાનું પણ પોતે માફ ચતુર છે ને કુસનાં ન
મેં જાણું છે તેથી તે કહી ખતાવે છે.

ચોપાઈ—ચપો મરવે તં સાર, કેવડોને મહી કેતકી
જાત જાત ત્રીરીને ડોલરે ચખેરીરે બહુ કુમ્મી, વરણ અઠ
રે ભાત તેની જુદી જુદી જાતડી છે એક ચપાનો છેડ તે
માં વલુધી મારી વેલડી, કરમ સન્નેગે કાંઈ વલુધી છે ષ
લડી કહુછુ સાચી વાત સાંભળ મારી સાહેલડી.

અમ કહી પોલાની સખીને સમજાવે છે. સખી ક
હે છે બેઠન તારી બાલી ઉપરથી બધી મતલબ હુ સમજ
ગઈ પણ જોજે કાંઈ હાવ્યાં પડતી.

સાહેલો—જે સરવિ અતિશય ભાર, કાંક રાખે બોલ્યા
ને વિચાર; વેણુ વેણુ પાડો છો ભાત; આપણુ ઉત્તન મા
હાજન નાત.

હુ બેઠન ગણિ ગણિને બોલ આપો છો. જો જો કાંઈ
માંહિથી વાંકુ ન થાય, એન કહી કરીને કહે છે.

સાહેલો—સાંભળ મારી સાહેલડીરે વળી કાંકતો રાખે
વિચાર, જુગતે કરીને જમાડને ને વળી એક પળ લેને
રે ઉગાર.

હુ બેઠન જુમતે કરી. રાજાને જમાડને ને એ પળ સા
ચવી લેને સાવસાગા કરે છે તાહારા કરતાં માહારામાંધણી
અકલ છે એમ કહી કહે છે.

સાહેલો—સાંભળ માહારી સાહેલડીને; વળી પુરાણ કીધાં
કામ જુમતેથી રાજાને જમાડને, માહારી લાજ તો રાખે
માહારો રામ.

હે બેઠેન લાજનો પરમેશ્વર ગાળનાર છે; એમ કહી
ખેતે વાડી લાગી ચાલી; અને સહીયર હતી તે સહેરમાં ગ
હવે રમ્તે ચાલતાં બે રસ્તા આવ્યા એટલે ખચકાઈને ઉભી
રહી તેવામાં એક ગોવાળીયા આવ્યા તેને પુછે છે,

દેહરો સોના ઉઠાણી શીરપર ધરીને. વળી માથે તે
મેટયો જીને ભાત; ભાઈ ગોવાળીયા વીરા વીનકરે; મારી કેઈ
વાડીને કેઈ વાટ.

હે ભાઈ માહરે ત્રોરની વાડીએ જવું છે તેનો રસ્તો
કયો ત્યારે ગોવાળીયા જાણ્યો.

દેહરો—હંચા આંખા જીને આંખડીને, વાગી નિચે દા
કમ દ્રક્ષ; ઉપર સુડા જીને સાડવેરે તારી વાડીની એ વાટ.

હે બેઠેન આ આંખાં અને આંખડીઓ દખાય છે અ
ને સુડા ઉપર કલોસ કહે છે કોઈ ઉરાડતુ નથી ને રાજ નીરાં
તે મેક છે એ તમારી વાડી એવું સાંભળી સાવળીયા પોને
હરખમાં ચાલી જાય છે અને પવનના ઝપાટાથી માથા ઉપ
ર ન ચીર ખસીને અપોડે આવી ગઈ છે. મુખારખીદ ઉ
ધડુ તેજ મારી ગયું છે અને એટલની વાગના પટીયાં કા
ળા જમની માફક જાડી ગઈયાં અને પોતે મહા મદમાતી
હરખાતી હસતીની માફક કહતી ચાલી જાય છે એવામાં એને વે
ગળેથી સદાને આવતી નેઈ મનમાં મહા ખુશી થયાને કહે છે.

ચોપાઈ—છુટા પટે નાર, એમનમ એમ આવજો. ધુલ
ટકેલી આંચ આડી નવ લાવત. છુટે કશે જીને નાં, લાજે ખ
હુ સાનીયાં; સાવળીયા સમતોલ, નાવે કુછ નારીયાં.

એ સાંભળી સાવળીયા વિચાર કરે છે કે રાજ એમ
નેલાજ કહાડવાનું કહ્યું તેથી પાતે ધુલટો તાણી ચાલી આવી.

ચોપાઈ—અવરી ફરી અલખેલ, આપરે સમતોલ; મુ

(૬૫)

ન ધર છેડા વાળ, ધુવર લેઈ વાળેમાં; માથે સોનાનાં યજ્ઞ
જગરે ભરી ઝગીયાં. ચપ નાથડેકાંઈ આવી તેલ તડકારીયાં
ચંપાના થડે ભાવ ઉતારી પોરે આઘી ઉગી છે, રા
જ તેથી મહા કોપચમાન થયા; કેમકે મેં કહ્યું કે તુ એ
મને એમ છુટે પડે આવશે ને તું તો ધુંધટો તાણી આવી
મને જમાડવા આવી છે કે રેવા એમ કહી રીસાઈ પોનેત્યાં
થી ઉડી આઘા અયા સાવભાગિતા મનમાં રાજ પેશામ ક
રવા ગયા હશે, તે હુમાણાં આવીને હાથ પગ ધોશે. પણ
રાજ ઘડી થઈ તો એ આવ્યા નહી. ત્યારે સાવજીઆના
મનમાં એમ આવ્યું કે તું ભાત લઈને મેંડા આવી તથી
રાજ રીસાયા પણ હુમાણાં મન વુ છુ એમ કહીને જાણ
ના ઝાડને કહે છે.

દાહરો-ચંપા તુજને ભમર છાંડેર વાગી મુજને છાંડેર
જન; હેતેને પ્રીતે અમે આવીયા, કેમ રીસે ભરાયા રાજન.

સોહજો-રીસે ભરાયા રાજન. જોડાં કરવાં મારા સોજન
સાજન. કહ્યું નથી વાહાણો, દુખાણા ફુશમનના વેણ.

હે રાજ તમને મેં કયું કહ્યું નથી ને જેન ફુશમનનાં
વેણ જાણી ફુલાયા હો તેમ તમે રીસાઈ બેઠા છો હુ એક
જલુ એ ચાલુ નહી ને તમારા જીવના ખાતર તરુ ગાઉઆ
લા આવી ને પગમાં તો રીસા પઠી ગયા છે તોએ તમે
જાણ નથી એવું કાગણું શું રાજતે રીસ થડી કે રાંડમ
ને જપવા નહી દ. તેથી શુઝ દોવાનો માણો હતો તંનાકિ
પર અઠી બેઠા સાવલીગા કહે મહારાજ અમ નાસા નાસ
કેમ કરો એ આ પાણી છે તે લઈને પગ ધુઆ અને કહોતે
થાળ અહી લાવુ ગજને રીસ થડી તેની એક આંખડીના
કોઠી લઈને તેને જપદી દીધી તે સાર જીડ્યો. અને આ રી

હતી તે માથા ઉપર ઊંચી વળી તેથી તમમ પાણી સાજી ઉપર પડ્યું તે સાજી પસળ્યો પછી નીચે બેસી રેવા માંડ્યું ન પોતે પશ્ચાતાપ કરે છે કે હજી મેં ઘરમાં તો અજીમુ ધી કોઈના હુકારા ખાધો નથી અહીંયા મારે માર ખાવોપ દે છે મારા કરમનો વાંક છે પણ રાજા પોતે રૂવે છે તોયબે, લગા નથી તેથી શાવણીગાએ બતાવ્યું આ બપોર તો થયા ન સાંજ પડશે, મોઠે જઈને બેલાવુ એમ કહી રાજા પાસે ગઈ અને કહે છે.

દાહરણ—તુને વાએ ઝપેટીઆને, કેમ રાજા માળે ચ હોયરે સુખાણે ઝઝાર નીર જરેરે તુને કેન ન આવેરે કમાણુ.

હે રાજા જરાએ તમને દયા નથી આવતી કે તમે વામ ગાંડા થઈ ગયા રાજા કહે મને તો કાંઈ વાયુ થયો નથી તને કહ્યુંતુ કે આવતીની એમને એમ છુટે પટે આવ ત્યારે તુને ધુધો તાણીને માહારા નામનો છેડો વાળીને આવી એમ કહી કહે છે.

ચોપાઇ=ડેલ જમાડવાને કોઈ, આવી તુને જો રીયાં; કે રોષ થકી કામન પગરે ઉપાડીયાં,

તુ મને જમાડવા આવી હતી કે કરોષ કરી મારવા આવી હતી તે કાલળી શાવણીમા કહે છે હે રાજા માહારો સીના ધરમ છે કે લજ મરજદાથી આવતુ પણ પવનથી મારા અંબોડાપર ચીરનો છેડો થયો તેને ખચડતાં જરા નિચે ઉતરી ગયો તેમાં મારો શો વાંક કાઢાડો છે.

ચોપાઇ—સાગી પવનકી આંચ સનઘટ મારાં ઊડીયાં, આધા સાજી કાંચ અમર લેઈ ઓડીયાં.

એવું સાંભળતાં રાજા ખુશી થયા ને મનમાં કહે છે કે બાપડીને પગરે મારી પછે યાજ પાસે આવ્યાને બેઠાએ

ટલે શાવળીંગા કહે છે,

દાહડો=નથી નીરાને નથી સરોવરારે, વળી નથી જુવ
માં કોરા, નિર ઢોળ્યાં નહી મળેને રાજ દશેા કાં અમને
રે દારા.

સોહડો=દશેા કાં અમને દાળ, અને ચહડો તે ઉ
તારે રોશ સમસ્યા સમજી દ્યો તમે જાણી, પણ ઢોળ્યાં ન
થો પાણી.

હું રાજ આ પાણી ઢોળી દીધું તે હું ક્યાંથી લાવીશ.
જાડીયાં કાંઈ સરોવર કે કુવામાં કોરા થયાં ને અમને દારા
દ. તે સાંભળી રાજ હરી પડ્યા ને સ્ત્રીને કહે છે કે જ
માડશે તે પાણી નહી પાય? વાસ્તે પાણી લઈ આવે તો જ
મી નહીતો થાળ લેઈને પાછા ઘર જાઓ અહિયાં તમારૂં શ
કામ છે શાવળીંગા કહે માહારાજ ક્યાંથી લાવું? ત્યારે સ
દવંત કહે છે;

દાહડો—હંસ કુવોને હંસ પાવડોરે. વળી હંસથી તુ
સીચાણ હાર. નીર ભરી આવો સુંદરી તો, આપણુ બોજી
જમીએ સાર.

હું સ્ત્રી આ હંસ કુવા ઉપરથી પાણી લઈ આવો ત્યા
રે શાવળીંગા હાથમાં રૂપાની ઝારી લેઈ કુવા ઉપર અંધ અ
ને પોતાના સણુ બાંધી ઝારી કુવામાં ફરંસી, પાણી કુવો ઉ
ડા તેથી પોચી શકી નહી તેથી કુવા ઉપર ઉભી રહી છે
એટલામાં વાડીની બાજુરની તરફ ઝોવાળીઓ ગાયો ચરાવે
છે તેને કહ્યું ભાઈ અહીં ક્યાંઈ પાણી મગશે ઝોવાળીએ ક
હું કુવામાં પાણી છે કે નહી શાવળીંગા કહે કુવામાં ચીર પ
હોયત નથી; ત્યારે ઝોવાળીએ કહે શહેરમાં જાઓતો મજી
નહીતો અહીંથી બે ગાઉ ઊંચ નહી છે ત્યાં જો તમે જ

એતો મળે શાવળીંગા વિચારે છે જે શ્રેષ્ઠમાંથી તેા માહા
મુશકેલાઈથી આપીછું ને વળી શી રીતે જઈ અને પાણી વિ
ના જગશે નહીં. માટે નદીએ જઈ પછી ચીરનો કાછડો
વાળી હાથમાં ઝરી ભઈ પોતે નદી ભાણી આસી, રસ્તામાં
જતાં પગે કાંઠા વગેરે અને ચીર પાણી કાંઠામાં ભરાઈને ફટવા
લાગ્યું અને સગરે પરશેવો વળે છે એવી રીતે પાણી ભરી
ને ઉત્તાવળથી આવે છે.

સાવળીંગા ઉતાવળી સાસનરી ચાલી આવતી સદા
ત જોઈ. મનમાં વિચાર કરે છે કે હું સ્ત્રી તુ એક ડગમુ ન
ભરે તે મારા સારૂ મ ગાઉ નહાએ જઈ ચાણી લાવે છે મે
તને વગર વાંકે મારી એમ કહી પોત કહે છે કે હવે આવે
એટલે જટ જમતા બેસવું પાણી જ્યારે તે પસે આવી એટલે
વિચાર કરી ગયો કે હું આપણે એને પેડેના બોલાવીએ ગ
રજ હશે તો ઘણીએ બોલાવતી આવશે એમ ધારી પેતે રી
સાઈ બેઠા (કેદવત છે કે દારી બળે) પાણી તને વળ ન જ
યા હવે શાવળીંગા પાણી ભઈ આવી પાસે ઉભી પાણી રા
જ બોલતા તથી શાવળીંગા કહે છે કે એને ખતર છે કે મ
રા છવને ખાતર એ ગાડો મઈ ફટી ન આતા પાછા રીસઈ
ને બેઠા પણ હવે અપણે નીચા તો નીચાં એમ કહી રા
જને બોલાવે છે.

દાહરો—રૂઠી થયા ફરી હાંયડીને વળી વાયરો શ
યાણુરે વાય, જમીં હથેને રાજતાને, વળી બોજન ટાહાડ
થઈ જાય;

હું માહારાજ હવે જાતી હથે તો ઠીક થાય આ બો
જન સરવે રાહા થઈ જાય છે.

દાહરો—પીરસ્યા વિના જોને પદમણીરે, એતો કમ

ની કેમરે ખંચાય; અધર પ્રરશને ઓરતેરે ઓતો જુગતે જુગતેરે જમાય.

હુ શાવલિંગા તું કહું છે જમી હયો પણ જમવાની તો જુગતી છે, ને તે પીરસ્યા કર્યા વગર જમિલો જમિલો કહે છે ને પીરસતી તો છે નહીં તે સાંભળી શાવલિંગા બોલી હુ રાજા હવે સાંજતા પડવા આવી છે અને કોઈ જોવા માટે આવજો તો મોહાટો વરઘોડો થશે પણ મને તેનીતો હુ રકત નથી. તમે જમો તો ખરા હુ કોઈની બાક રાખતી નથી દાહરો=જેમ મેદની જોવા મળેરે, વળી વિવાહમાં ફરે વરતાય; તેમ જો જમશો રાજતા તો તેમ જમાડું મારા રાય,

હુ રાજા લોકોની (ક) જોવા મળે ને મારો વિવાહ થઈ રહ્યો હોય એમ જો જમશો તોએ જમાડીશ તે સાંભળી સદેવત ખુશો સાંચે શાવલિંગા કહે છે.

દાહરા-સુણ શાવલિંગા સદેવત કહેને વળી વરતાઈ રહી બંધી વાત, હિનેજે પ્રાંતે એમે પરણ્યુને વળી નહીં વટલાવુ મારા હાથ.

હુ શાવલિંગા હવે તો હુ તારી સાથે પરાણીને જેમ વર વહુ જમે છે તેમ જમીશ નારાં હાથ હવે નહીં વટાડી તે સાંભળી શાવલિંગા કહું છે,

દાહરા-સુણ સદેવત સાવલિંગા કહેરે વળી મનમાં રહુ જોને દેક આજ જમાડું મારા રાજને વળી વિવાહ કરતાં વિશેષ.

હુ માહારાજ જો તમારો જોવો મરજી હશે તો મારા વિવાહ કરતાં વિશેષ રીતે જમાડીશ, પરણીને છુ કાર્ય છે તે સાંભળી સદેવત કહે છે.

દોહરા = સુણ સાવલિંગા સદેવંત કરેને. વળી પાળે
કે ન પાળે પ્રીત; હેતેને પ્રીતે અમે આલીંચિરે તમને રા
જવળાની રીત.

હે સાવલિંગા હુ તને મારા રાજવળાની રીત આપુ
તો ખરો પાણુ તું પાળે કે ન પાળે ત્યારે તે સાંભળી સાવ
લિંગા કરે છે.

દોહરા = સુણ સદેવંત સાવલિંગ કરેને, વળી પાળીશુ
અમેરે પ્રીત, હેતેને પ્રીતે અમને આલજ્ઞને તમારી રાણાજી
નીરે રીત.

હે રાજ અમે તે પાળશુ માટે અમને તે આલજ્ઞ એ
સાંભળી સદેવંત મનમાં ખહુ દરખ પામ્યો તેમજ સાવળીંગા
પાણુ ખુશી થઈ પોતે કહે છે.

સોહલો = હસી હસી કામની જોરે ઝાલે હાથ; અને સાં
ભળે મારી સાચી વાત; કોડેથી આજ નમુ કંસાર, સારા
લોક જીવે સંસાર.

હે રાજ લોક ગમે એટલા જીએ પાણુ આજ કોડથી
જામીશ અને જાગીશ એમ કહી સદેવંતનો હાથ ઝાલે છે.

ચોપાઈ—ચંપા ફેરી છાંય જમાડુ રૂઠા છેલને મેલી ખ
ન મરજદ કરે રાંમની રેઝને, કરવા કરોને વાત ઠરાવી હુ
તો ડર, આલો મનની મેંજ નહીતો વખ ખાઈ મર.

હે રાજ હવે હુ કોઈની લાજ મરજદ ખણવાની ન
હી અને માહારી સાથે સુખની વાતો કરો અને મારા મન
ની મેંજ પુરા તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દોહરા—કહેતો કામની તને હીરા રહીને. વળી કહેતો
અમને મરાસ, મારું આવે તે મહમજ્જને, કામા વુજને હુ
કોણુરે આજ.

હું સ્ત્રી તુ કહેતી હૈય તો હીરાં મોતી આપુ, કહો તો
મામ ગરાસ આપુ તાહારી નજરમાં આવે તે મામ હું તને
તુષ્ટમાન થયો છું તે સાંભળી કહે છે.

એ પાઈ—કહી લાલચને શુએ કરને એનો ખાધેથી ખુ
ટી જાય, પણ એક વચન માગુ અલખેસડાને તેનો જુગો
જુગ નહીં વિસરાય,

હું રાજા હું માગુછું શુ ને તમે આપેછો શું એવી
હીરાં મોતીની લાલચ શું કરવા આપો છો મારે ઘર કમીના
નથી એનો ખાધેથી ખુટી જવાની પણ હુંતો એક તમારો
પાસે વચનજ માગુછું તે સાંભળી સદવંત કહે છે.

દોહકે—એકતો મારા ઘર ફરી ઝોરીવાને, એક મારા
નેણાં કેરી નાદ, તુજ ઉપરથી મીઠું સુંદરીને, વારી નાંખુ
સો સોરે વાર.

હું સ્ત્રી કહે તો તને એકતો મારા ઘરની સ્ત્રીની મા
ફેક ગાણુ અને મારી સઘળી રાણીઓ તારી ઉપરથી વારી
નાંખુ તે સાંભળી સાવળીગા કહે છે કે ઘડીમાં મળી જાય
છે ને ઘડીમાં રીસાઈ જાય છે તેનો વિશ્વાસ શો પ્રીત કે
રીએ ને જન્મ સુધી નભે તો તો સાડું નહીંતો ઉલટી કે
જેતો થાય, એમ કહી શાવળીગા કહે છે.

દોહરો નફ્ટ આવો નોતી જાણુની, નીકર પગરે ઉપા
ડતી જાય. એ ઘડીને કારણે, રાજા ઘરના જુલામ નવો દોય

હું રાજા તમારા જેવા નફ્ટ કોઈ નથી અને આપુ
જાણુની હોત તો જોઈને પગ ઉપાડત કેમકે ઘરના જુલામ
ની માફક એ દિવસ રાખ્યા કાઢાડી મુકો એમ થયતુ ન
થો એ સાંભળી રાજાને કરોધ ચઢડ્યો કે મને તે નફ્ટ કે
હયો પણ હું તને મુકનાર નથી. એમ કહી એ હાથમાં

તરવાર લઈ ઉઘો રહ્યો.

દાહરો—સુણુ શાવળીંગા સદેવંત કરેને વળી મેલી તે મનનીરે લાજ શીશ પડેને માટુ ધડ હરે, વળી તોએ ન મેડુ તુને આજ.

સાહજો તોએ ન તુને આજ કેમ કરી રહેશે તાહારી લાજ; સમશા સમજીને તું લે, અને કેહેવું હોય તે અમ ને કરે.

એવાં રાજનાં વચન સાંભળી સ્ત્રી વિચાર કરે છે કે રાજા મને મેલનાર નથી ને કાં મરશે કે મારશે પણ હું એની રીસ ઉઠાડું.

દાહરો—શીશ સલામત રાજવીને તમે જુગ જુમ અમર રહો, અમે ઘર દીશાએ ચાલીએને, વળી કેહેવું હોય કે કરો.

હું રાજા તમે આટલા બધા કોપાયમાન થઈને મારવા ન અને મરવાને કેમ ઉમા થાઓ છો. અમે અમારે ઘેર જ ધીએ છીએ એવાં વચન સાંભળી સદેવંત રાજા તરવાર મેન માં કરી કહે છે તું જઈશ નહીં તાહારા ગયા કેહે મને ગ મરશે કેમ ને તને તો નહીં માટુ પણ મારો છવ ઝોઈશ તે સાંભળી શાવળીંગા કહે છે.

એપાઈ શીસ સલામત રાજા એની રીસ ને રાખીએ; મેમ પ્યલો તમરે હવ, સમ રસ ચાખીએ. હીયા હોય કી રતાર તેતો આપણુ ખાઈએ અહયા દાન કથીર સોનુ કય થી પાઈએ. સોનુ રૂપ સરૂપ, તેનાં નહીં વાસના; રૂબ ક નો નાગરવેસ; બુદ્યો લવ તારના.

દાહરો—હાણાં મય વસ્તાવળા તો વળી કુળમાં કરીશ જ કેર, અમને આવડુ શીદ કહે ને, વળી મીચાતરાણ ત

હારે વેહેર.

સોહરો-વિધાનાશુ તારે વેહેર, કહિએ તો સામે કહવું
ઝે, હવે નથી તુ માફારે હાથ, નાતરજે માનનની નાત.

રાજા કહે તારે મને ચીકવીને આંહી લઢવું છે તે સાં
ભળી શાવણીગા કહે છે.

ચોપાઈ-પાણુ આવડી શુ કરોજો અમ્મપાણુ, પ્રીત્યું તો
જેના જેવડી. હે રાંકને ઘેર રતન, વિધાપી યઇ વેવણી.

હે રાજા તાહારા જેના રાંકને ઘેર માહારા જેતુ રતન
ક્યાંથી મળે તોએ તમે તો રીસાઈ જાએ છો; રાંડ વિધાત્રીજ
વેવણી છે કે આવા લેખ લખ્યા તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

સોહરો-મુણુ શાવણીઆ સદેવંત કહેને હુ તો બુલ્યો તે
બેઠ બનાવ્ય બે.જન કરાએ આપણુ મે જાણાને વળી બેક આ
રી તુતો આવ.

હે સિ હુ બુલતો હુડ તો તુ બનાવ ન હવે રીસ ન
હી કર માટે આવ આપણ બેગા બેસીને જમીએ ત્યારે શા
વળીગા કહે છે હે રાજા તમારા તે બેગા બેસીને વટલાઈ મ
રણ છે તમે રજખુન છો ને અમે વાણીયા હીએ એમ કહી
રાજાને કહે છે.

સોહરો-અમે વેપારી વાણીયારે, રાજા પળીએ વેચતા
રે તેલ, અમ તમ વચે અંતર ઘણારે, રાજા ક્યારે ચપોને
ક્યાં ફેળ.

હે રાજા અમે તો તેલનાં વેચનારાં નેટલો ફેળ અ
ને ચપોને અંતરો છે એટલાં તમારા ને મારા વચે અંતરો
છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

નથી વેપારી તમે વાણીયાને જોરી નથી વેચતારે ત
હમે તેલ તમરે અમમા રાણી અંતર નહીને જેમ ચપે વી

ટાણી નાગર વેલ.

હે શાવળીઆ તું તેલ કીએ હીવશે વેચે છે માટે ચ પાને જેમ નાગરવેલ વીટાએલી છે તેમ તું મને વીટાએલી છું હવે તારા મારા વચે આંતરો શો રહ્યો છે અને વાત્રા માં વટાળ હોય નહી તેથી તું મારા બેગી આવીને બેય તે સાંભળી શાવળીઆ કહે છે.

રાહરો—સોનુ જાણી સંગ કરૂ ને વળી કરમે તે ની કબે કથીર, કાયા વટળી પત ઓયુ ને સાંસા પડેરે શરીર.

હે રાજ તમે કહેલો તમને હુ હાથે વતી જમાડુ પણ તમારા બેગી બેશીને હુ જમાવાની નહી કેમ કે સોનુ જાણીને સંગ કરૂ ને મહીથી કથીર નીકળે તો કાયા વટાળી પછી વીમાસવુ પડે માટે તમે તમારી મેજે એકજા ખાઓ એ વાં મોટાઈતા વચન સાંભળી સદેવતની આંખમાં રોસ લ રાચો, તેથી થળને ખસેડી મુકી ઘાતે હાથ ઘાઈ વેગળા બે ઠા અને કહે છે તુ તારી મેજે પાછુ લઇ જા મારે હવે ખા વું નથી, હવે શાવળીઆ પિયાર કરે છે કે આતો ઉમટા પાછી પીળા ઘાઈ રાજ પાછા રીસાયા તેથી રાજ પાશે જઈ ક હે છે કે હુતો તમને મરકરીમાં હસી હતી એટલા સદેવ રીસાઈ બેડા આવો આપણુ બેગા બેશીને જમાએ તેમ તેમ રાજ આણું નેછ બેમે છે અમે કહે છે કે મારારે હવે ખા વું નથી ત્યારે શાવળીઆ માહા રૂદન કરે છે ને રાજના મોહોડા આગળ ઓળા પાથરે છે તોએ રાજ માનતા નથી.

ધેહરો—તરની આભળ તરી ઓળા ધરે, તેમ તેન અલમેજો અવજો ફરે, નારી બેડી રૂદન કરે, આંમે આં મુઠાની ધારા ઝરે.

તોએ રાજ કાંઈ મનમાં ક્યા લાવતા નથી અને

રાઈને વેમગા બેસી રહ્યા છે શાવમોંગાએ વિચાર કર્યો કે હું હવે રીસાઉ તે વિના એ માનશે નહીં એમ ધારી તે રીસાવાનો ડોળ કરે છે.

ચોપાઈ—આંખિ આંસુડાની ધાર, અન્નજલી ઉડીયાં. ના રે માનો મારા રાજ હવે હું જાઉં રૂડીયાં, મળશે રાણાને રાજ, જવાબ તે માગશું પદમાણ કેરું છે રાજ પ્રાણ અમે પાડશું.

હે રાજ હવે તમે માનતા નથી તેથી હું પ્રાણ મુકોશ એમ કહી સાણનો કાછડો વાળી કહે છે કે હું તમને ઘણુંએ કહ્યું પણ તમે માનતા નથી માટે હવે હું આ કુવે પડી મારો પ્રાણ તમને આપીશ. અને તેના જવાબ પરમેશ્વરે ત્યાં મગિસ એમ કહી કુવા ભણી ચાલી એટલે રાજના હોથ ઉડી ગયા અને વિચાર કરે છે કે એ રાંડ કુવે પડી મને નામોશી આપશે તેથી રાજ પોતે ત્યાંથી શાવળી ગાતે ઝાલવા દાડ્યા અને કુવા ઉપર જતાં જતાં તેનું કાંડુ ઝાલીને તેને પાછી ખેંચે છે તેથી તે માનતી નથી અને કુવા ભણી તણાતી જાય છે. ત્યારે સદેવંત તેનાં નાહાના પ્રકારના કાલા વાંસા કરે છે, અને કરમરે છે ત્યારે સાવળી ગા કહે છે.

ચોપાઈ—પાલવડે મત જુપ, ભમરા તું વાવળ; આંખે હાથ ન લગાડ. આંખે છે રાવળા કાચી કળીયું મત તોડ દેગીરે ડાલીયાં; છેડા એમારા છેડ દઉગી તુને ગાળીયાં.

હે સદેવંત તું મારો પાલવ મુક અને માંદુ કાંડુ ઝાલે છે તે મચકાઈ જશે તેથી હું તને ગાજો દઈશ તે સાંભળી સદેવંત કહે છે,

ચોપાઈ—ગાજો દને હસ વીસ, ગાજો તારી સાંખણ તું

(૭૬)

જી સરીખા નાર તેતા ઘેર લાવ્યુ. શેઠ મોહોટા શાહુકાર
લુટાવે કુસ વાડીયાં, તુ એક કળી ગુલાબ કાયક દેતો ગાળીયાં
હે સત્ર તુ મને ગમે એમ ગાળો દે ગમે તેમ કર પ
ણ હુ તને મુકનાર નથી મારે ઘેર તને પરણીને રાખવાના
છુ હુ તને કાલાવાલા કર્યુ કોટમા હાથ નાંખું છું; તોએ
તુ મને ગાળો ભાડે છે. એવી તરહથી શાવણીમાને ઘણી
ઘણી રીતે સગળવે છે પણ માનતી નથી ત્યારે રાજા છેવ
ટ તરવાર ઉઘાડી કરી સમ ખાય છે કે જે હુ તને દમે। દ
ઈ તાહારાથી એ ઇમાન થઈ તો મને મારા પીતા શાલીવા
હતના સમ છે અને તારા અને મારા વચ્ચે આ શકતી તે મ
ને પુછે એમ કહી રાજાએ તરવારને ખભા ઉપર મુકી અને
પોતે ગદ ગદ કહે થઈ રહ્યા છે શાવણીગાએ વિચાર કર્યો
કે હવે જો હુ એની સાથે ઘણી રકઝક કરીશ તો માહારા ઉ
પર કોપાયમાન થઈ કાં માફ કાં એમનુ માંયુ જુકુ કરશે
ગાટે હવે બોલુ એમ કહી કહે છે,

હાહરે—પદમણીને તો પ્રીત ઘણીને, વળી રાજાને
જાગ્રી રીસ. આરાં તેડીને એકમારે, માફ વાઢી લેશો જો
ને રીશ,

હે રાજા હુતો પ્રીતમાં આમ કર્યું પણ તમે ઘણા
રીસાળવા છોં માટે પાસે બોલાવી માંયુ વાઢી લો તેથી હુ
હુ છું હવે એ સાંભળી સદેવંત તરવારને એન કરીને શાવ
ળીગાની કોટે જઈ બાબ્યા પછી શાવળીગા રાજા સાથે બો
લી અને એ જણ થાળી આગળ આવી થાળ ઉઘાડી જમ
વા બેઠા અને ત્યાં નાના પ્રકારના હારથ વિનાઈ કરતા જ
થ છે અને અરસ પરસ એક એકના મોહોમાં કોપીયા થા
લતાં જાય છે રાજા પોતે હેતમાં શાવળીગાને ઘણુ ઘણુ ખ

(૭૭)

વરાવે છે. ત્યારે શાવળીગા સદેવંતને કહે છે.

સોહરો—અનર્થી અદકુ કોઈ નથી ને, રાજ સજ્જા
રજાણ કે શોણ, જમીલ્લો મારા કાકરાંને, વળી નેહુ કરે છે
જેને નેણ.

હેરાજ અનર્થી કોઈ મોટુ નથી કે સજ્જન અને રજ
ન કેહેતાં ચાંદની તે બધાં અનર્થી ઓછાં ફતવાળાં છે મા
ટે તમે મને વારંવારે ખારાવો છો તે શુ કુ અન કરતાં વ
ધારેછુ. આપણી આખી નેહુ કરે છે માટે એક એકના મો
હમાં ધાલ્યા કરતાં વધાર છે માટે હાથે જમી લ્યો.

ઓપાઈ—જોજન કરતારે જાઓ, નીરખો તમે નેણશુ
અંતરની રાખુ આજ સદેવંત સેજ શુ કોડે જમુ કનસાર
પદમની અતી પ્રેમશુ, પ્રીત અદકેરી હાય બોલાવોને વેણશુ

હે રાજ તમે જમતા જાઓ ને આંખોથી જેતા જા
ઓ કાંઈ ખુશી પડે મોઢીથી વાતો કરતા જાઓ પડુ ઘડીએ
ઘડીએ મને ગોદા મારો છો ને કાંઈ ગળામાં હાથ ઘાલોછે
ચુટીઓ ખણો છો, તે શુ કરવાને કરો છો હુ અ.જ તમાર
બેત્રી બરી કરી કસર રાખનાર નથી.

સોહરો—જુગતે કરીને કાંઈ રાજને જમાડીયા મન
માન્યા મુખવાસ અસખેલાને આજોયા, કયારની કડછુ અર
જ હાથ મેતો જોડીયા, શીખ દીઓને માહારા શામ, છવ
તો માહારા ઉદાશ થયા.

હવે સાવળીગાએ સદેવંત જમી રહ્યા કેડે મુખવાસ
આપ્યાં અને હાથ જોડીને કહે છે માહારાજ જમર્તા જમ
તાં આખો દાહડો વહી ગયો ને હવે એ ઘડી દાહડો છે મા
ટે મને રજ આપો તો જાડે કમકે મારો છવ ઉદાશ થયે
છે અને મને વાર પડે તેથી હુગણાં ગ્રાસ પેલા કાણીઆને

ખમર કાઢાડવા મેં કળશે ન તે અહીં આવશે તો મારો ક
નેતી થદ અને મન હશે તો મળવે મળીશું માટે મને ર
ખ આપો તે સાંભળી સદેવી કહે છે.

દાહોરો—પદમણી આવ્યા શું જાણીએને વળી શું જ
એ અંધોને સાજ, સુખ તારી સાખો પુરશેને. વળી પદમ
ણી પાંચુ તું ઢાળ.

હું સિ ત્યારે તું અહીંયા શુ કરવા આવી હતી અને
તું અહીંયા આવી હતી તે અંધોને સાજ શું જાણશે તેથી
તું જરા વાર બેશ અત્યાર સુધી તો રીસાવા મનાવામાં વાર
થઈ અને તારી સાખ તો મુજ પુરશે એવી રીતે રાજાએ
સાવણિયાને કહ્યું ત્યારે તે કહે છે કે હું રાજા આવી ઉ
તારામાં મને ખોટી કરવાનું કહ્યું છો ન મારામાં ચિચરવ
દે છે કે ગોર પુછશે તો હું શું કહેવાતી ત્યારે સદેવંત ક
હે છે તું મને તે જવાબ દેજે પણ જરા વાર બેશ તો ખ
રી તે સાંભળી સાવણિયા કહે છે.

દાહોરો—મુજ સદેવંત સાવણિયા કહે રે, મારા હું
ધાંમાં આવે છે વિચાર; એકાં ન અમે આપિએ, તમારા
પડનો નહિં પતિઆર,

હું સદેવંત રાજા હું તમારી પાસે આવું તો ખરિ પ
ણ મારા મનમાં વિચાર આવે છે કે તમે વળી રીસાજવા છો
તેથી તમારા પડનો પતિઆર પડનો નથી તે સાંભળી સદે
વંત કહે છે

દાહોરો—મુજ સાવણિયા સદેવંત કહે ન મેં મેં
છે મનનિ માંણ પદમણી એકાં આવજો, વળિ સાખે જ
ખુ સાલિલાહન.

હું સિ મેં મારા આપના સોગત ખાધા તો એ તું

માનતી નથી, જો હું તારાથી દગો કરૂં તો મને સાત પે
રુડિના સમ છે, એમ કહી પાછી તરવાર ઉઘાડી કરીને ક
હે છે, કે આ શકિત મને ખુબે રાજાનો ઘણો આગ્રહ જોઈ
સાવળિયા ઘણી ખુશિ રાજાને કહે છે.

દોહરો-સમ તમારા મમે પળીએક, આ લેઢાની ધા
ર રે કરંત. અમે વેપારી વાણીઆને રાજા દખી કરત.

જો રાજા હું તમારા સમ માનુ છું પણ આ ધાર
વળુ કોહુ શુ કરવાનું છે કે તેને વારે વારે ઉઘડુ કરો છો
અમે વાણીઆ તેને જોઈને ખીજીએ છીએ તે સાંભળી સદ
વર્તે તરવાર મેન કરી આઘી ફડી દીધી અને જોના હ,
જાણી સાથરા ઉપર બેસારી.

સોહરો-ચંપાના થડે બેઠાએબા જોજી; ઉપર મુઠા ક
રે કલોસ. નરને તારી બેઠા જોડા જોડ, ન દીસે ખાંપણ
કે બેડ.

ચોપાઈ-ચંપા ફેરી છાંય; સાજ ફેરો સાથરો; રત્ન જડી
ત ઓછાડ, વળિ પાથરયે મુખશુ મુખ મીસાય, ચુમન અસ
બેઠો કરે અરસ પરસ વદનાંમિઠી પાત મુખવાંધી મોતી ઝરે

પોતે બને જણુ ચંપાની છાયા નિચે સાજના સાથરા
ઉપર રત્ન જડિત ઓછાડ પાથરી બેઠાં છે અને એક એક
અરસ પરસ નાના પ્રકારના હાસ્ય વિનંદ કરે છે હવે નિશા
જમા ગોર પોતે છોકાને કહે છે કે સાંજ પડી અને વાણિ
એથી કેઈ આવ્યું નહીં માટે તમે ખખર કાઢાડવા જાઓ કા
જાઓ કહે છે કે સાહેબ કહો તો હું જઈ આવું ગોર કહે
તું એકલો જઈશ તે કુંાર મહા રીસાજવો છે માટે તને મા
રી નાખ્યો તેથી તું તારી જોડે બાજને તેડીજ તેથી કાંજીઆ
નો જાઈબધ બાડીઓ કરી મહા ખધો હતો, તેને લેઈ પે

[૮૦]

તે બંને વાડી ભણી દોડતા ચાલ્યા ગોરે પિથાર કર્યા ન
એ છે. કરા છે માટે હું પછવાડે જાઉં નહીં. એમના ઘાટ ઘડાઈ
જાય એમ કહી ગોરે પોતે હાથમાં લાકડી લઈ ધોરે ધોરે
પાછળ ચાલ્યા જાય છે.

દાહરો-ગોરે નિરાશીઆ સખદા કર્યાને, વળી વ
એ મોકલવાને કોય. સદેવંત શાવળી ગા ગયા વાડીએનેવ
ળી જઈ આવજો જાય.

ચોપાઈ-જઈ આવોને જાય; હજુ લગણુ થું કરે; એ
કડીઆની લાજ હાથમાં નવ ધરે;

હવે પેલો કાણીઆને બાડીઆ બે વાડિ બાહેર ઉભા
રહી જાય છે, તો બંને જાણી જોડા જોડ ચપાના થકનાંએ
જોડા જોડ બેઠાં છે તે લાંબો હથ કરી કાણીઆ બાડીઆને
ખતાવે છે કે જો પેલાં કેવાં નિરાંતે બેઠાં છે તેટલામા શાવ
ળિંગાએ એની ગમ જાય તો કાણીઆને દીઠો એટલે ઝડ
પ ઉડતી કે લુગડાં ખુગડાં સજ કરી હાથમાં યાજ લેઈ સદે
વંતને લાંબો હાથ કરી કહે છે.

ચોપાઈ-બેઠાં છે જોડા જોડ ચપા કરી જાયડિ; શિખ
દાને શ્યામ દહાડો રહ્યો છે બે ઘડી.

એટલે સદેવંતે સુરજ જોવાને વાડિ ભણી નજર કરી
તો છે. કરા દીઠા એટલે તરવાર તાણીને તેમની પાછળ ધા
આ એટલે છે. કરાએ મુડીઆ વાળીને નાઠા નાસતાં નાસતાં
ગોર સામ મળ્યા; એટલે ગોરને કહે છે.

દાહરો-અમને વિતી તમને વિતશે, તમે સાંભળો પંડી
ત મવીજી; સર બે સરખા મોકલ્યારે તમે ગોર અકલના હીણ.

હે મહારાજ તમે જાણો છો ખરા પણ અમને વિતો
તમને વિતશે તમારો અક્કલ અક્કલ દુટિ ગઈ હતી, આવા

હાથો થઈ બે સરખે સરખીને માંકડ્યાં છે તે સાંભળી ગોર ક
હેછે કે ભાંઈ ત્યાં શું છે એવું ત્યારે કાણીઓ કહે તે સાંભળે.

દહરે-ચિર ઉપર ઓઢી ચુંદડીને, વળિ પિળી આ
મરીયાં લાલરે કુંજના બચોરીયારે, જેમ સન્નેડે જડીયાં.

હું માફારાજ ચીર ઉપર ચુંદડી અને તે ઉપર પીળી
પામર ઓઢી છે ન જેમ લાલ કુંજના બચોરીઆ બેગાલ
પાઇને બેસે તેમ બેડા છે એતો ઠીક પણ આપણી વાડીને
હાંગરની શી ખમર છે, ત્યારે કાણીઓ કહે છે તે સાંભળે.

સાળ વાઢી કર્યો સાયરેને, વળિ અડધી સુડા ખાય,
ગોર તમારી વાડિએ, તેતો બેગાઇ બેગાઇ, ખાંડા ભરાયા
મેહતા ખેટીએ, વળી શિરાઈ જઠોલાં ખાય. શાલ કુશલા
પાયરયારે ત્યાં બેડાં સદેવંત રાય.

બેઘાઇ-એડાં સદેવંત રાય કે, સાળ બધી વાઢીયાં; મો
ર તમારી વાડી માંક, નવ નવાં કકેતક ભળિયાં.

એ સાંભળી ગોર મહા ઉદાશ થઈ વાડિનાં ઝાંપો આ
ગળ આવીને ઉભા રહ્યા છે. હવે શાવગિગા મહા ઉદાશ
વધ રાજને કહે છે.

ચોપાઇ-શીલવંતીની શીલ, પ્રતમાં પાળીયાં. તમેરા
જ વંશી કમ રૂપ, અમે જત વસી પાણીયાં; શીલવંતા રા
જા, જેઇ કાજ તમારાં સાંભળે. ભરે ભા ભરધાર, વાલમ
નહી વીસરે.

દાહરે-હું પડદે રહેતી પદમણીને, વળી દીવરા નદી
ઠા જ્ઞને કોય, સાચુ બોલો સદેવતાર, મહાદે કુશમન કોણ
જ હોય તેહ દહાડેથી અટપટ ભાગીરે મુને, બડિએ ન કેહ
વુ મુને મુખ, નહએ નખ ઉતારીયાને વળી, તેથી સરતી
મે વાત. અદક પાળ આવીએતે, મારા ઘટમાં કેરો કોયો ઘાટ.

હે રાજા તમારું સોજ મને ઘણું સમજે છે એમ કું
હી રૂઢન કરે છે તે જોડ સદાંત કહે છે, કે તુ મને રજા
આપ ત્યારે શાવળીંગા કહે છે.

દાહરો-આ જામે જાઓ નહી કહુને વળી કહુ તો
જામ કપાય. જતાં તમને જાણીનેરે, મુને પડીરે વીમાસજુ
થાય; વાડી થકી વળીયાને, વળી ચળ ચળ દાગે મનમાંય.
તમને મુકના સાહીબારે, મુને વાડી તે ખાવા જીને ધાય.

હવે શાવળીંગા પોતે દીસમીર થઇ લુગડાં સજી પેતે
હાથમા થાજ લઈ ઘર ભાણી ચાલે છે અને સદેવત પાણુ પો
તે વસ્ત્ર હથિઆર સાંભાળી ઉદાશ થઇ ઘર ભાણી જાય છે જ
તાં જતાં પોતાના મનમાં કહે છે,

સોહલો-હાથરે સુંદર મારી ચાલી જાય, ને વાડી મ
ને ખાવાને ધાય કાણીએ બગાડી મારી સારી પેર, ઉદાશ
થઇ રાજા ચાલા જાય ઘેર.

રાજા પોતે કાંચીઆને ભાંડતા વાડમાં છીકુ પાડીઆ
ડે રસ્તે થઇ ઘર ભાણી થાટ્યા અને મેદાનમાં જઈ ખેડા હ
વે શાવળીંગાને ઘેર જતાં ગોર કહે છે તુ કયારની આતતી
તી તે અત્યાર સુધી શું કરતી હતી ભાત આપીને પાછા આ
વડુ કે અહીંયા ખેશી રહેવું મારીને વાડી ખેદાન મેદાન ક
રી નાંખી તેવો ધમકીનો અજાજ સાંભળી શાવળીંગા જો
રને કહે છે,

સોહલો-નમો જોર નમસ્કાર, વાડીમાં તો નથી લા
ગી વાર. સાજ વાઠોને શાયરો ધરચો, ખીજે બગાડ જેરકાં
ઇ નથી કરચો. જોર તમારી વાડીએ ગઈ ફુલ છે તેમાં વા
સના નહીં ફેમટ ફેશ અમને થયો, રાજાતો કઈ વારનોઅયો
હે માહારાજ વાડીએતો મને વાર લાગી નથી નેત

મારી વાડીમાં સાળ વાડી છે એટલે ખખડ કર્યો છે રાખ
તો ઘણી વારથી મયા છે તેથી મેં જાણ્યું લાવને કું થોડી
વાર લગાડું હુડા ઉડાકું માટે તે ઉડાડવા રહી માટે મનેવા
ર લાગી તે સાંભળી ગોર કાણીયાને કહે છે કે તુ કહેતો હતો
તો કે મેં જાણ્યું એમાં છે તે ક્યાં છે કાંચીઆ કહે સાહેબ હમ
ણાં હતાં તે ક્યાં મયાં શું પાંખો કરી ઉડી મયાં તુજ લડાઈ
ખોસે છે કે જેને તેને શાયુ જીકું ભરાવે છે હવે ગોર સાવળી
માનાં લુગડાંનો ડોળ કરી ગએલો જઈ સાવળીમાને કહે છે
દાહરો-ગુણકા ફેરી યઈ છોકરીને, તેતો માંડ્યો ગુણ
કાનો ઘાટ. કોણે ચીર તારાં બેગવીયાંને, વળી ફેંને લગાવ્ય
તને હાથ.

હું સાવળીમા તારા ચીર કોણે પસાળ્યાં હું રાંડ તે ગુ
ણકાનો ઘાટ કરવા માંડ્યો છે તે સાંભળી સાવળીમા ગોરને કહે છે
દાહરો-નથી ગુણકાની હું છોકરીને, ગોર નથી ગુણકા
નો ઘાટ મારા ચીર કોણે બોમવશેરે, મુને કોણે લગાવેરે હાથ
હું ગોર મારા ચીર કોણે પળારનાર છે અને ગુણકામ
ને કેમ કહે છે તે સાંભળી ગોર કહે છે.

દાહરો-લીલી અતલસનુ તાર કાપકુને, માંહી ઝીણાઝી
ણાં ટાંકેત માર. મોર તારા ફેંને ઉખેડીયારે. એવો કોણ મ
જ્યો તને ચોર,

હું સાવળીમા અતલસની કાંચળી ઉપર બે જડાવન
મોર હતા, તે કોણે ઉખેડી નાંખ્યા, આવાં આવાં ગોરનાં
વચન સાંભળી સાવળીમા ક્રોધ કરી ગોરને કહે છે.

દાહરો-સેજ અતલસનુ મર કાપકુને, માંહી ટોડલ
ટકેરે મોર, ગોર તમારી વાડીએ ગઈને, મને કીધી સદેવ
તે કીધી ઝકઝાર,

હે જોર તમે મને ક્યારના માંચે જુડા આજ મુકો છો
તો જાઓ સધેતે માહારા જોર ઉખેડી નાંખ; અને ચી
ર પલાળ્યા, જોર એ સાંબળી મુનમુન થઈ ગયા, પછી શા
વળી ગા કરે છે.

બોપાઈ-શીખ દીઓને જોર ઘર દીશાએ ચાલીએ, રૂડ
વધામણાં કાચ પીતાળને આજીએ.

પછી જોર પાસેથી શીખ લઈ શાવળીતા પોતાના ઘ
ર ભાણી ચાલી જાય છે,

બોપાઈ-શાવળીગા રૂપ સ્વરૂપ ઘર દીશાએ ચાલીય
આવે છે મોહલા માંડી પીતાળએ બાળીયાં.

જેની સાવળીગા પોતે મેદલામાં જાય છે તેવીજ તેના
બાપે દીકો ત્યાંકે વિચાર કરે છે.

સોહલે=કંઈ જોગ થઈ કુવરી નિશાળ, ને કાલી મધે
બેસે છે ગાજ. હવે નહી રહે આપણે હાય, મટે નાતરીએ
માનનને નાત મોતીએ મેળાં સોને સળે, ચાલતુ નીર સા
ઝરમ્મ લળે, કહ્યાનો હવે નથી કાર, વાર કર્યાનો હવે નહી
વેદવાર.

આવી રીતે આવતી જોઈ મનમાં કરે છે કે હવે છો
હી પરણ્યા જોગ થઈ. તેથી ઘડીયાં લગન લેઈ પરણાવી
દેવી ને હવે તેને ક્યાંઈ બાહાર કાઢાડતી નહી. હવે સરવ
તને કાંઈ સુજ પડતી નથી ને પોતે મધ્યાનને સમે પોતાના
પલંગ ઉપર મુતાં મુતાં શાવળી"માને મેળાપ તુટ્યો એવો વા
ચાર કરે છે એટલામાં ઊઘ આવી તેથી ઊંઘી ગયો અને બો
ચીતાનુ તેને સ્વપ્ન થયું કે બાણે હુ ને સાવળીગા બને જ
હુ અંધા બાગમાં બેઠાં છીએ ન હુ ગળામાં હુર નાંખ્યા
જાણીશું, તેમ પોતે ઊંઘમાં લાંબા હાય કરી નાંખે એટલે પ

ભંગની ઈસ ઉપર પછડાયા તેથી પોતે જાગી ઉઠ્યો, ને જુવે છે તો ચંપા બાગે નથી ન શાવળી ગાએ નથી ફૂટત પોતાના હીરામણ પોપટના પાંજરા શિવાય બીજુ કાંઈ ફીકું ન નહી, તેથી પોતે નીરાશ થઈ સ્વપનાને કહે છે.

દુહરો સ્વપના તુનો સુસતાન ભયોને વળી રહ્યો વહી સારી જીને રાત, કામની માફારી વીઓગે ગઈને વળી હેતો રે નાંખ્યો મેતો હાથ,

હે સ્વપના તુ સારી રાત કેમ ના રહ્યું જો તુ સારી રાત રહ્યું હોત તો મારે શાવળીગાના મેળાપ રહેત. પણ આતો ઉમટો વીચોષ થયો.

ચોપાઈ-હેતે ગાનામાં નાંખ્યો હાથ; ચમકીને ઉડીયા કેહેતાં જીવ કપાય મઝા નવ હુડીયાં.

હે સ્વપના હેત કરીને હુનો ગાનામાં હાથ નાંખવાય ચો પાણુ જાગતું પડ્યું ને ઉમટો જીવ કસવાવવા લાગ્યો.

ચોપાઈ-હુધયામાં મોટી છે હામ, મનતીરે મનગાર હી; કોને કહુ એ વાત કામની તો વિચોગે ગેઈ.

પછી પોતે પસંગ ઉપરથી ઉડીને માફા નીરાશ થઈ બારીએ આવે ન મેહેલમાં જાય અને ઝડપે આવી જુરેછે તો શાવળીગાના મેહેલ સામે દખાય છે તે જોઈ પોતાના હીરામણ પોપટને કહે છે.

દુહરો-સો સારે કોસ જોરે સેત વસેર; વળી અડીય તે ક્યાંથી હાય, મુજુરે સોહાગી મુઝારે વળી તેને કોણાં આવે જઈ જાય.

હે પોપટ આ શાવળીગાના મેહેલ દખાય છે પણ મહારે મન નો સો કોસ નેટ્યો વેગજો છે. તેની હવે કોણુ ખમર લાવે એવું છે તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દાહરો ચાકર છું તમારો ઠાકરો તે જ્યાં મોકલો ત્યાં જાઉં, લખવું હોય ત્યાંહાં લખજો તમારા મનનાં માન્યાં રે કામ થાય.

હું રાજા તમારો હું ચાકર છું ને તમે એમ થું બા હયા કે તેની કેણુ ખમર લાવે માટે જે તમારે લખવું હોય તે લખો તેની ખમર હું એક પક્કમાં લાવુ છું આવી રી તે પોપટનાં વચન સાંભળી રાજા મનની અંદર ઘણો હર ખ પામ્બો પોતે શાવણીગાને કામળ લખ્યો ને પોપટ કોટે બાંધો તે લઈ પોપટ ચાલતો થયો, હવે શાવણીગા પાણુ પો તાના મેહોલમાં સુતી છે ત્યાં તેને પણુ સદેવંતના જેટુ સ્વ પનુ આવ્યું ને તે આચીતી ઝમકીને જાગી તો કાંઈ દોહુ નહી પછી પોતે નિરાશ થઈ પોતાના પક્કમાં સામે એક મ્હા ટા તકતો બાંધ્યો છે તેમાં મુખારબીદ જીવે છે તેમાં પો તાની છામી દખાય છે. તે જેઈ પોતાના મનને કહે છે.

દાહરો = પાન આવ્યું તે મુખ લાલકેને તારાં અમર જ્યાં જરે વેણુ, સુપનામાં દુખ દઈ ગયારે વજી લાલારે તા રા જને વેણુ.

ચોપાઈ = જખરી લમી નેતુકી ચોટ, ખરછી દીની મારને, તેરે મારનેકી દાદ ફરીયાદ કીસે મે જાઉં પોકારને, હાકમ મારે હુકમથુ સજન છેહ દઈ ગયા; કેહતાં જીવ ક લપાય મનના વિચાર મનમાં રહયા.

હું રાજા સમણામા તમારાં નેણુ જેઈ તેમજ તમારાં વેળ સાંભળી ખુશી થઈ રતી. તેમે રીસમાં ખરછી મારવાને મારવાને ઉભા થયા, તેની ફરીયાદ હું જોના આગળ પોકાર વાની એવુ એવુએ બે ઘડી સ્વપનુ રહ્યું હોતતો માહારો જીવ ખુશીમાં જા પાણુ આતો જાગીને ઉઘાશ થવું પડ્યું એ

(૮૭)

વી પોતે મનને વિશે ચીંતા ધરી ઉદાસ થઈ શાવળીંગા પોતે મનને વિશે ચીંતા ધરી ઉદાસ થઈ શાવળીંગા પોતે બીજી આવી બેઠી છે. ને સામો સદેવતનો મેઢલ દેખાય છે, તે જોઈ કહે છે.

દાહરો=સામી મેડીએ મારા સજન વસેને વળી કોણ લાવે તે સમાચાર, પ્રથમ લઈ ચાંપુ મારા ઉદરમારે. વળી આપુ તે માલ અપાર.

જો કોઈ આ વખત મારા રાજની મેડીએથી મારા રાજના સમાચાર લાવે તેને મેહો માળ્યો શરખાવ આપુ એ વા પોતે બીજીએ બેઠી જોઈ તુરંગ ચલાવે છે એટલામાં પેલો હીરામણ પોપટ રાજની ચીડી લઈને આવતો જોયોનેવી જ પોતે મનને વિશે ઘણી ખુશી પછ કહે છે કે આ મારા રાજનો પોપટ આવે છે જ્યારે પોપટ પાસે આવ્યો એટલે પોતાની પાસે બેસારી રાજની ખમર પુછે છેકે પોપટ રાજની શી ખમર છે ત્યારે પોપટ કહે તમે માહારા મોઢ તુ કહ્યું નહીં માનો માટે આ લેઈ વાંચો શાવળીંગા માહારા આનંદ પામી પોપટને કહે છે.

દાહરો=લલ્લે આવ્યો સમાગી મુડલારે, વળી લલ્લારે લાવ્યો સમાચાર; વારી વારી લેઉ તારા વારણારે તને આપુ એકાવળ હાર.

હું પોપટ તુ લલ્લે આવ્યો ને રાજની સમાચાર લાવ્યો તને વધામણીમાં આ હાર આપુ છું એમ કહી પોપટની કાઠમાં હાર નાંખવા જાય છે એટલે પોપટ શાવળીંગાને કહે છે.

દાહરો=અખંડ રહેરે ગરીયારે, વળી અખંડ તારેરે વતાર, લખવુ હોય તેમ લખજેરે પાંખી શું કરે તમારો

લેઈ હાર.

હું સ્ત્રી તું અખડ રહો ન તારો અવતાર પણ અખડ રહો. મારે હારને શું કરવો છે. માટે તમારે કાંઈ લખવું હોય તો આ કાગળ વાંચીને લખી આપ કે ને લઈ રાજ પાસે જડે. સાવળીગા પોપટનાં વચન સાંભળી ખુસી થઈ પોપટને કહે છે ને કાગળ વાંચે છે.

દાહરો—તુને સમાગી સુડવારે, વળી કાંઈ કુડી કુડી જાપ સોને જડાવું પાંજરને છુડા, મોતીએ લીઝે જડાવ, સુનાં મંદીર સુનાં માળીયાને; વળી સુનુ બધુરે ગામ જે દી રાજ વિચોગે ગયા, તે દી મને નિદ્રા હરામ વારે વારે લઉં તારા વારાણને વીરા એક એરો તુને આવ; સંદેસો લાવ્યો મારા સ્થામનો, તે હું વાંચુને તું વંચાય.

ગોપાઈ—ચપા કેરી છાંય. સાળ કેરો સાથરો, કોડે આપ્યો છે કેલ તેતો નથી વિચર્યો. હઈરાની જે ઝાઝો હામ તે મનની મનમાં રહી, કેહવાં જીવ કસપાય, કામની તું વિચોગે ગઈ.

હે સ્ત્રી તાડાગી જે પ્રી તો હું જરાએ વિસરતી નથી ખતને તું વિચોગે ગઈ તેથી મારા જીવ વજ્રોક કસપાય છે આવાં શરવંતનાં વચન સાંભળી શાવળીગા માફા ખુસી થઈ ને કહે છે કે રાજાનું મારા ઉપર હુત ઘણું છે પછી પેતે સરવંતના ઉપર એક કાગળ લખી પોપટની કોટે બંધી અને પોપટને કહ્યું જાઈ રાજ એક બે વખત રજને ત્યાંથી સમાચાર લઈ મારી પાસે આવજો પોપટ કહે સર એમ કહી આજતો થયો, હવે પોપટને શાવળીગાને મોઝેલે વાર થઈ તે જી સરવંત કુપર મેઝામાં માફા ચીત્તા કરે છે કે હજી સુધી પોપટ કેમ આવ્યો નહી.

ચોપાઈ=પોપટ પંખીની જાન રાંડે ભરમાવીઓ, ગુણ
વંતો ગંગા રામ હજી નહી આવીયા,

રાજા કહે કોણ જાણે રાંડે ભરમાવીને ત્યાં બેસાર
મુકચો એવામાં પોપટ આવ્યો તે જોઈ રાજા ખુશી થઈ પ
પટને કહે છે.

સોહસો—ધોપટ પંખી ચતુર મુજાણ, પઢો પારવતી
તમે શ્રી ભગવાન; ગુણવંતો આવ્યો ગગારામ, તે કીધાં મા
હારાં સરવે કામ.

હુ પોપટ તું આવ્યો તો કીક થયું હવે માહાર બ
ધુ કામ સફળ થયો; પછો પે પટે શાવળીંગાનો લખિયો કાગ
ળ રાજાને આવ્યો તે લઈ રાજા વાંચે છે.

ચોપાઈ—પારો સારા સમાચાર, લખીને તમે કાઢીવજો;
અને માહારે મોલે રજ, એકવાર તમે આવજો; એથી મ
જેરે એકાંત, અમનેરે તેડાવજો, અમને મજેરે એકાંત તો ત
મે વહેણ આવજો.

રાજા ડાગજ વાંચી પોતાના મનમાં ઘણા ખુશી થયા
હવે આવી ખમર પોપટ પાસે મંગાવીયું નેક્યાઈ લાગ આ
વશે તો ભેગા પાણુ થઈયું. એમ કરતાં પરભાતનું પોહાર થ
યું એટલે શાવળીંગાના બાપ પદમશાં શેડે પોતાના સગાવા
લાને તેડાવ્યા અને કહે છે.

ચોપાઈ=શેઠ મળી શાહુકાર હડતાળું હાટે દીછએ, સા
વળીંગા કરાં લગત ઘડીયાં આપાણુ લીછએ, ગેરને તેડ્યા
આજ લમત લખાવીયાં, ઢમ ઢમ વાગ્યા ઢોલગાય છે સા
હેલીયાં.

સોહસો=ચોખા કંકાવટીને લગતજ સાર, લગત વધાર
શે વારવાર, સાતમ શોમવારે લગતજ કહેવાય, પધારજો ત

મે રૂપાસાય,

દાહરો = શંકર તેડાવ્યા ચાર; લગન લખાવીયાં ગામે
ગામથી કોય, સગા વાહાણને તેડાવીયા, સાતમને સોમવાર
આઠમપર આવજો, કોરાવી માણેક થાંભ મડપ રોપાવજો.

સ્વારનુ પહેર થયુ એટલે પદમશા શેઠે પોતાના સગાં
વાહાણને તેડાવી કહ્યુ કે તમે ફુગાને નાં કામકાજ બધ કરો
કેમકે આપણી શાવળીગાના ઘડીયાં લગન સેવાં છે પછી શે
ઠે ગોરને બેઝાવી લગન નીરધારી તેને વધાવી કંકુ છાંટી,
લગનપત્રીકા ગોર સાથે પારાનગર શાવળીગાને શસરે રૂપાસ
ને ત્યાં મેકસા હવે રૂપાસાએ પોતાના સગા વાહાણને બે
હુલાવી કહ્યુ કે હાલને રાત તઈયાર થઓ પછી સ્વારના પ
ારમાં રૂપાસા શેઠે હાથો ઘોડા, પાંસખીએ રથ તથા ઉંટ
સાથે તમામ જન લઈ નીકળ્યા તે સાંજરે મુગીપર પાટણ
આવ્યા, અને ગામની ભાગેળે તળાવ ઉપર પડાવ નાંખ્યા.
ને તોપો બંદુકો ને તમચાના અવજ કરવા માંડ્યા એટલે
પદમશા શેઠને ખગર થઇ કે જન આવી માટે આપણે
સામા વરઘોડો ચહડાવી સામઘયુ કરી જનની વાસે તેડી લા
વીએ પછી શેઠ પોતાના સગાવાહાણને તેડી વરઘોડો ચહડા
વી સામે તેડવા ગયા હવે ઘર આગળ શાવળીગા અને તે
ની શહેલીઓ છે પછી શાવળીગા પોને વિચાર કરે છે કે
હમણાં જો હુ રાજને મળુ તો લોગ ટીક છે. તેથી પોતાની
સાહેલીઓને કહે છે.

સાહેલો-શાવળીગા મનમાં કરે વિચાર લગનનો આ
વ્યુ સાતમ સોમવાર; ન જોઈ મેં બંડી બજાર ન જોયાં મે
ચંદનનાં ઝાડ, ન જોઈ મેં નગરીની ઘાટ, ન જોયાં ગાંધી
દાશીનાં હાટ નથી જોયા પનથઈનો ઘાટ; સાહેલીઓ જર

શુ કરશુ વાત.

હે સખીઓ હવે માહારૂ લગન આવ્યું ને મેં આપ છીં બંકો બજાર ને ચંદનખગમાં ચંદનનાં ઝાડ જોયાં નથી તે હું સાસરે જઈશ ને મને ત્યાં કોઈ પુછ્યું તો હું તેને શો ઉતર આપીશ, માટે આપણે તે જોવા જઈએ ત સાંભળી શાહેલીઓ કહે છે કે બાઈ એક ગાંઠી સુધી જઈને એમાં તે શુ જોયું છે શાવળીગા કહે ત્યાં નાના પ્રકારના ફળ કુલાદીક તેમજ તેમાં ખીજી મેવા પણ ઘણી જાતના પાકે છે તે ખાવાની ખહુ રમુજ પડે છે એવી રીતે લાલચ દઈને શાહેલીઓને સમજાવી પણ શાવળીગા મનમાં વીચાર કરે છે કે શાહેલીઓને સમજાવી પણ રાજાને હું શી રીતે તેજાવું.

સોહસો = કરમ માહારૂ એવું અભાગ ન બન્યો રાજાનો એકે લાગ, સુઠાની સાથે સદસો કહુ ને રાજાનેરે તે ડાવીરે લઉ.

શાવળીગા કહે છે કે આટલા લાગે તો મારા ફીકટ ગયા ને જતાં જતાં લાગ અવ્યો તો તેમને સદસો ફોનીજે કે કાહાવુ જો પોપટ આવે તો તેને મોકલુ એમ વિચાર કરે છે એટલામાં પોપટ રાજાની બજાર લઈને ત્યાં આવ્યો તે જોઈ શાવળીગા ખુશી થઈને પોપટને કહે છે કે હે ભાઈ આ ચીઠી તને લખી આપુછું તે તુ વેરેલો જઈ રાજાને આપ એમ કહી ચીઠી લખે છે.

સોહસો — ચંદન તલાવડી રાજા ચંદન ખાગ ઘડી બેઠા હી મેસવાનો લાગ, ત્યારે આવો માહારા સુદર રયામ; પુની શુ હાથ્યાની હામ.

હે રાજા તમે ચંદન તલાવડી ઉપર ચંદન ખાગ પાં

આવો ત્યાં આપણે બેગા થઈયુ એવું ચીટીમાં લખી પોપટ ની હોકે બાંધી તે પોપટ રાજને આપી. ચીટી વાંચી રાજ ઘણા ખુશી થયા કે આજ આપણે મેળાપ થશે હવે શાવ બીગા પોતે સાહેબોએને લઈ બંકી બજારમાં યઈ ચાલી જાય છે.

ચોપાઈ=છુટે પટેરે નાર, અ વેરે અલખેલીયાં વાણુજ ક રતા વેડેપાર વાણીયા સરવે ભુજીયા, અમીર ને ઉમરાવ મુગ્ધા સરવે પામીયા; શેઠ મે હાઠા શાહુકાર, ઠેરા ઠેર ઠ રી ગયા.

આવી તરેહથી પોતે બજારમાં કઈકને મુરજામાં પાડ તી ચાલી જાય છે. જ્યાં પોતે શહેર બહાર નીકળી ને ચઢ ન તણાડી છે. તેની પાસે ભર રામતી નદી વહે છે તેમાં જ ઈ રમવા લાગી.

દાહર.—ધન ધન નદી ભર રામકરિ, ધન લીલાં રે લીલાં તળીયાં, થોકે થોકા હોહરારે, વળી પદમાણી પુ તળીયા,

દાહર.—પદમાણી પુતળીયા ઝબુકે જાણે વીજળી એ એકશુ એક અલખેસ મુખેરે અતી ઉજળી, નજરો તાણુ ન્યા લ લીએ બેડ તાળીયાં, ધારે બજેશર બાગ, રમતી સહુ ભળીયાં.

નદીમાં સરવે નાહાય છે ને તાળીયા લે છે. તેમજ અ રથપરસ એક એક સમશાયી દુડા કેહે છે. ત્યાં સદેવત આ વ્યા તે સાવલીંગાને રમતી જોઈ કહે છે કે તુ મને બાગતો વાયદા કરી આહીયાં કેમ રમે છે તે સાંભળી શાવમીગાએ સદેવતના શાસુ જોતુ એટલે પરવે સાહેબોએએ પણ રાજ ના સહુ જોવા માંડયુ, પછી સદેવતે વિચારયું કે આ બધા

જાણી જશે તો પછી શાવળીગાથી મારી પાસે એકલાં આવી શકશે નહીં માટે હું અઘો જઉં એમ ધારી પોતે નદીની સામી તીરે જઈ પથરા ઉપર બેસી પગ ધોવા માંડ્યા, એટલે શાવળીગાએ કહ્યું.

દાહરો—સખી સરોવર આપણાં કોઈ ઘસ ઘસ ધુવે પાયા; દુખે થાઓ રાજા દુમગારે, વળી લખી કરકર બાધે.

શાવળીગાએ પોતાની શાહેલીઓને લાંબો હાથ કરીને કહ્યું કે આ કેઈ આપણા સામે બેસી પગ ધુવે છે છે, ને રાજાને લાંબો હાથ કરી શપથમાં ચંદન બાગ બનાવ્યો કે તમે બાગમાં જાઓ હું આમને રસ્તે વળગાડીને અવુ છું પેલી શાહેલીયો રાજાને જોઈ કહે છે કે અમે અહીંયાં છોડી આ નાહીએ છીએ ત્યાં આવી કેમ બેઠો છે તું તારે રસ્તે જા. તે સાંભળી રાજા પોતે ચંદન બાગમાં ગયા; અને આ સોપાલવતા ઝડ તળે જઈ બેઠા.

દાહરો—એકથી એક અગમલડીને વળી નહાવા તે બેડી જોને તાર પાવડે જોને પદમણીને, વળી પુતળીની જોને હાર.

ચોપાઈ—પુતળીઓની હારે ઝબુકે છે દામની, હાથી ઝાકાં ખાય. ધુવે છે એક કામની.

સરવે સાહેલીયો જાણુ પુતળીઓની હાર બેડી હોય. તે વી શોભા થઈ રહી છે પછી શાવળીગાએ વિચાર્યું કે મેં રાજાને બાગમાં મોકલ્યા છે ને હું અહીં રમત કરું છું તેથી અકળાશે માટે હવે જાઉં એમ ધારી પોતે ઉઠી એટલે સાહેલીઓ પણ ઉઠીને શાવળીગાને કહે છે કે ખાઈ તમે કહે તો હતાં કે બાગમાં ફળ ફૂલને મેવો ખાવાનો છે. તે ક્યાં છે ત્યારે શાવળીગા મનમાં વિચાર કરીને પાછો આવ્યો ત્યારે

(૯૪)

ચે તેડી જઈશ તો મારો જોગ નહીં બને મારે મુકીનેજ
હ એમ ધારી સાહેલીઓને કહે છે;

સાહેલો—જેવો જેવો ચંદન બાગજ છે; ને ત્યાં એક
આળી ગાળો માળીજ રહે જુડી જુડી સાપજ ભરે ને દર
બારમાં તો થંડજ ભરે.

હ બહેના બાગતો જેવો જેવો છે પણ માંડી એક
માંળી છે તે દરબારમાં જુડુ કહી દંડ કરાવે છે તે હમાણાં
બગમાં ગયા છે તે ઘેર જશે એટલે આપણે જઈશું ત્યાંસુ
ધી આપણ આંખ મીચામણી રમીએ પછી એક એકનીઆં
ખ મીચાને બીજી સંતાવા કાજે જુડી નાસે ને સાવળી
ગા નાહી તેવીજ બાગમાં ઝઈ.

દાહરા—સામા આંખા નેને આંખનીરે, વણિ દિહી
છે દાહમ દ્રક્ષ; આસોપાલવને ઓળવેરે, ગોરી એ પડીછે
નેને વાટ.

સાવળીગા પોતે આસોપાલવના ઝાડ આઠે થઈ કેળોમાં
રહેતો પાડી ફુલના છોડ ખુંદતી ચાલી જાય છે કેમકે એનેકો
ઇની બીક છે કે મને કોઇ બીજશે બાગના માલીક તો એ
ના તાબે થઈ એના પેહેલા આવી બેઠા છે હવે શાવળીગાર
જ પાસે ગઈ, ત્યાં બનેજણ એકએકનાગળ મા હાથનાંખીકરેછે

દાહરા=શીરપર છુટી લટીઆરે વણિ છુટ્ટે પટે ચા
હયાં જાય. પદમણીને તો પરેમ ઘણોને વળી લાલજ આ
ઓ નેને થાય.

શાવળીગાને સદેવંત બને જાણ મહા કામાતુર થયા
છે ને શાવળીગાના માથાના વાળની લટો છુટી ગઈ છે ને
કામના કેશમાં આંખો લાલ ગુમ થઈ રહી છે ને પોતાનાઠં
ઠાં પવનથી ને ફુલની મુગંધીથી ઘણા ઘણા પ્રેમ ચઢે છે.

(૬૫)

છી પોતે સદેવંતને કાથ ઝાલી ચંપાની ઘટામાં જઈ બે
ઠી ને સદેવંતને કહે છે.

ચોપાઈ—એ અલખેલા રાજ, ભણા તમે આવીયા; મુ
કાને સદેશ; સખીને તેડાવીયા હું વારી માહારા રાજ; વા
રી વારીયાં; વચનના બાંધ્યાં કોય; તમારારે વાડીએ, છેલછ
ખીલા શામ, આવેને મોઝુ માણીએ,

શાવળીંગા સદેવંતને કહે છે કે હે મહારાજ આજતોત
મારી વાડીએ આવી છુ ખાટે મને ઘણા આનંદ થયો તેમ
તેમ સદેવંત તેના મીઠાં અમરત જેવાં વચન સાંભળી મહા
કામાતુર થયો છે ને તેના નેતની અંધાએ કરી તેનું કામળ
હૃદય ભેદઈ જઈ મહાં ગાંડાતુર થઈ રહ્યો છે ને શાવળી
ગાનુ મોહોડુ ખુબ હાથે વતી દબાવે છે ને તેના કામળ જે
કમળપત્ર જેવા અધુર ઉપર ચુંબન કરે છે,

ચોપાઈ—અલખેલે કીચી અલવ, નાંખી ગજામાં બા
થડી, ઉભાં છે જોડાજોડ. ચંપા કેરી છાંયડી; મેલો છખીલા શામ,
મોહુ મારે ભાગશે, અમે કહીશુ વેણુ કઠવા તમને લાગશે.

શાવળીંગા કહે છે મહારાજ તમે જે હુ દબાવો છો તે
દુખવા આવ્યુ ને ભાગી જશે પછી તમને કહીશુ અટલે રી
સ ચડતાં વાર નડી લાગે માટે મોં મુકી દે, જેણું કહતાંજ
સંવેવંતે રીસ ચડી કે રાંડને હું હૈતમાં પીયાર કરું છુ ત્યા
રે એ વળી એની મોટાઈમાં જાય છે તેથી પોતે આઘા જ
ઈ ખેડા ને શાવળીંગાને કહે છે.

ચોપાઈ—એરે નારી અજણ. શુ માહારે નથી પ્રી
તડી, લેવા આવ્યો કેય. રાણીજીની રીતડી, પ્રીતોના પરી
આણ, તેતો અમે જાણીયા આલો અમારી રીત, ક.લા વ
લા કરને વાણીયા.

હે સ્ત્રી તુ ન જાણીશ કે હું તને વળગતો આવું પં
જી મેં તારી પ્રીત જાણી માટે મારી રાણીજીની રીત પાછી
આપ અને તારા જે વાણીયા આવ્યા છે તે વાહલા કરમા
હારે તારો ખપ નથી આવાં રાજના રીશના વચન સાંભળી
સાવળીંગા નરમ થઈ મનમાં કહે છે કે હું તો હસતાં હસ
તાં કહેતી હતી ને આતો પાછા રીસાયા હવે સમજવું એમ
કહી કહે છે.

મેં પાઈ—રાજ સોળ સાહેલીના સાથ, છવન જતરે
રતી; નાંખી ગામાં હાથ, અખોડા રેસે રહી. હેતે દખાવ્યું
મેંદોડું હાથ, મેંદોડું માડું લાગશે મજથી કેમ દેશશે ગાજ
લાખેણી રાજ લાગશે.

હે રાજ તમે તો માડું હસતે મોં દખાવ્યું હંશે પાણીમાં
રૂ મોં મસ દુખ્યું ત્યારે મેં તમને કહ્યું જો તમને કંઈ આડો
જવાબ આવ્યું તો આપની પાસે રીસવું તો વસણું છે તે
થી મેં વિચાર કરીનેજ આપને કહ્યું કંઈ તમે મને આછા
વહાલા છો કે તમને ગાતો દઉં રાજ કહે ઘડીમાં હસાવે છેને
ઘડીમાં તરછોડી નાંખે છે ને ઘડી પછી તુ તો પરણીને જ
વાતો છું માટે મારેતો પ્રીત કરવી નથી ઘડી મરૂં ક્યાંતા
હરા પાછળ સાચના કરતો મરૂં તે સાંભળી સાવળીંગા કહે છે

દાહિરા—સુણ સદવંત સાવળીંગા કહે ને વળી એવું
શું બોલો આપ. પાણુ વરૂં તો સદવંત કુવરનેરે, વળી બી
જા માહારે ભાઈને બાપ.

હે રાજ તમે મને કહો છો કે તુ પરણીને સાસરેજ
ઈશ પાણુ આજાહાર વચન કે પરણું તો સદવંત કુવરનેની
કર દુનિયામાં બીજા મારે ભાઈ બાપ છે એવા સગ સોગત
ખાધા એટલે રાજ ખુશી થઈ કહું છે.

(૯૭)

દાહરા—સુગ્ સદેવત શાવળીગાં રહેને વળિ હૃદયમાં
ર/ખને વિચાર. કૈલ આદ્યા તે પાળતરે. નીકર ધરતી
નથી ઢાંડનરે હાર.

હે શાવળીગા તુ કૈલ આપે છે પાશુ વિચાર કરજે, ને
નહી પાળે તે તાહારી ને માહારી લોથો રઝળશે સાવળી
ગા કહે કૈલ કેમ ને લોથો કેમ રઝળશે ને તમે એ શુ બો
લો છો હું તે કાંઈ સમજતી નથી ત્યારે સદેવત કહે છે,

દાહરા—જેવા આદ્યા ગોરની વાડીએ, વળી એવા
તે અહીયા તુ માન; કૈલ કપટ તને માનતીરે. વળી અમે
તમાગરે મેમાન.

હે શાવળીગા તે ગોરની વાડીએ આપ્યા હતા અને
અહીયા અ પે છે તેવા પાળજે ને તાહારા મનમાંથી મશક
રી અને કપટ કાઢાડી નાંખજે અવુ સાંભળી શાવળીગા
ખુશી થઈ રાજને ધણે આગ્રહ જોઈ પોતે રાજને લેઈ અ
પાતી ઘટમાં જઈ પોતાવુ ચીર પાથરી બને જાણુ ખેડાં.

ચોપાઈ—ચોપડ કીધાં ચાર, પીતામર પાથરવાં; નાંખી
ગળામાં હાથ; સજને સાદજ કર્યાં. ખેડાં જોડા જોડ, લાગેબ
હુ સારીયાં. નાની સરખી સાહેલીએ, આવીને પોકારીયાં

જ્ય બને જાણુ અંપાતી ઘટામાં ચીર પાથરી ઘડાં
છે એટલમાં નાની સરખી સાહેલી હતી તે બીજીએ તે
હી ખેજી ખેજી બાગમાં આવી શાવળીગાને બોલાવીએ
સાંભળી શાવળીગા ઝટપટ ઉડી ને રાજ પોતે અસોપાસવના
ઝાડ એડે સંતાયા હવે સાહેલીએ કહે છે કે તુ કોની સાથે
વાતો કરતી હતી શાવળીગા કહે તુ આંખળી થઈ હોઈશ તા
શે બાવ કોણુ છે અહીયા હોય તે જો. હું તે આપણે રમ
તાં હતાં તે વખત સતઈને બાગમાં દોડતાં મને કળ ચડી

મેટરે મારૂ ચીર પાથરી મુઠા મુઠી ઊં ઊં કરતી હતી તે તેજી
હવું કે કોઈની સાથે જોડે છે તે સાંભળી નાની સાહેલી કહે છે.

દાહરા-મુશરે મોગી સાહેલીયા, તમે ફાક સાથે કરતાં હો
તાં વાત; તમને જોવાને અમે આવીયાને વળી સોળ શાહલ
હી નો સાથ.

હે શાવળીયા તુ વાત કરતી હતી તે અમે નજરે જો
યું ને તું જુદું કેમ બોલે છે એવાં તેનાં વચન સાંભળી સા
વળી આ રીસ ચડાવી નાની સાહેલીને કહે છે.

દાહરા-નાની સરખી સ્ત્રીલડીરે, વળી મરજરે જોને
વારો વીર; વાલમ મારો વિચોગે ગયેરે, હું તો સુખ ન પામી
શરીર,

હે રાંડ તારા મુળ વઢાંયા તે મારો પેર બગાડી એમ ક
હી સાહેલીઓને તેડી ઘર ભણી ચાલી રસ્તામાં ચાલતાં વાડી
નાં ઝાંપા આગળ મહાદેવનું કેરું હતું તેમાં સાવળીયા દર
સન કરવા ગઈ ત્યાં મહાદેવને કહે છે.

ચોપાઈ-રેરાં એટલાં દેવ. પથગમેતો જાણીયાં. સાવસો
નાના છત્ર, સદાશીવને માનીયાં; અક્ષયેરો મારોજ, મીઠીરે ન
જરે ભાળમું, સોના કેરાં છત્ર, સદાશીવને ચડાવશ.

પોતે સદાશીવને કહે છે કે જ્યારે મહારા રાજાને અ
જી મળીયું ત્યારે તમને શોનાના છત્ર ચડાવસુ એવી માનતા
માની ઘર ભણી ચાલી સદેવત પોતે પેલી નાની સાહેલીને
ગાજો દેતાં દેતાં પોતાના મેહેરે ગયા હવે શાવળીયાના બા
પ જન તેડી લાવ્યા અને હવેલીમાં ઉતારે આપ્યો પછી જ
ઠે કુલેકાનો વરઘોડો ચડાવવાની તથ્યારી કરી અને મોટાશા
કુકરોને વરઘોડે આવવાને સારૂ તેડાં મોકલ્યાં પછી શાવળી
યાને ખીંડી બોળવા સારૂ બોલાવે છે તો શાવળીયા નથી શેડ

(૯૯)

કહે આ વખત ક્યાં ગઈ હશે. એમ કહી સીપાઈએને જો
જવા મોકલયા તેમને શાવળીગા આવતી સામી મળે તે
જેઠ શીપાઈ કહે છે કે હે બાઈ વરઘોડાની તથ્યારી થઈ છે,
ને તમે ક્યાં રમવા ગયાં હતા ઘર આગળ શેઠ ખીજે છે તે
સાંભળી શાવળીગા ઉતાવળી ઉતાવળી ઘર આગળ આવી એ
ઠગે સરવે સાહેલીઓ પીઠી ચોળવા મંદી.

સોહલો—કંટુને કેસર ઘોળાય. પદમાણીને પઠી ચોળા
ય; સરખી સાહેલીયો મગળ ગાય, પદમાણી ઉપર રૂઠા પી
જો યાય.

શાવળીગાને સાહેલીઓ પીઠી ચોળી નવરાત્રી વસ્ત્ર
શાશુગાર પેહેરાવી તથ્યાર કરી હવે પદમશા શેઠે સીપાઈને
બાલાવી કહ્યું કે ભાઈ રાજને જઈ કહે કે પદમશા શેઠને
દીકરીનું આજે લગન છે માટે કુલેકાનો વરઘોડો ચડાવાનો
છે તેથી આપ સ્વારી લઈ વેહેલા પથારજો; સીપાઈ ત્યાંથી ર
જા પાસે આવી રાજને કહ્યું એટલે રાજએ પોતાની સ્વારી
તથ્યાર કરાવી અને સદેવંત કુવરને સાથે લેઈ જવા સરખો
લાવ્યા કે ભાઈ આપણા નગરશેઠ પદમશાની કુવરીનું લગન
છે તેનો વરઘોડો ચડવાનો છે માટે ત્યાં જવું છે તું ચાલ

ત્યારે સદેવંત કહે પીતા આજ માહારા શરીરને સુખ
નથી ને માહાર માંથુ કુજે છે તેથી હુતો નહા આવ તમે
એકલા જાઓ મનમાં કે રાંડ એકાંતે મળી ને ત્યાંથી પાછા
આવ્યા તો પછી આ બધા લોકમાં શુ વગવાનું. મુઠો એ
શેઠ ને મુઠ એની છોડી કે વગર કુજે માંદા થવું પડે છે.
પછી રાજ પોતે હાથી ઘેડા પાલખીઓને રથ લેઈ શેઠને
ત્યાં આવ્યા, એટલે સરવ લોક તથ્યાર થયા, ને પછી કન્યા
ઘેડે બેસારી એટલે વાજત્ર વાગતા માડયાં.

(૧૦૦)

ચેપાઈ—ઢમ ઢમ વાગ્યાં જીને ઢેલ ત્રણ જીને મ
ઠ ગડયાં, અમીરને ઉમરાવ સાથે સરવે પરવરયા, ત્રણક
વાગ્યાં જીને તુર, શકાઈએ સાદજ પુરીયા, ગીડ ગીડ વા
ગે નાખત તાંસા વાગે તુરીયા, પાલખીઓને સુખપાલ, હા
થી ઘોઠા હજ મળે, શેહરના સરવે લોક કુવેક જતા મળે.
શખા ખાંધી શાલીવાહન મોઢે માંડવ આવીયા, માંડવ કેરી
માંય, આવકાર લેઈ વધાધીયા, સાથે સારા લોક વેહેપારા, વા
હુર્યા, ઇંદ્રનારે અવસાન એણીપેરે આણીયા. ઘોળાને ધવ
લા ચાર રથ લેઈ જતરયા, તાતા ને તોખાર, બેળારે લઈ
પાખરયા.

એવી ધામ ધુમથી વરઘોડો ચહી બજારની વચે સો
નેરીયા ચોકમાં આવ્યો, તે સાંભળી કુવર કહે વરઘોડોતા બ
હી ધામ ધુમથી ચહક્યો છે તે જાહેરો ખરો; એમ ધારી પો
તે જતા સારૂ અગાશી ઉપર ચઢકયા, ને જીવે છે તો ઇંદ્ર
ગટા થઈ રહી છે, ને તમામ રસ્તો લોકોથી ભરાઈ ગયો છે.
ને આજવાની જરા પાણુ જલા નથી ને વરઘોડામાં છત્રીઓ
અબદાંગીરીઓ ને અમર ઢગી રહ્યા છે તે જાહેર સદેવંત કુ
વર પોતે ખુશી થયા ને કેહ છે કે આમાં મેળો તો નહી થા
સ પણ જાહેરો ખરો તોણે કેવા શણગાર પેહરયા છે. એવુ
ધારી પોતે હેડા પ્રેહલમાં આવી પોતાના અમુક શણગાર
સજે છે.

દોહરો= જરકશી નો જામે. પેહરીઓને, વળી માંધે
તે કસબીરે મોળ; રત્ન જડીત શીરવચ તે ખાંધીઓ તે
હીસે છે ઝાકમ ઝેળ. કલમી તોરા શોભતાને, વળી ગળે
તે મોતન કરો હાર, કમરે સેલા લપેટીઆં, તેમાં ઝુકીરે ર
હી તરવાર.

(૧૦૧)

ચોપાઈ—ગુડી રહી તરવાર કામ રૂપ જેવા જાણીયા સ
જ્યા શોભીતા હથીયાર, તરકસ લેઈ તાણીયા, તરકસ તીર
તરવાર, રેમ જડયા હારકા સાજ સોનેરે ઘરકાવ કટારાં છે
વાંકડાં; ગણેડાની ઢાલ લાલા નેને જગ હજે એટલકા રાજ
કુમાર મેહિધામાંથી ઉતરે.

હવે સદવંત પોતે બની ઠાણી મેહલમાંથી ઉતરયા ન
ધોડાની ધોડાળમાં ઘેડો જીવે છે તો સામાન સહિત ઘેડો ત
ઈચાર છે કેમકે પેહલ વેહેલા કુવર રાજની સાથે સ્વારી જ
વાના હતા. તેથી રાવતે સામાન કરી તઈયાર કર્યો હતો પ
ણ કુવરે ના કહી તેથી રાવત ધોડાને ઝિમને ઝિમ મુકો વ
રઘેડો જવા ગયો. તેથી કુવરને તે તઈયાર મળ્યો એટલે
પોતે ઘેડેસ્વાર થઈ ચાલ્યા.

ચોપાઈ—એકલકા અસ્વાર દરબારમાંથી નીતરયા, સા
જ સોનેરી ઘરકાવ ધોડાને પગ મુઘરા.

આવી તરકથી ધોડાને રાગુગાર પેહેરાવેલો તેના ઉપ
સ્વાર થઇ વરઘોડા સમિતે જાય છે તો સાજનના લોક કુવર
નુ રૂપ નેઈ ધણા ખુશી થયા.

ચોપાઈ—માજન મોટા લોક કુવરને વખાણીયા, આ
વ્યા સોનારોયા ચોક માંથ તેજીને હઈ તાણીયા.

જ્યાં સદવંત સોનેરીયા ચોકમાં આવ્યા ને કન્યાના
ઘેડો જોયો એટલે પાતાના રેવંતને ઝિંચી પોતે તેની થડ
માં જઈ ધોડાને ધીરે ધીરે અણવવા માંડ્યો, અને ચાલતાં
સાં વરઘોડા ફરી મેડવા આવ્યો, પણ રાવળીંગા સદવંત
ના સામુ જોતી નથી. તેથી રાજ ગુસ્સો થઈ મનને કહે છે
કે રાંડ મને તો કહેતો હતો કે મારે તમારા પીના બીજા
લઇને જાય છે રે આતો પરણવામાં ગાંડીતુર થઈ ગઈ છે.

તેથી ચાલ પાછા એમ ધારી પોતાના રેવંતને આખક મરી
કહે છે,

રાહરા—હેડ હેડ રેવંત આપણા ને, વળી ન કર પગ
ધરે આશ, આ કાગળની છે વાડિયુને એમાં નધારે સોર
ગીની વાશ.

સોહલો—એમાં નથી સોરંગીની વાશ અમચો જીર
મારો ફરેર ઉદાશ, જોમન માહાર પાળેરે વેશ હવે લખું છે
માહારે પરદેશ.

રાજા કહે છે કે ઘોડા ઘેર ચાલ. આ કાગળની વાડી
માં સોરંગીની વાશ કયાંથી હોય ને અમથા ઉદાશ થવું પ
ડે છે એવા સદેવતના રીસના અવાજ સાંભળી શાવળીંગ
વિચાર કરે છે કે રાજાના સાચુ મિત્ર ના જોયું તેથી રીસાયા
પાણુ શું કરે આટલા લોકમાં તેમને કેમ બોલાવાય, પણ
જો કુણેક ઉતરે ને હું મેહેધમાં ગણેસ આગળ વર તોડણ
આવે ત્યાં મુઢી એકલી રહીશ તે વખત સ્ત્રીનુ રૂપ બેધ આ
વે તો મેળાપ થાય એમ ધારી પોતે રાજાને સાન કરો સ
મજાવે છે.

રાહરા—સુદર શ્રીફળ હાથે ધરીને ગ્રાંરી ચુડીયારે ખ
ખડાવે આઘી એ ઠી ચુંદડીને વળી સાનુ મે સમજાગે.

શાવળીંગા પોતે એક હાથમાં શ્રીફળ લઈ, બીજા હાથ
હથોળે કરી ચુંદડીને ધુધટો તાણી ચુડીઆ ખખડાવી રાજા
ને ખતાવ્યું કે તમે સ્ત્રી થઈ માહારા મેહોલે આવો સદેવત
પોતે ચતુર હતો તે સમજી અચો કે મને સ્ત્રીના વેશો તે
ડે છે તેથી હું સ્ત્રીનુ રૂપ લઈને જઈ એમ ધારી પોતે ત્યાં
શ્રી નીકળી પોતાના મેહેલે આવ્યો, હવે વરઘોડો ફરતો ફ
રતો જાનીવાસા પાસે જઈ ઘર આગળ આવ્યો ને બે

તરથા એટલે શાવળીગા મેહલનાં ગણેશ આગળ જઈ બેઠી
અને સાહેલાઓ સરવે નીચે ગાવા લાગી. શાવળીગા
વિચાર કરે છે કે આવામાં રાજા આવે તો ઠીક થાય હવે
સદવંત કુવર પોતાના મેહલમાં જઈ સ્ત્રીના પોશાક પેહેરવા
માટે રાણી પાટમદેની પેટીઓ ઉઘાડી તેમાંથી શોજો શાસુ
ગર લેઈ પેહેરવા અને જે રાણીની અસુધ્ય સાડી હતી
તે પેહેની પાસુ ફક્ત હીરા રતનની જે જડીત વાગી નાકે પે
હેરવા બંધ છે પાસુ વેહ વીના નાકમાં રહેતી નથી તેથી વ
ળખાં મરે છે એટલામાં પાટમદે વરઘાડો જોયા અમારીમાં
ચહડયા હતાં તે વરઘાડો ઉતર્યો એટલે તે ગમેલેસમાં આવે
તો સદવંત સ્ત્રી બનીને બેઠા છે. ન વાળી નાકમાં નાકી ર
હેતી તે દખાવે છે એટલે પાટમદે આવીતી-કહે છે. જે રા
જા વેહ ન હોય તો સાવો આ સોચો ધોધી નથી વાકુ ત
મારે હાથે ધોચતાં છવ નહી ચાલે સદવંત પાટમદેને જોઈ
મનમાં ઘણા શરમાઈ ગયા પછી પાટમદે રાજા પાસે આવી
રાજાને કહે છે.

ચોપાઈ—કેમ કરી રહેશે ધાહારાજ વેહ વનાની વાગી
થુ આ નર ફીટી થયા છે નાર તેતો અમે ભાળીયું પુરવ ત
જો અમે વેશ તમારો લાજશ, દમકતી મેસતા ઠાલ તે આ
ચુદડી કેમ છાજશે.

હે ધાહારાજ આ ઠાલ બાંધતા હતા તે ચુદડી કેમ શો
ભજ, ને આથી તમારો મરદનો વેશ તે લાજશે તે સાંભળી
સદવંત રાણીને કહે છે.

કવિત—રાજાની નીત ગઈ મીત્રનસે પ્રીત ગઈ, ના
રકી પ્રીતિત ગઈ જ્યાંહી છવ ભયા હે, શોખનકો ભાવ ગઈ
ચુદ હીશો આયે, મેઘનકી પ્રજા મઝ ભાળીમે તો નીત

(૧૦૪)

ગઈ. મછી વિપ્રીત હોઢ ધાયારે કીચ્છે શાહ કપાલ કહેતે
કવિરાજ કહીણ કુળી કાગ ચલો આયોહે,

હે સ્ત્રી તુ કહે છે તો ખરી પણ એ વાતના જેને
ધાર લાગ્યા હોય તેને પુછ તો ખરી તુ મને શીખામણુ કે
છે પણ એમાં મોટા મોટા ગરક થઈ ગયા છે તે સાંભળ
શાણી કહે માહારાજ કેઈ તમારા જેવા નહીં થયા હોય
પરમેશ્વરે મરદને અવતાર આપ્યો છે ને હાથે વતી અસ્ત્રો
ને અવતાર ભોગવવા ઇચ્છા કરોછો. શુ માંસ ખાતા હશે
કોઈને કહે મનમાંને ફરતા હશે. ત્યારે સદેવંત કહે રાંડ તુ
જેવું જેવું હશે. વતી આંગ ઉઘાડીને બોલ ખુબ છે પછી
જેવું જેવું રાજા આડાયા એટલે છાના રહ્યા પછી સદેવંત
જેવું જેવું નીમરી રૂમઝુમ કરતી શાવલીગાને મેહલે બાય
જેવું જેવું છે ને હયા હય થઈ રહી છે તેમાં રાજા શા
વલીગાને બોળવા માંહી પેરી ડે કીયાં કરે છે અને રાજા
મેહલમાં પેશવા જાય છે. તો બાયડીઓ ગ્રોધા મારી બાડ
ર કાહાડે છે ને વળી કહે છે કે રાંડ શવલંગી આ કોણુ છે
કે વચ્ચે અથડાય છે રાજા પોતે થકા પાટુ ખાતા થાક્યા, પ
છી નીરશ થઈ મનમાં કહે છે કે રાંડે માહારી નરકરી કે
રાવવા સારું તેડાવ્યા પછી પોતે મેહલની સામે જઈ શરમ
વાન થઈ બેઠા ને આંખમાંથી ઝરઝર આંસુ ઝરવા લાગ્યાં
શાવલીગા રાજાને જોવાને સારું જરૂર બુલે છે તો રાજા વે
ગળે બેઠા છે ને આંખમાં ઝરઝરીયાં આવ્યાં છે પછી ત્યાં
રહીને કહયું,

ચોવાઈ—હા. રાની આંગ, ફરમાં જાણીએ, છેલ છ
બીલા સ્થામ આવોને મોખે માણીએ, એ અલબેલા રાજા
લે તમે આવીયા, ગોપીયાના વેરા ભલ તમેજાળવીયા.

(૧૦૫)

આ સાંભળાં સદેવતે ઉચુ નેચું એટલે શાવળીંગ દીડી પછી તેણે ઇશારત કરી કે આ પાછળ ખારીએ આ વો પછી સદેવત પાછળ ખારીએ થઇ શાવળીંગાના મેદલ માં ત્રયા ત્યાં શાવળીંગાએ પોતાના રંગમેદલમાં પડાંગ ખુ રસો કોચ જાજમ અને પાટો ઢાળી મુકી છે તેના ઉપર મુ ખમલની તળાએ એશીકાં વિગરે તરેહ તરેહનાં ઉપર ખીછા નાં પાયરી દીધાં છે. અને રાજને વસ્તે ખાવાનુ કુધ, સા કર ખદામ ચારેળી, પસ્તા દ્રાખ; અખરોટ. ખીજેરાં અંછ ર નાળીએર નારંગી વિગરે નાના પ્રકારના મેવા મુખ આગળ માવીને મુક્યા છે અને મુખવસ સાડ પાન સોપારીએ લચી લવીંગ જાન્દળ જાવતી તજ અખોખર વિગરે; એના અનેક પ્રકારના ખુશઆદાર તેજના લાવી મુક્યા છે અને તમામ રંગમેદલમાં અતરની ખુશખો ઊડી રહી છે તે જોઇ સદેવત ઘણું ખુ ૧ થયો કે આજ મુખ મે મારા રાણી સાથે તથી જોગવું. પછી શાવળીંગાને સદેવત કહેછે.

ચોપાઇ—જાકર મેઠા જોડ કહુ એક વાતડી, શાવળીંગા તુજ વિના, મને કેમ રાતડી મારી થાજો નાર, પુગી લમારી પ્રીતરી, રૂતેને પ્રીતે કોચ આજો રાજીછની રીડા, ભુમ દીઠે કુખ થાય, જ્યારે નેણાં લાળીએ, ચઢયો કમુંખી રંગ તે ઘેઘને ઠાળીએ સડથી ઉતમ જાત, લમારી નાતડી; મુખ શાવળીંગા નાર માનો મારી વાતડી.

કે શાવળીંગા કાલે તો તુ જઈશ, અને ગયા પછી મ રો રાત કેમ જઈ માટે તુ મારી રાણીની રીત પાછી આ પ એટલે કુ માહારે મેર જાઉં કેમકે તુતે પરણી રૂપરે મે ર આયતી પાય ને માહારે તહારા પાછળ ખુગી મુશીને મારુ તુ પડે; તે સાંભળી શાવળીંગા રાજ્ય રૂંદ છે.

(૧૦૬)

દાહરા=આ છબેથી ના નહી કહુને વળી નારહે આ જતી રાત. આવી એકાંત નહી મળેને, રાજા કરે વાલડે રીની વાત.

એ.પાઈ-સારાં સારાં સુઢરીએ, આપ્યાં બેસવા બીછાવણાં, જાજમને જાણેય; પાથરણાં પાથરયાં, અન્નમેષા રાજા અમહુ તારી જાણીએ; છેલ છબીલા રવામ આવોને મોજી માણીએ.

દે ગજા કુતો આ છબે જાઓ નહી કહુ ને આવી તમને એકાંત નહી મળે માટે બેસો; એમ કહી રાણી રાજા નો હાથ બંને પલંગ પર બેઠાં. હવે સદવંતને પાછું આ છું આવું તેથી શાવળીગાને કહે છે.

એ.પાઈ-દોય કર નેહી દોય કામન તુને કરગરૂ આ પુ માલ અપાર સાસરવાસી કું કરૂં. સમજી યાને નાર પુ ગી મારી પ્રીતી, જેતેને પ્રાત આજને તમારી રાણીજતી રીતડી,

દે સી કું તને ખરૂં કહુ છું કે હજુ સુધી તારેને મરે ક્રોધ પણ છે નહી મારે તુ કહે તો સાસરવાસી કરૂં ને તુ કહે તે આપ મને મુકા દે ત સાંભળી શાવળીગા હીલગીર થઈ કહે છે.

એ.પાઈ-નહી આવુ રાણીજતી રીત સાંભળો વાતડી ન થી ગમતી જરાય, માજનીયાનો નાતડી કડવા લાગે છે મુ ને દોય વેહેપારી વાણીયા. પેહરવો પાટમદના શણગાર કરી લેજો રાણીયાં,

એવી રીતે શાવળીગાને આગ્રહ નેઈ માહા કમાતુર થઈ રહ્યા ને શાવળીગાના ગજામાં હાથ નાંખી પ લાગે ઉપર જઈ પછી શાવળીગા રી થઈ કહે છે.

(૧૦૭)

ચોપાઈ-મુગીયારનાં જે રાજ પધારથા માહરે ડીસી
એ, ધન ધન મારે અવતાર; સાદવિલા સાવે લીછએ; હુઈ
યા ફેરા હેત બેઢેરે બનાવીયા, લીલાવતી નણદ આવીને પો
કારીયા.

જ્યાં પ્રેમમાં એક એકના ગળામાં હાથ નાંખી બેઠાં
છે એટલામાં જે લીલાવતી નણદ હતી તે ને ખીજી સારેલ,
એ ને દેવજી વ્યાસ કન્યાને મુઠો પાનેતર પેઢેરાવવાને અ
વ્યા ને સાવળીગાને બાહારથી હાથ મારી તે સાંભળી સ
વળીગા રાજને કહે છે કે કેમ કરીશુ રાજ કહે કે બોગ તા
હારા મેતો તને કહ્યું હતું કે તુ મને જવાદ પાણ તને વાતો
નો સ્વાદ રહી ગયો હતા આપણો પરમેસ્વરજી આપણને અ
તુકુળ નથી કેમકે જરા હરખમાં આવીએ છીએ એટલામાં
કાળોતરીએ ક્યાંથી આવે છે જો વાડીમાં તો કાણીએ માં
ડ્યો ને અદનબાગમાં રાંડ છોકરી આવી ને અહીંયાં તારી
નણદ ઘાટ બગાડ્યો, હવે તો તને મુજે તે કર, તે સાંભળી
સાવળીગા કહે છે.

હે રાજ તમે શું કરવાને ગભરાઓ છો અહીંયાંથી ત
મે દેવજીમાં જાઓ; અને હું પાણ ત્યાં આવું છું પછી ત્યાં
આપણે મુખચેત કરીશુ તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

ચોપાઈ-દીવરા આથમે કેમ, પગ બાહાર કાઢીએ
આપણ મોટી નાત નવેશુ કેમ કાઢીએ, કામન દેવજીમાં
કોય અમે તો નવ આવીએ કહુ છું સાચી વાત રૂમાં લાવીયે.

હે સાવળીગા આપણે સારા માણસના છેદમદને રાતે બા
હાર કેમ જઈએ, માટે હુતો નહી આવુ તે સાંભળી સાવ
ળીગા કહે જે હે રાજ તમે નહી આવો તો હું મરીશ એ
સાંભળી સદેવંત કહે છે.

(૧૦૮)

ચોપાઈ=કામની સેને કાજ પ્રાણ તમે પાડશો કાલો અ
મારે શીર તે આજ ચડાવશો.

વળી સદેવંત કહે છે હે સી તું મરીશ નહી તાહારો
પ્રેમ માહારા ઉાર વિશેષ છે તેથી હું દેવગર્ભા ગમે તેમ
કરીને આવીશ એમ કહીને રાજા નાચે ઉતરે છે તેના અ
વાજ સાંભળીને શાવળીગાની નાણુંદ લીલાવતી આવી તેને
અથડાઈ સદેવંત આલતો થયો, તેથી લીલાવતીએ આજખી
લીલા એટલે લીલાવતી શાવળીગાને કહે છે,

ચોપાઈ કોના કીધો સંગ, રંગ રસ લઇ ગયો, વહુ
જ સાચુ માન એ નારી કે નર હતો.

હ શાવળીગા આ ગયો તે મને પ્રરૂપ નેવો લાગે છે
છે તે સાંભળી શાવળીગા કહે છે.

ચોપાઈ—અમે ભણતાંતાં એક નીશાજ એ છે રાજ
કુવરી તે આંવી હતી માહારી પાસ. મળવાને મુંદરી જમ
એકજ થાજ સુતાં એકજ સેજડી, નાણુંદલ સાચુ માન એ
માહારી સાહેલડી.

હ લીલાવતી એતો રાજાની કુવરી હતી તેને ન પા
હારે નાનપણથી બેહેનપણ છે મઠે તે મળવા આવી હ
તી એ રીતે શાવળીગા તેની સાથે રકઝક કરે છે તેવામાં ઝો
ર ચુડો લેઇને ફેટલીક બધરી સાથે લઇને પેહેરાવા આવ્યા
તેવારે એકાંતે તે દેવજી ઝોરને શાવળીગા કહે ને હતો ચુ
પાનેતર પેહેરવાની નથી ને ને પરાણે પેહેરવશો તો હુ ર
ઝળતો મુકીશ મઠે તમે મને કાંઈ ઉપાય બતાવો, ઝોર કરુ
ને હુ શુ બતાવું તારો બાપ મને ગામમાંથીએ કાઢાડી મુકે એ
મ કહ્યુ એટલે તેનાખીસો તર કર્યો એટલે ઝોરતો ખુશી થઈ
ને કહે ને ત દેરે લેમ હર દેશર શાવળીગા કહે તેમ કાંઈ

(૧૦૫)

ઉપાય ખતાવો ત્યારે ગોર કહે સ્ત્રી હતાં અપારી, અકષ્મ વ
ધારે ન હોય,

સોડુઓ—આખ ગામને વરતે કાળ, સ્ત્રી ચરીત્રને શત
ખાળ. એ વાતનો જે નિરાશુય કરે; તેને વશ કુનિયા તોરહે

માટે હે કુવરી તુ કાંઈ ઉપાય શોધી કાઢાડ હું તાહ
રી મરણ મુજબ કરીશ પછી સાવળીંગાએ કહ્યું કે આ મ
હારી દારીને શશુમાર પેહેરાવી તેની સાથે પરણાવો પછીમાં
ઠાંકીને જાતી વાસે લઈ જાવો પછી હું જાની માતી આવતો
નો શશુમાર પેહેરી તેને પાછી કહાડીશ પછી દેવળ એરે તો
મ કરચુ અને રૂપાસાની સાથે દારીને પરણાવી અને શાવ
ળીંગા તો ખારીએ થઈ દેવળ પાસે ગઈ, પણ સદેવંતે જાળ
ગરાણની જોશીને બદલે કેદની ઉઘ આવે ત્યાં જોળીએ
ખાઈ પોપટનુ પાંજરૂ દેવળમાં ઉંચે લટકાવી કમાડ બંધ ક
રી સુતા છે એવામાં શાવળીંગા આવી બહાર ઘણીએ છુ
મો પાડે છે અને કાલાવાલા કરે છે પણ સદેવંત કંપર તો ઘે
નમાં ઊઘી ગયા છે ન બેથુક થયા છે તેથી જરા પણ એ
લતો નથી તેથી સદેવંતને શાવળીંગા કહે છે.

દોહરો—રેણુ આંધારીને છું એકલારે, રાજા અને હ
સે છે કુંગરને પાહાડ. સાંભળો સાહેબ મારો તમે; જલ
દી ઉઘાડા ખાર,

એ રીતે કહતી જાય છે ન દેવળમાં પેસવાનો રસ્તો
જોવાને ચારે તરફ ફરી વળી પણ કયાંઈ જાણી કે ખારીદો
ડી નહી પછી ખરણા આગળ આવી કહે છે.

દોહરો—ચારે દીશા હું તો જોઈ વળીરે, વળી કીધા તે
સોર બકોર, કાતો સદેવંત સુધ મચારે, વળી કાંતો મારી ગ
ઈ ચોર.

(૧૧૦)

એવી રીતે બીચાર કરતી થકી રેવા લાગી ને ઘણી બીલાપ કરે છે પણ કુંવરતો બાલતો નથી તેથી તેણે વિચાર્યું કે હવે કાંઈ ઉપાય નથી પણ મારા ચીરને વસ દઇને દારદાની પેઠે શીખરમાં બાંધી શીખર ઉપર માંકી ઉતર ને જીંડ તો ખરી કે શી રીતે રાજ માંકી પડ્યા છે.

પછી શાવળીમા દસમાં ઉતરી અંદર જઇને તેને જ ગાડવા સારું ઢાંઢાવા માંડ્યો તો પણ બોલ્યો નહિ તે વા રે સદેવંતનુ માથુ ઓળામાં સઇને તેનાં મો ઉપર હાથ ફેરવવા લાગી ઘણું કર્યું પણ તેતો પેલી ઓળીના કંકમાં લેવા ઇ ગયો છે તેથી કાંઈ બોલતો નથી તેવારે શાવળીમા કહે છે

હે રાજ તને ઓળામાં લીધો તો પથર નેવો લાગે છે માટે તેં કવો અમલ કીધો છે કે ઉપાડ્યો તોપણ સુક આ વતી નથી એવી રીતે શાવળીમા બોલે છે તો પણ સદેવંત જાગ દતો નથી તેવારે શાવળીમાના મનમાં એમ આવ્યું કે આતો મરી ગયો છે એમ ધારી પોતે પણ મરવાના વિચાર કરીને સદેવંતની કટાર સઇને પોતાના પેટમાં મારવા જાય છે એટલે પોપટ બોલ્યો કે બારે શાવળીમા તુ શીદ મરે છે સદેવંતને કંઈ થઈ છે તેથી બોલતો નથી માટે તુ મરીશ નહીં એવી રીતે પોપટનુ બોલવું સાલમીને શાવળીમા કહે છે કે હું પોપટ તુ બોલ્યો તો કીક થયું નીકર હું ને એ જો મરત કેમકે હું યુદ્ધ હાતતો મને દખીને તે પણ મરતપણ હવે મારે ઘણા વખત થયો છે ને વાહાણુ વહી જાયતો ફળેતી ધાય માટે હું તો જીંડપુ ને હું પોપટ સદેવંત જાગે તો કહેને કે એતો આવીને અધ તે વારે પોપટ કહે ને તુ'સ દેવંતને હાથે ધવ લખીને જા. એટલે તેમને પરત્રીજ થશે. પછે શાવળીમાએ સદેવંતની હાથેગીમા ઘાવ લખવા માંડ્યા.

(૧૧૧)

દહરો-નાકે વેસરની કીચી લેખણિને, વળિ સહા ત
 બોજની સાર. કર હાથેગીમા લખીઆને, વળિ સારે સાર
 સમાચાર, પુરુશ લટકતી પાછડીને, વળિયાણે થાણોં થાય
 એનિ સમજણુ લો સદેવતારે, તમે પગ ન ભરશોર ખહાર,
 દારી મળે દરબારમાંરે વળી બેહેરો મળેરે બગર એની સમજણ
 હથો સદેવતારે તો વળિ પગ ન દશો ખાહાર. આટો કુટોને
 ધી ઘડોરે. રાજા છુટા કશે જોને નાર. વણ ટીલે વિમ મ
 જો તો રાજા, પગ ન દેઈએ ખાહાર. ગોડોને સાંઢીયાને વ
 જી ટપકા કુટ કુંભાર એની સમજણુ હથો સદેવતા તે
 પગ ન ભરશોરે ખહાર સામીરે બેશોરે શેવડોને, વળી વણ
 હથિઆરે ભુપાજ, એની સમજણુ હથો સદેવતારે, તો પગ
 ન ભરશો ખાહાર. હપારે જમાણી તેતર બોલોરે, રાજા આડ
 ઉતરે મંજર. એવા શુકન નર માનજોરે, રાજા પમ ના ધ
 રશો ખહાર. છાણુ પાણિને ટકરોરે, વળિ સુનેરાજ દરબાર.
 સુકે લાકડે મંગેવરે, તમને ઘાતક બોલ નીરવાર.

હે રાજા એવા શુકન જોઈને ના આવશો મછી પોપટક
 હ એ કરતાં સારા શુકન લખ કે તે જોઈને આવે પછી
 સારા શુકન લખે છે,

દહરો-ઝોરે ઘડે કુવારકારે જોને બેજો અબોધુ નવજર
 એવા શુકનેતમે આવશો તોતમને મળશે શાવળીગા નાર.

ચોપઈ=સારા સારારે શુકન જોઈ, પાલમ વેહલા આ
 વળે, નાના મોઢા સંગા", મેળ નવ લાજો,

હે મહારાજ આવા તો એકલા આવજો. પે.પટ કહેલ
 વે લખી રહી. શાવળીગા કહે હજી લખવું છે. પણ હ
 ચેગીઆ તો ભરાઈ ગઈ હવે ક્યાં લખુ ત્યાર પોપટ કહેઆ
 કમાડે લખ. પછી કમાડે લખે છે.

[૧૧૨]

સોહજો-આખે આંસુડાની ધાર, કામન ઘાવ લખે છેકા
માડ; જોખન માડ બળે વેશ, તે મેલી જાઓ પીઉ પરદશ
આખે આંસુડાની ધાર. અલખેલી ઉઘ્યાં, સુતો સદવ
ત રાય. મઝા નવ લુટીયાં. પ્રીતોનાં પરીઆણ, તે તો અ
મે જાણીયાં. આવી છે રાણીજીની રીત, તે કેમ વેઠાંડે વા
ણીયા, મુણ સદવંત રાય, અમલ કર્યારે આકરાં; હુ છ
બળ કુવારી, જાઉ છુ સાસરે.

હ માહાજ તમે ખેલતા નથી તો હવે હું કુવારી
ને વારી સાસરે જાઉ છું.

એવી રીતના ઘાવ લખીને પોતે ઘેર આવી ને એકા
રફ સુધ રહી. પછી સવારમાં જાન પીઢાય કરી તે વખતશત
વળીંગા વીચાર કરે છે કે હું માહારી સાહેલીઓને મળું ના,
ખરી એમ કરતાં વાર થાય તો રાજ આવી પહાચે એમથત
રી સાહેલીઓને મળવા જાય છે એટલે તેની લોલાવતી ન
જાઉં બોલી કે હવે સાહેલીઓની માયા મુકી દા તે ઘેર જ
હને મારો ભઈ તમારી બધી કુંશ પુરી કરશે એવી રીતનુ
તેનુ બોલવુ સાંભળીને શાવળ ગાંધે વિચારયું કે હવે કાંઈ
ઊપાય નથી ને રાજ તો હજુએ ના આવ્યા માટે થોડીવા
ર થાય એમ કરે એમ ધારીને રથમાં બેસતી વખતે પોતા
ના માતીના હાર હોતો તે તોડી નાંખી માતી વીણવા બેઠી
તો પણ રાજ તો આવ્યા નહીં તેથી નિરાશ થઈ પોતે રથ
માં બેઠી અને જાનઈઆ પણ પોત પેતાની ગાંડીઓમાં બે
પ્ર આલસા લાગ્યા હવે ચાલતાં ચાલતાં પાંચ ગાઉ આવી જ
તુ ખાવા બેઠા એવામાં એક ઝાવાળીઓ ત્યાં થઈને જતોહ
તો તેને શાવળિંગાએ છાની રીતે એક દાગીના આપી કે
હું કે તું અહીં બેસજે ને સદવંત રાજ આવે તો કહે જે

કે સાવળીગાતો ગઈ પણ તમને ઘડી વીસારતી નથી માટે તમે મળિઆવો. પછી સરવે ભાતુ ખાઈને ચાલતાં થયા નેએ ઘડાં દહાડો રહ્યો તે વખત જનન પારા નગરમાં વાજતેગા જતે શેઠના મોદેલમાં આવ્યા ત્યાં જઈને શેઠ ચોકમાં ખુ રશી નાંખીને બેઠાં અને શાવળિંગા પે તે મેદેલમાં જઈને એડી એ વખત માળણ કુલલઈ ને આવીને શેઠને આપી પછી શાવળિંગાને આપવા ગઈ ત્યાં જઈ શાવળિંગાને કુલ આવીને તેની સાથે વાતો કરવા એડી પણ માલજી શાવળિંગાને ઉદારા દેખી પુછવા માલ્યુ કે તમે ઉદારા કેમ થય છે જે વાત કોય તે મને કહે હું તમારી વેચાણ છું મારીસા થે પટદા નહી રાખશો શાવળિંગા કહે જે તુ મને વચનઆ પે તો હું તને બધી વાત કહુ એવું સાંભળી માલજી સોગ ન ખાઈને વચન આપીયું.

દાહરો નગરમાંથી જતેને આવતારે મેં ત્યાં કીધાં બા હુરે ચરિત્ર તેએ ના આવ્યા મહારો રયાંમ તેના વિના અ.જ ગામાં વળી નથી બીજી કશુરે કામ.

હુ માળણુ સદેવં રાજાને મળતાને મેં ઘણું કામ ક ધી પણ તે તો મળ્યા નહી. ને છેવટ ફીંયાં આવુ પડ્યુ પણ તેના વિનાઆ દુનિયામાં બાજનુ માહારે કામ નથી એમ સાંભળીને માળણુ કહે જે હે બધું તું કાઈ તે વિપે ચીતા ન કરે હુ તને મેળવી આપીશ ને હવે તેની બેજ કરતી રહીશ એમ કહી માલજી ઘર ગઈ.

હવે જ્યાં દેવળમાં સરવત સુના છે તે જગી હડીન જુવે તો કોઈ દીકુ નહી તેમો કરોધ કરી રાજા બેઠે છે તે વામાં પોપટ રાજાને કહે છે કે તમને કાંઈ ખબર તો છે ન હી ને કાલો કરોધ રીંદ કરે છે. એતો તમારી પાસે આવી

(૧૧૪)

હતી પણ તમે જાગ્યા નહીં ને ઘણી વાર મધ એટલે થાકું
ને મધ. ત્યારે રાજા પોપટને કહે ને તે મને કેમ ન જગા
ડ્યો માટે તને મારી નાંખીશ એવું સાંભળી પોપટ કહે ને
હે રાજા નાહક શીદ મારો છો મને છુટો મુકો હું મારેગા
મે ત્યાં જઈશ એમ કહેવાથી પોપટને રાજાએ મુટો મુક્યે
તેથી તે ઉડીને જતો રહ્યો. પછી રાજા ઉદાર થઈને પો
તાના ઘેર આવે. એક ઘોડો લેવા સારૂ ઘોડાગમાં ગયા તે વે
ળા પોતાનો રાણીએ દીકા એટલે તે કહેવા લાગી કે હે ર
જા સાવળિંગાએ તમને ગાંઠાતુ રહેવા બતાવી દીધા છે તે
હું જાણું છું પણ વિચાર તો કરો કે મહારાં જેવી રાણીછ
તાં તમે એક વાણિયાની છોકરીમાં શું વધારે દીકુ તે જુાજ
વા બની ગયા છો તે વારે રાજા કહે છે.

હે શ્રી સાવળિંગા ખરાખર બીજી કોઈ કુનિયામાં રૂ
પવાન નથી ને તુંની તેની એક દારી ખરાખર છું. એવું સ
ભળીને રાણીને ગુસ્સો ચડ્યો, તે કહે છે કે હે રાજા સાવળિ
ંગા ઉપર આટલો બધો ઝાઢ છે તો કેમ રાખી રાક્યા ન
હી ને કેમ પેલાં વાંણીઆને લેઈ જવા દીધી.

હે રાજા ધિકાર છે તમને કે તમારી સાવળિંગા તમને
પીયારી હતી તેમ છતાં તેને લઈ જવા દીધી માટે તો
મને નાનમ છે કે શું મેં દેખાડો છો એવી રીતના રાજક.
નાં વચન સાંભળી સદેવંતને કરોધ થયો. ચડ્યો તેથી રાણી
ને કહ્યું કે શું કરવા મડબડાટ કરે છે, જો તો ખરી એને લા
વીને પટરાણી કરૂ તોજ મારૂ નામ સદેવંત ખરો, એટલું વ
હીને તેજ વખત પોતે એલો, ઘોડા ઉપર સ્થાર થઈને ચ
લાલી નીકળ્યો તે દરવાજે આંચો એટલે ખારોટ સાવળિંગ
ને વળાવીને પાછો આવતો હતો તે સામે મળ્યો તેને સ

(૧૧૫)

તે કહું કે શાવળીગાની સી ખમર છે ખારોટ કહે એજો । તે
તમને મળવાને ઘણીએ વાર લગાડી પણ તમે આવ્યા ન
હી ન હવે તો દસ ગડ પોહોચી મઠ ફરો એવું સાંભળકે
ને સદેવંતે ઘોડો તાકીદથી ચલાવ્યો અને પાંચ ગડ ગય
ઐટલે ત્યાં જોવાળીઆ રાજાને દખીને કહે છે.

દોડરો સઃજ સોનરો ઘોડો જર કરાને વગી અલવના
ર અસ્વાર, ઉભા રહેને મારા ઠાકરા તો. કહુ શાવળીગાના
સમાચાર,

હે રાજા ઘોડો ઉમે રાખો હુ તમને શાવળીગાના સ
માચાર કહુ તે આંધ નને બેસારીને મઠ છે ને કીધું છે કે
રાજા આવે તો કહે ને કે શાવળીગા તમારી વાટ જઈ ન
હમણાં મઠ, માટે હું તમને કહું છુ પણ હવે તો તે પોહ
ચવા આવ્યાં હજો એવું સાંભળી રાજા ચાલતો થયો એવ
માં રાત પડી તેથી રસ્તામાં એક દેવળમાં જઈને તેમાં ઘા
ડો બાંધીને પોતે જુખ્યો વરસો સુધ રહ્યો હવે શાવળીગાના
પાસે માલણુ મઠ ને વેળા શાવળીગા ઉદાર થઈને માલણુને
કેક છે કે મારો માણુખીય હજુ નાવ્યો માટે હુ શુ કરે પ
છી માલણુ કહે ને હે બાઈ તુ શીદને અકળાય છે તને આ
ટલુ થાય છે તો તે રાજાનો કવર છે ને મરદ છે માટે તેનું
કાંઈ વિચાર નહી હાય તેથી તુ એમ જાણુ કે સાંજ સવાર
આ આવ્યો માટે ફીકર નહી કર, એ રીતે કહીને માલણુ
પોતાને ઘેર મઠ અને શાળીગા એકલી બેઠી છે એવામ
હઠ ફકાનેથી આવ્યા ને શાવળીગાને કેક છે કે ચાલ રંગમે
હેલમાં સુઈ રહીએ ત્યારે શાવળીગા કહે કે હાલ માહરે ની
મ છે ઉમકે મેં પીયરથી આવતાં માનતા માની છે કે એ
મદેજા સાસરે પોહોચીશ તો સાત હીવસ એકાંત સુઈ રહી

(૧૧૬)

શ એમ સાંભળી શેઠ ખુશી થયા કે માહારી સ્ત્રી બાહ્ય ચ
તુર છે, એમ વિચારી શેઠ ઓરડામાં જઇને પલંગ ઉપર જ
ઇને મુતા ને શાવળીંગા ઓરડાની બાહાર છુટા હાલમાં બો
ય સુતી; સવાર થયું એટલે શાવળીંગાની દાસી અને ગામન
રાબની કુવરીની દાસી એ બંનેને દાસી હતી તેથી તે રે
જ નદીએ નહાવા જાય છે હવે તેજ દીવસે તે નાહાવા
ગઇ છે.

અહીંયાં સમીપત દેવળમાંથી હડીને પાછા રતે ચાલ
તાં ચાલતાં સવારમાં તેજ નદી ઉપર આવી ઘોડો બાંધીને પો
તે રાતનો તરસો હતો તેથી પાણી પીવા ગયો પણ પોતાના
પાસે વાસણ નથી અને જોએથી પીએ તો હાથેગીમાં લખે
લા ધાવ થવાઇ જાય માટે જનાવરના પેડે મેઢેથી પાણી પી
યું તે જઇને શાવળીંગાની દાસી કનકાવતીની કુવરીની દાસ
ને કહે ને હે બેટા આ કોઠ મેઢેથી પાણી પીએ છે તે
ગાંડા જેવો હુણ કે શું? તે સાંભળી કુવરીની દાસી હુંસી
યાર છે તે કહ ને એ કોઇ કામી પુરુશ છે એના હથે
ધાવ લખેલા છે અને કોઇ માટો માણસ છે જેના તેના ન
થી એમ કહીને બંને જાણીઆ ઘર તરફ ચાલી ને કનકાવ
તીની દાસી મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે ઘેર જઇને મા
હારી બાઇને કહ કે તમે ઈછવેર વરવો ધર્યો છે માટે મ
મનખો સફળ કરવો હોય તો તમારા લાયક વર નદી કીના
ર આવ્યો છે એ રીતે જઇને કહુ એન વિચારીને એજ વ
ખખત કનકાવતીને ત્યાં આવીને કહુ ને સાંભળીને કનકાવ
તી કહે કે મને તું દેખાડ છેવરે દાસી કહે ને નાહાવાનું બા
હનું કરીને આપણે જઇયું હવે શાવળિંગાની દાસીએ પણ
સમજી વાત શાવળિંગાને કહી તે સાંભળી શાવળિંગા વિચા

(૧૧૭)

ર કરવા લાગી કે નકી સદેવંત કુવર આવ્યો હશે માટે મા
લણ આવે તો ખબર કહાણું એવો વિચાર કરે છે અને
કનકાવતીનો પોતાની દાશીને તથા કેટલીએક સખીઓને લ
ઈને તે નદી ઉપર ગઈ ત્યાં સદેવતને ઝડ નીચે બેઠેલા જો
ઈને વિચાર કરે છે કે લોકોના દુખતાં અળાણ્યા માણસને
કેમ બોલાવાય એમ ધારીને સાહેલાઓને વેગળી ખરેડી પ
છી સદેવંતને બોલાવવાને જીમ નખરાં કરે છે વારે વારે સ
ખુ જીએ છે, પણ સદેવત તેના ઉપર કાંઈ ધ્યાન રાખતો
નથી ને મનમાં વિચારે છે જે કામ સારૂ આવ્યા છીએ તે
કામ થાય તો બસ છે. વચમાં બીજીની ક્યાં પળા કરતા રૂ
રીએ એમ ધારીને બોલતા નથી તેપણ કનકાવતીએ બો
લાવવા સારૂ પોતાના હાર તોડી મોતી લઈને ઝાગઝા ઉઠાડ
વા લાગી ને ચીરમાં કાંકરા ભરીને પછાડે છે વળી નખ પ
તે ટીપે ટીપે ઘડો ભરવા લાગી પણ કુવર તેના સામુએ
જોતો નથી તેથી કનકાવતી બોલી.

દાહરો=નખ વતે ઘડો મેં ભર્યોને વળી મોતીએ ઉ
રાડયરે કાગ કાંકરે ચીર કુટી ફાડીયુરે, વળી તોએ ન ખા
લ્યોરે ઠગ.

એવી રીતનુ તેનુ બોલણું સાંભળીને કુવર વિચારણું કે
મને ઠગ કહ્યો માટે હું ઉતર આવ્યુ.

દાહરો—નદીરે શેહેર ગોરી માહરને, કાંઈ નથીરે
બોલ્યાનો કાંઈ લાગ, એવી વિમાસણ ના કરે તો કાંઈ ના
વ વીજ્જગનો ત્યાગ;

હ સી હમણાં માહરે બોલવાનો લાગ નથી ને અહીં
અમર શેહેર નથી ને વળી કાંઈ બોલવા જાઉ તો માહર.
વીજ્જગનો ત્યાગ કદી ના આવે એ રીતનુ સદેવંતનુ બોલણું.

(૧૧૮)

સાંભળીને કનકાવતી ખુબ કામતુર થઈ તેજ વખત નીમ લી
ધા કે વરૂં તો સદેવંતને નીકર બીજા બાઈને ખાપ એ રીત
નો કનકાવતીનો વિચાર બાણી સદેવંત કહે જે જે સ્ત્રી એ
વાત કરીશ નહીં. કેમકે તુ રાજાની કુવરી છે જે તને કોઈ
નહીં કહે પણ માહાર તો માંથુબય એવું સદેવંતનું વચન
સાંભળીને કનકાવતી કહે જે તમારા સામી કોઈ આંખ ઉઘી
કરે તો તેની આંખ ફડાવુ ન તમે મરે તો નેકે હુ મરૂં
તેવારે કુવર કહે જે તુ કોણુ ને હુ કોણુ ને તારી સાથે મા
રે કાંઈ કામ નથી, ત્યારે કનકાવતી કહે રાજા માહારા જે
વી નહીં મને માટે હાથમાં આવેલો હીરો ખેંચી નહીં
એવું સાંભળી સદેવંત કહે છે કે તાહારા જેવી તો માહારે ધ
ર લુડીઓ છે, એવી રીતે રાજા બોલે છે પણ કનકાવતી
ધારે છે કે એતા ગમે તેમ બોલે પણ માહારે તો સારૂ લ
ગાંધુ નેઈએ એમ ધારીને કહે છે.

હું રાજા હું તો તમારી સ્ત્રી થઈ ચુકી છું માટે તમે વ
રણો તો ઠીક છે નીકર હુ પ્રાણુ મુકીશ એ રીતે કહીને ક
નકાવતી પોતે પોતાના મેદલમાં ગઈ હવે શાવળીગા માલણની
વાટ જુએ છે એવામાં માલણુ આવી તેને શાવળીગા કહે જે
માહારા પ્રાણુ પ્રીય સદેવંત રાજા નહીં ઉપર આવ્યા છે ન
તેમની પાછો ઘોડો છે તે તારે ઘેર ઉતારને તે પછી ખાવા
નો વેશ લેવરાવી માહારે બોલેલે મોકલ ને જ્યારે હું તેમ
નાં દરશન કરીશ ત્યારે અન પાણી લઈ તોવારે માલણુ
પણુ વખત નેઈને બોલી કે વાતતો ખરી પણ મને એ રીતે
એ જે સાંભળીને શાવળીગાએ શેઠની પેઠીમાંથી જ્યાસ આ
લેસ કાઢાડીને આપી તે માહારો લેઈ ખુશી થઈને માલણુ
કનકાવતીને મેદલે કુલ આપવા ગઈ, તેને કનકાવતી કહે.

ને માહારા સાચક જેવો જોઈએ તેવો વર નદી કીનારે આવ્યો છે તેને તું તાહારે ઘેર તેડી લાવીને માહારી સાથે પ રજાવીશ તો હું તાહારો ગુણ નહીં જુલુ તેવારે માલણ પાણુ વખત જોઈને બેલી બાઈ તે કામ ધારણનું છે કાંઈ ખાતા નું નથી તે બાઈ લેવાય કાંઈ ખરચ પાણુ કરવું પડશે એમ સાંભળી એક હજાર રૂપીયાનો દાગીનો માલણને આપ્યો તે લેઈ કહે કે બાઈ કાંઈ ફીકર નહીં રાખશો આજ હું એજ કામ કરવાની છું એમ કહી માલણ ઘેર આવી, તેના ઘણી કહે રાંડ આટલી બધી વાર ઈમ થઈ; ત્યારે માલણે પેલો અબેજ દખાડ્યો એટલે માળી બાઈ રાજ થઈ કહે ને હવે હું તને કદી કાંઈ પાણુ નહીં કહું ને હવે તાહારી નજરમાં આવે તો કેઈ હુઈયાનો કુટો ને ખીસાનો તર એવાની દ સ્તી કરી આપણે ઘેર તેડા લાવને એવી રજા મળી તથા માલણ નો તેજ વખત બેકુ જોઈને નહીં ઉપર આવી. સદવ તને જોઈ નખરાં કરવા લાગી.

દાહરો—કીયારે દેશના તમે રાજવીર, વળી કીયાં ત મારારે ગામ, શા કારણ તમે આવીઆને, વળી શું છે ત મારે કામ.

હું માહારાજ તમે ક્રિયા દેશના રાજા છો ને અહિયાં સા કામે તમારે આવણું પડ્યું છે, માલણનાં પચત સાંભળી ને સદવંત કહે છે.

દાહરો—નથીરે અમે કાંઈ રાજવીરે વળી છોટે અમ્મ રારે ગામ, આબ્યા જીએ પર દેશમારે; ભડી આકર ર હયાનું કામ.

હે સ્ત્રી અમે રાજા નથી પણ પરદેશમાં આકરી કરત આવ્યા છીએ. તે સાંભળી માલણ કહે છે.

[૧૨૦)

હે માહારાજ તમે આકર જોગ નથા ને તમે ને કાર
જિ આળ્યા છે ને હું જાણું છું આવાં માનણનાં વચન
સામગ્રી સદેવંતને ખાત્રિ થઈ કે નક્કી એણે માકલેલી પણ
એનું નામ એની પાસે દવરાવયું જોડે. પહેલું કહારાં ત
પછી એ નહિ હોય તો પછી ફરેલી થશે. માટે તનેજ કુંજુ
એમ કહી કહે છે.

હે સ્ત્રિ આ નગરમાં કોણ રાજા રાજ કરે છે ને કેની
દવઈ ફરે છે તારા નગરમાં મુખ્યાયાં દુખીયા કોણ કોણ છે તે
મને કહે માણણ સદેવંતનું કહેવું સાંભળીને કહે છે.

હે માહારાજ આ નગરમાં રાજા વીરમદ રાજ કરે છે
ને યથુ રાજાની દવઈ ફરે છે દુખીયામાં એક રૂપાણ શેઠની
નાની શાવળીયા છે ને તેના તમે પરમ પ્રીય છો આવાં મ
લણનાં વચન સાંભળી સદેવંત હસી પડ્યો ને કહે છે હવે
તું મને તારે ઘર લઈ જઈ કિતાર, પ્રથમ તો મારા મનમાં અ
વુ આવ્યું હતું કે હમાણાં એક આવી હતી તેવીજ તું હ
ઈશ પણ હવેથી ચીર પેહલાંનીશ ને માની મહેન ગણીશ.

માણણ સદેવંતને કહે છે મારે તો ચીર જોઈતું નથી
પણ એક વચન આપો ત્યારે સદેવંતે વચન આપ્યું પછ
માણણ કહે કે હમાણાં; જે સ્ત્રી આવી હતી તેને તમારે પ
રાણી પડશે, સદેવંત કહે એ સાત તાહારે કરવી નહીં મા
લણ કહે તમે ગમે તારે પરણજે પણ એને પરણ્યા તો ત
મારું કામ થશે ઉમકે એ રાજાની કુંવરી છે ને તમે તેની
આધે જશો તેજ શાવળીયા મળશે.

પછી સદેવંતે માલણની પાછળ પાછળ તેને ઘર ગ
યા માણણે તેને ઉતા વાણીથી નવરાવ્યો, ને રસોઈ તઈયાર
રેકાની કહ્યું કે માહારાજ તમે જ મવા આણો ત્યારે સદેવંત

(૧૨૧]

મહુતો જ્યારે એને નજરે જોઈશ ત્યારેજ અનપાણી લઈશ નહીંતા લેતાર નહી, માહારાજ તમે જમોતો ખરા એને તે જોગી થસો ત્યારે દખશો. ત્યારે સદવંત કહે જોગ થઈ એને જોઈ આવું પછી જમીશ માન્યું કહે કે એ મ કરો પછી સદવંત પોતાના શરીર ઉપર ભયુત ચઢાવી દીધી, ને માંયાના વાળ છુટા મુકી હાથમાં ઝેળી ઝડો લેઈ પોતે અખયુત બની તઈયાર થા. પછી માલ્યુ કહે છે કે તમે તેના મેહેલ આગળ બે ફીકરાઈથી જજો, કાંઈ તમને રો કરો નહી કેમકે તમારે સારૂ તો તે સદાવંત આપવાનું મ હો બેડી છે માલ્યુ એવું વચન સાંભળી સદવંત શેઠર ભણી ચાલ્યા.

ચોપાઈ—છુટે કુંસે કોય, નગરમાં ચાલીયા, ભણુત જો બા હાથ બાજે નાથે ઝાલીયા; અછતવાળા આંત નગરમાં ચાલીયા, સારા શેઠરમાં બોક ચાકરે ચઢાવીયા.

જ્યારે આવા ડોળથી શ્રાવણીમાના મેહેલ આગળ સોને રીયા ચોકમાં બઈ અણેબ જગાવ્યો સદવંતનો આજ્ઞ સાંભળી શાવલિંગા વિચાર કરે છે.

ચોપાઈ—એ છે માહારો સ્થામ તેતો નીરબે જાણીયે આવવાની કરીએ એકાંત સાકરૂ વેહેચીએ.

શાવલિંગા ઝડેએ આવી જુએ છે તો સદવંતને દી હા પછી ખુશી થઈ રાજને કહે છે.

દાહરે—પગ પ્રમાણે પેડેરી ચાખડીરે રાજ છુટારે મે લ્યા જોને કેશ મુણુ મુણુ રાય મદવદારે લેતો ભસોરે ભ જાવ્યો વેશ.

હા માહારાજ તમે માહારા કહયા પ્રમાણે ખરેખરની ઝીનો વેશ અજાવ્યો છે. વળી સદવંત શાવલિંગાને રાણુમ

૨ સજેલી ન્હાં કહે છે.

હે સ્ત્રી તેંતો મારા બેખને એબ લગાડી કેમકે ન્હાં મે
જોગીના વેગ લીધો તો તારૂં મારી માફક દીલગીરીમાં રે
હેતું ન્હાં પાણુ તેંતો શણગાર શણને પડીયા પાડ્યાં છે;
માટે ન્હાં સાચી પ્રીત હોય તો છુટાં રાખ્યાં ન્હાં. એવાં સ
દવંતના વચન કાલપ્રીતે સાવળીગા કહે છે.

હે માહારાજ મેંતો લોકને દેખાડવા સારૂ શણગાર સ
જેલા છે રે પડીયાં પાડ્યાં છે પાણુ મારા હાથાનાં તો છુટે
લાંબ છે એવી વાત કરે છે એવામાં એની નરુંદ લીલાવતી
આવીને કહે છે કે જમવાની વખત થઇ છે ને તમે કેમ બે
શી રહ્યાં છો. સાવળીગા લીલા વતીને ન્હાં મનમાં કહે
છે કે વળી આ પાપ કયાંથી આવ્યું હવે રાજ સાથે નાત થ
શે નહીં. ને વરસાદ પાણુ આવવા માંડ્યો માટે તેને લોટ આ
વવાનું બાકીનું કરી દેડે ન્હાં વાત કરી આણુ એકું ધારી
નાણુંકને કહે છે.

સાહલો—મેહુલો વરસે કાળી ધાર, બાણુડો જોગી ઉ
લો છે દાર, બાળો જોગી બહાર લીને; ને કહો તો બાઈ
અમે બીક્ષા દીને,

હે બાઈ આ જોગી બહાર પક્ષજે છે તે જોમીને ક
તો બીક્ષા આપી અણુ લીલાવતી જોગીનું નામ સાંભળ
જરૂંબે આવી જુએ છે તો કાઈ માહા તેજસ્વી રાજ એક
જેવો દીડો.

પછી લીલાવતીએ મનમાં યોગજ્યો કે મને એના પી
યરમાં ધકો માર્યો હતો એવો છે એણે ધરી રીસ કરી શા
વળીગાને કહે છે.

હે બાળી તમે તો બાણુનાં હાથે કે એ કોઈક જોગી છે

(૧૨૭)

પણ એનો કોઈક ઠગ છે, શાવળીગા કહે આપણે થું ગઈ તે
 હોય પણ આપણે તો એને અભાગત જાણી આપવું છે.
 અવું સાંભળી ભાલાવતીને બહુ રીસ ચઢી તેથી સીપાઈ
 ભાલાવીને કહ્યું કે આ જોગીને મારિ કાઢાડો મેં હવે તો
 કોઈ પણ ભીખારીને અદર આવવા દેશો નહીં પછી સીપા
 એ સદેવંતને ધકા મારીને બાહાર કાઢાડ્યો. હવે સદેવંતને
 ધકા મારી કાઢાડ્યો તેથી તે શાવળીગા ઉપર રીસ કરી ક
 હે છે કે રાંડે મને ધકા મનાવ્યા પછી માલણની પાસે જઈ
 બંધી હતી ત કહી માળણ કહે ભાઈ તું જમો લે ને હું એની
 પાસે જઈ તને કાલે મળે એવો બંદાગસ્ત કરી આવીશ પ
 ની સદેવતે બધું હવે માલણ કુત્ર લઈને શાવળીગાના મે
 હલે ગઈ શાવળીગાએ માલણ દીઠા કે તેના ખેતમાં માથું
 મુકી ધુસાડે રાવા બેઠી અને કહ્યું કે મારા નાણુંદે કહ્યું
 કે મારી નાણુંદે તો એને કાઢાડી મુકાવ્યો, વળી સીપાઈને હું
 કમ કર્યો કે હવેથી કોઈ ભીખારીને ધસવા દેમો નહીં મા
 લણ કહે તું શીદને બીતા કરે છે હું શો ઉપાય કરી તાહારે
 મોઢોલે મોકલીશ શાવળીગા કહે એ વાત ખરી પણ મેં શુદ્ધ
 ને સાત દિવસનો વાયદો કર્યો હતો, ને સાત દીવસ આ
 જ પુરા થશે માટે કેમ કંઈ હવે તો કાંઈ ઉપાય ઝોળ નહિ
 તર મરવું પડશે, તે સાંભળી માલણ કહે તું એમ કરને કે
 શડ તહારી પાસે આવે ત્યારે કહેજે કે મેં સાત દિવસનો
 નિયમ ભીધો હતો પણ હવે તહારિ આટલો હુશ પુરિ કે
 રો, કે આપણે બાંત્રે પાં ઉગ્ગણી નંદીએ ત્યાં સોગડાં બાણ
 રમિ જમિને ધેર આવ્યા પછી તમે જેમ કેસો તેમ કરિ
 શું પછિ સેઠને કે જવસનિ બંદામાં લૂનો મુખા હું અને મ
 હવે માલણની બાંત્રે પાં ઉગ્ગણી શું તે પછિ હું પાકાના પાંત્રે

વળે એટલે સરવે ઉપાય કરીશું હવે માણસના કહ્યા પ્રમાણે
 શાવળીગાએ શૂંઠને કહ્યું પછી શૂંઠે પણ મેહને લીધે હા
 કહી અને બીજે હીવસે શૂંઠે એક બે ચાકર અને શાવળીગા
 ને સાથે લઈને બાગમાં ગયા ત્યાં ચાકર રસોઈ કરે છે ને શૂં
 ઠ અને શાવળીગા બાજુ બેઠે છે ને માં શાવળીગા દાહરા
 બોલતી જાય છે ને સદેવંત બાગની પાછળ બેઠા છે તે સાંભળે છે,
 દાહરા સાવધાન થઈ સાંભળોને. વળી બેઠા બેઠા બ
 હાર, તુમ કારણ એ આદરને પડ પાસા પોખાર.

એવો શાવળીગાનો અવાજ સાંભળી સદેવંત બોલ્યા.

ચોપાઈ—સાંભળ મહારૂ વેણ તુ મનમાં સાચુ ધાર,
 જેમ બને તેમ જલદી કરોને, પડ પાસા પોખાર,
 તે સાંભળી શાવળીગા કહે છે.

દાહરા—હવે ઉતાવળ મત કરોને, ઝાઝી નથી કાંઈક
 ર દઈવ જોગે મેજો થશે, પડ પાસા પોખાર.

તે સાંભળી સદેવંત કહે છે.

દાહરા—દેહેરૂ દીકુ દેવનુ ને, દરશન કરવા જાય; દરસા
 ન તો પરસન નહી. પડ પાસ પોખાર. હંસ અયો સરો
 વીશેને, વળી દીકુ અમરત સાર. દીકુ પણ ચાખ્યું નહી, પ
 ઠ પાસા પો. ખાર,

એવી રીતનું બંનેનું સામ સાચુ જાણવું સાંભળીને, શૂં
 ઠ કહે છે કે એ કોણ બોલે છે એટલે સાવળીગા કહે છે કે
 આ બાગનો દેવ છે તે અદ્રક્ષ થઈને બોલે છે ને તે આપ
 ણને વીધન કરશે, પણ તમે કાંઈ ડરશો નહી લે આ જો
 બી માંથી પાસે છે તે ખાજી એટલે કાંઈ ખીક પ્રાગશે નહી
 આ જોખી માહારા બાપના ઘેરથી એક વિદ્વાન પાંચેથી મંત્રી
 ને લાવી છુ તે ખામ તો કોઈ ભુત પક્ષીવધી બીજે નહીં એ

(૧૨૫)

મ કહી માલાણની આપેલી કેફની ગોળી આપી તે કહે ખ
ધી એટલે થેડી વારમાં બેલાન થઈ ઊઘવા લાગ્યો પછી શા
વળીગા દશાએ જવાનું બાકાનું કાઢાડીને સદેવત પાસે ગ
ઈ ને શેઠ તો પડી રહ્યો પછી સંવતને શાવણીગાને બંને
ને માળાણ હતી તે રાજની કુંવરી કનકાવતી પાસે તડોગા
ઈ કનકાવતીએ રાજને આવતા જોઈને શાવણીગાને અને મા
જાને પસગ ઉપર બેસારવાં પછી ત્રણે જાણ્યાં વાતો કરમ
લાખ્યાં હવે સદેવતની દોંડીઆરી જોવાને કનકાવતી ર.મશ
આ પુછે છે

દાહરો—સોંધામાં સોંધું કીયુંને, રાજ વાહલામાં વાહ
લુ તે શું હાય દખતામાં દખતો કીધારે; રાજ અંધામાં અ
ધો જોને કોય. વરધમાં શું હસવા પનુરે, રાજ કીય ગયન
માં ગુણ અતી સુખ શેખા કહ્યુંને, વળી સુખે સુવેરે નહીં કુણ.
તે સાંભળી સદેવત કનકાવતીને ઉતર આપે છે,

દાહરો—રાજ કહેરે રાણી સાંભજોરે, વળી પુછ્યું તેના
રે પાર, અકલ નથી કાંઈ એવડારે રાણી રાખજે તમે ભા
ર; સોંધું તે મફત મળે તે, વળી જીવથી વાહલા નહીં કોય,
રાની આંખે રેખતોરે; વળી અજાની અથજ દાય, હસવું
થણી વરણાગીનેરે, વળી કરજીયી સુખે ન સુતાય.

હે રાણી તમે પુછ્યું તેના આ જવાબ.

રાજનું એવું વચન સાંભળી કનકાવતી ખુશી થઈ અ
ને રાહણાનું પોહાર થયું એટલે પોતાના પીતાના પાસે જ
ઈ કહે છે કે હે પીતા જે હું જળ દેવતાની ઇચ્છા વર વર
વાને રોજ ગજાર જડીઆં પુજતી હતી તેથી મને મારી મર
જી મરજી વર મળ્યો છે વીરમદ રાજ કહે કોશ છે કનકા
વતી કહે રાજ સાક્ષી વાહાનનો કુવર સદેવત આપણા નગર

[૧૨૬)

ગાં આવ્યો છે રાજા કહે એને અહીંયા એકલા આવવા-કાં
 રાણુ શુ છે, કનકાવતી કહે એના શહેરમાં નગરશેઠની કુવર
 શાવળીંગા કરી આપણા ગામના રૂપા સા શેઠ પરણી લાવ્યો
 દેહે છે પણ તે પરાણી નથી કેમકે એ કુંવારી હતી તેજ વા
 ખતથી સદેવતને વરી ચુકી હતી તેથી તેણે કપટથી એકદા
 શી સાથે પરણાવ્યો હતા પણ ત્યાર પછી સદેવંત અને ૯
 ને મળવુ નહી, તેથી તેને રૂપાશા અહીં લાવ્યા હતા. પણ
 હાલમાં સદેવંત પાસે આવી છે ને આપણાં મેદેલમાં તેમનો
 ખેસારમાં છે માટે મને પણ તેની તાથે પરણાવો હું પણ મ
 નતી સાથે સદેવતને વરા ચુકી છુ એ પછી રાજાએ વાત ઠણ
 સ કીધી પણ શાવળીંગા પાણી નથી એવાતની ખત્રી કર
 વા સારુ રૂપાશા શેઠને જાણાવી પુછ્યુ ત્યારે તે કહે જે હું પ
 રણ્યો છું શાવળીંગાં કહે જો દારા ને ના પરણ્યો હોય તો દ
 યજી ગેરને જોલાવી પુછો, તે સઘણુ કહેશે પછી રાજાએ
 અને કહ્યુ કે કેમ કરવુ છે, શેઠ વિચારયું કે જેનુ દીલ મા
 દારા હપર બીલકુલ નથી એમ છતાં માહારે ઘેર આવવાની
 નથી ને જખર જસ્તીથી તેડી જઈશ તો આખર મોતની
 નીશાની છે જો એક વારતો દેકે ખવરાવી ગઈ તે બીજે દી
 પશે માલમ પડી માટે જવારે બળા બાજી પરણીશુ એમધા
 રી શેઠ કહે કે એની પુછીમાં આવે તેમ કરે તમાં મારીકા
 ઈ અડગણુ નથી એમ કહેવાથી રાજાએ જાણ્યુ કે એ કુવ
 રીજ છે પછી રાજાએ ખોજાની કનકાવતી કુવરને તેથી શાવ
 ળીંગા એ બનેને મોદોદો એજાવ કરી પાણાવી પછી રાજા
 એ એક મેદેલ તેમને રહેવા સરુ જુદા આપ્યો તે માંદે ર
 ગ વોગ કરતાં કેટલ એક દીવસ થયા પછી શાવળીંગા કહે
 હે રૂપામી તો આપણે આપણા શહેરમાં જઈએ તો કીકે એ

(૧૨૭)

બુ સાંભળી સદેવ તે રાજા વીરમદ પાસે રજા માગી કે હવે અમને અમારે રશ વધાય કરે. પછી રાજાએ તેમને ઘોડા ફાંથી પ્રમુખ કેટલુએક ધન આપી વીઢાય કર્યાં તે વખતેજ અકભાટ વિગરે લોકો દાન લેવા આવ્યા સદેવ તની પાસે આવ્યા હતા તેજો તરેહના તરેહના સવધ આ તથા છપા અનેન કતા બોલી સદેવ તને ખુશી કરે છે તે નીચે મુજબ,

સવૈયા—કાનજકી કાળી રખ, દાંતુએ ખીરાને મેખ રવરેકુ ધાઈ હે. અસતી ગજની આલ, અગનેની ઝાલનાલ, કેર સર ગુલાલ. કુમ પુજનેકુ આઈ હે. અદર જળ પેદર ચી નીલ જતો દીસે નીર; એસી તો સ્વરૂપ રંભા રેસી આઈ હે કફલે કનકસેન. કોકસો બોલે જોત. હમસે નહી બોલે ત બી રામકી દુવઈ હે.

ફુડા પુરૂષ કહે છે=મુખ કારણ સાયર જાને, અગર અબને હેત. સટકન પણ પોહાયત નહી. તસપ તસપ છપ લેત.

ચ્છી કહે છે=રહો રહો મોતી છોપકે તુ કયુ કરતાહી ર, છસકે દરપત જો રજો, છકે સાત અમનકા તીર;

હાથીને કહે છે ફુડા—હદીસર તરે સાર બસે, રણકહ બત ધર, તીન લેક થાપત કત; તુ કયુ દારત બુજી.

પ્રીત કિશે જ્યો—પ્રીત કીને મુખ જાણુ, મુજાણસેએ ર હે. હેવાનકી પ્રીત કેસી મુક્તા બેઝા માસ, છ માસતા આં અમારે રૂંધ જેસી, કયી ગંગ કહે મુણ શહ અકબર, છ શ મીઠી દુધ જેધી.

છપો—અગજા તરંગ કે પાસ, વસે તો કમકો નીર ખજી ન પીઓ. છગકે રૂંધ ભગાંત વરદા તો ઓરકો ના મ લીઓ ન લીઓ કરમ સંજોએ મુપાત મીસે તો કુપાતકુ દાન લીઓ ન લીઓ. કયી ગંગ કહે શાહ અકબર, હાં અમુ

(૧૨૮]

જેતો નીચકો સંગ કીઓ ન કીઓ.

દુહો—સજન તુમારે નેમસે. સદા હે કુશળ ખેમ,
સજન અમ પરવશ પડે, સદા તમારે ખેમ.

તુમ જાણો સીત વોસગી, મેરે મનનની ગમાર.
રાત દીવશમાં સાંભરો. એક સમે સો વાર.

દશ મુક્ત હું ભચો, માણસ ખોત મુકાળ.

જાકે મીલે સુખ ઉપજે, તાકો પડ્યો દુઃખ,

પ્યાસઃ આહત નીરક, થાક્યા આહત છાંય;

અમ આહત તુજ મીલનકુ. લાંબી કરકર ખાંય.

પાંખ હોય તો ઉડી મિલુ, જગના રાખુ શ્રીર.

જેમ જેમ સજન સંભજે, તેમ તેમ વાગે તીર.

ધાતુ આહત પરસકુ. બાલક આહત માંય,

અમ આહત તુજ મીલનકુ લાંબી કર કર ખાંય.

પાંખ હોયતો ઉડી મળુ, પાંખ ગઈ સખ દુઃ;

સજન અમ પરવશ પડે, તુમ મત રાખો રૂઠ.

સજન સજન મે કર, સજનકે મન એર.

ત્રિક પડ્યો એ પ્રીતમાં, એક ચીત દા કોર;

રાજન તુમ મત જાણીએ દુર દશકા વાસ,

પીંડ અમારે ઇંદ્રાં રહી, પણ પ્રાણ તુમારે પાસ

ભાવ નહી આદર નહી, નહી નેનમે નેહ;

હિસ ઘર કણુ ન જાણે; જો ચંદન ખરસી મેહ.

ભાવ દે આદર દે નેણમાં નેહ.

હિસ ઘર સદાઈ જાણે બોળા વરસે મેહ,

લાન્મુ ચીત જેનુ નેહણુ. સપમે ન ભોલ અજાણુ.

મિતિ જેને નેહણું; તેનો તેના પ્રાણુ,

સજન ખત રનેહકી, પરમુખ કહી ન જાય;

(૧૨૯)

મે દી કરે પાનમે લાંસી રંગ સમાય.

સંધ્યા.

ધરદઉં લકડા ગાંડમે રહે નવ જુગમાં નામ;
નીસરાયા નિસરે નહી, કયા ફજર કયા રયામ.
કયા ફજર કયા રયામ, સાંઘડી બડી તાપશી;
મુખમે માફ મેખ, ગાંડમે ઝરે લાખસી.
કહે દીનદરબેશ, સાંઘશું રેફેવે અકડા;
રહે નવ જુગમે નામ, ગાંડમે ધરદઉં લકડા.

છપા.

કેશ દીયા સીર સેભકે, નાણ દીયા જુગ દેખનક.
કાન દિએ કચ બાત મુણાવત નાક દિયા કચ બાસનક
હાથ દીએ કચ દાનકે કારણ, પાંઉ દીયા પંથ આસનક
કવો ગંગ કહે મુગ શાઅકબર; પેટ દીયા પત ઝોવનક
જુખ કુસીન કરે અડસીનર; જુખ ધરે ધર બીખ મગાવે;
નીચકી ચાકરી જુખ કરાવે, નીરમળ વશને મેલ લગાવે
જુખ ભમાવે વિદેશ વિપદમાં, દીન દુખીસમ તુલ્ય કહાવે
કવિગગ કહે જુખ સમુ નહી દુખ, પાપણી મુખઅલસકરાવે.
જોગી થા સૌંચી કલંદર તાપસ, એહી હાંગ રખ માર કછોટી.
પીર મુગદ મુખાર જગન; સેખ વાહી મન માટી ગેટી
જોગી અવ જપે નીરંતર, ચાકી કીરતજ જગનાં મેટી.
સઉકો ઉસ દાસ નીરંતર, રોટી બીના સખ મતહે ખેટી.

છપા,

સતી સુસકણ નાર, ભાવ જ્યાં આદર વયણાં;
અંગગે વચમ આચાર, કંથ મુખ જુડ ન કરણાં.
સાસરીયામાં સપણ; જસજ વચારે ઘરણાં;
પાક જનાણ તીકુ સુખ સમજે તે રમણાં.

(૧૩૦)

પ્રેમ નેહ પ્રીતમથી ધરે, તીહુ પક કુળ તુરખી,
કવિ ગંગ કહે સુખો સગનો, તે નારીયી ધન મ
નખો ઘરનો ધણી.

છપો.

કુટીલ કસલાણુ નાર. કંથ મુખ જુહુ જાણે.
દખત ઠાહાડે દાંત; તીખી નજરે ત તાઠે;
કરે અવરણુ નેહ પ્રીત પરાઈ રાખે;
હુકવે સસગને નેહ, કુખ ધણીને દાખે.
પ્રેમ નેહ પીઠિયુ નહી, ને પડાયું વાતો વડી.
કવિ ગંગ કહે સુખો સગનો તે નારો દખો ધુળ
નાંખે તે ઘરનો ધણી.

છપો.

કુપાત્રી પ્રિત કેસી, ખાત ખીન ખેત નેસી;
મોહોખત ન માન કેસી, વાકુ ચિત જાણીએ.
મુછ ખીન મરદ કેસે, સુરત ખીન તુર નેસે,
ફાજ ખીન તોપ કેસી, હોદા ખીન હુસન નેસે,
દરસત ખીન દાન દેવે, વાકુ દેવ કરી માનીએ;
કહતહે ફકીર દીન, માણસકો તોલ એક બોલમે
પીઠાનીએ.

છપો.

ખંદા બેહત ન કુમીએ. ખુદા ખમેઆ નહી.
જનમ જર નર કીછએ મરત લોકકે નાંહી;
ને નર કરે ગુમાન; તે નર ખતા ખ.વે;
કહે દિન દરવેશ, સમજ લે ગઈ પિગંદા.
ખુદા ખમેઆ નહી બહોત મત કુમીએ ખંદા,

(૧૩૧)

છપા.

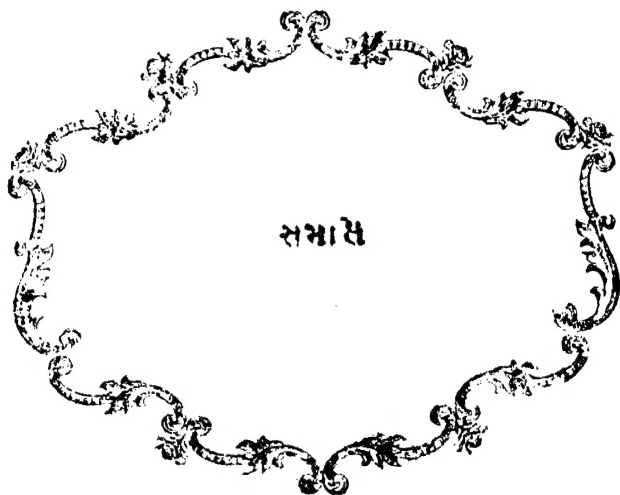
કળીભુજ અધે રાજમે, આયો અધારો ધોર,
ચોર કરે કોટવાળકુ, ઉસટો હડે ચોર;
ઉસટો હડે ચોર, જોર કોટવાળ ન ચાલે.
શાખા છર વછર, લાંસુ લેઈ અન્ય ખોલે;
કહે દીન દરવેશ, ધરમકો રહે ન પછોયો;
ગરીબ મારવો જાય, રાજ કળયુગકો આઈયો;
પવઈએકે શકેરમે પાતરે કતી કુડાન;
તેલ જલાયા ગાંડકા, કપ્પુ ન પામીન,
કપ્પુ ન પામી માન, પાતર દીસમે ખુબ રાઈ,
જો ભડવેકે શેઢેરમે નીરત અપની ખેઈ,
કહે દિન દરવેશ, બેખ ભરઈયાકા;
તુ ના સમજ નાર, સેઢેર પવઈયાકા.

હવે જે જાચક તથા ભાટ વિગરે જે લોકો દાન લેવા
આવ્યા હતા તે લોકોએ ઉપર લખેલા છપા તથા રાહડા;
હુહા વિગરે ગ્રાઈ અંભાણવી સદેવંતને ખુશી કીધા તેઓ સ
દેવંતે તેમને ખુબ રૂપીઆ વિગરેનું દાન આપ્યું પછી પે
તાના ધર ભણી જવાને રથ ચાલતો કીધો તેમાં એક રથ
માં એ સ્ત્રીઓ અને સદેવંત ત્રણે બેઠાં અને ખીજા સ્વારે
હાથી તથા ઘેડા વિગરે, ઉપર બેઠા છે હવે ત્રીજે દિવસે સ
દેવંત પોતાના બાપના નગરની ભાગોળે આવીને પોતાના બ
પને સરવે હકીકત સાથે ખબર કહાવી પછી રાજા ઘેડા ગુ
સે થયને વિચાર્યું કે એકનો એકજ છોકરો છે મારું તેની
ખુશી મુજબ વરતણું જોઈએ. એમ ધારી સદેવંતને બધા
તેની સ્ત્રીઓને પોતાના મહેલે તેડી લાવ્યા અને સદેવંતની
માતરએ પંખી લીધાં આ સરવે હકીકત શાવળીગાના બા

(૧૩૨)

જે જાણી ને સદવંત ત્રણે સ્ત્રિઓ સાથે સુખ ભોગવે છે.

એ ગીતે માહાદેવજીએ પારવતીને સદવંત સાવળી ગ
તા નવ ભવ કહી સમજાવ્યા, પરંતુ ઉપર સંજેલી વાત કહ
પીત છે એમ સમજવું,

જાહેરખબર.

સર્વે શ્રેષ્ઠાને ખબર આપવામાં આવે છે કે, અમ દાવાદમાં છાપખના વાળત અને છુકસેલરો કરતાં ની એ લખેલાં પુસ્તકો અમારે ત્યાં બધા કરતાં ઓછી કામને વેચાય છે, તેમજ છાપવાનું કામ પણ બધા કરતાં મરતુ અને સારૂ થાય છે, માટે છાપવાનાર અ ધરા છુકો ખરીદનારે, અમારે ત્યાં પુછ્યા પછા ખી ને રાયદ મળે તેા લેવી પણ પેહલેયા રસાઇ પઠ લુનહી. છુકોની નીગત.

હીનોતસ પ્રાસીજર કે ઠ નવો, સને ૧૮૮૨નો ૧૦ સોનીલ પ્રાસીજર દીવાની નવો.

સદવત શાવલિગા નાટક.

મામસેન અને રસીકો તથા ફરમેન વિગરેનુ નાટક.

પેહલોશી પાંચીની શુદ્ધીના અર્થ,

સદવત શાવલિગાની વરતા. ગજરામારૂનીવારતા,

તંન કાવ્ય માન સંચક મેદુ રામચીત્ર સાથે.

ધર્મીલ કુમારનો રાસ. ચદ જનો રાસ.

નગ દમચીનો રાસ.

ધન પાંક્ષાનો રાસ. બગ્ગોશી.

અમરાદિત્ય કેવળીનો રથ છપાય છે;

નૈન શસ્ત્ર કથા સત્રદ મોદો એક હજાર પૃષ્ઠ.

નૈન અગ્નિ સત્રદ છપાય છે.

અ નીગરે ખીલ નાણાણી જાતની છુકો સરતે બગશે.

છગલશાલ ફરમેદ ચંદ.

